

LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS MINISTRAS

ĮSAKYMAS

**DĖL PARŠEŽERIO–LŪKSTO PELKIŲ KOMPLEKSO GAMTOTVARKOS PLANO
PATVIRTINIMO**

2015 m. spalio 23 d. Nr. D1-769

Vilnius

Vadovaudamasis Saugomų teritorijų strateginio planavimo dokumentų rengimo ir tvirtinimo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. birželio 9 d. nutarimu Nr. 709 „Dėl saugomų teritorijų strateginio planavimo dokumentų rengimo ir tvirtinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, 27 punktu:

1. T v i r t i n u Paršežerio–Lūksto pelkių komplekso gamtotvarkos planą (toliau – Gamtotvarkos planas) (pridedama).

2. P a v e d u:

2.1. Valstybinei saugomų teritorijų tarnybai prie Aplinkos ministerijos, Generalinei miškų urėdijai prie Aplinkos ministerijos užtikrinti tinkamą priemonių, numatytų šio įsakymo 1 punktu patvirtintame Gamtotvarkos plane, įgyvendinimą;

2.2. Valstybinei saugomų teritorijų tarnybai prie Aplinkos ministerijos:

2.2.1. užtikrinti lėšų planavimą priemonėms, numatytoms šio įsakymo 1 punktu patvirtintame Gamtotvarkos plane, už kurių įgyvendinimą atsakinga Varnių regioninio parko direkcija;

2.2.2. iki 2015 m. lapkričio 30 d. užtikrinti saugomų rūšių radaviečių ir augaviečių, nurodytų šio įsakymo 1 punktu patvirtintame Gamtotvarkos plane, suregistravimą Saugomų rūšių informacinėje sistemoje;

2.3. Generalinei miškų urėdijai prie Aplinkos ministerijos užtikrinti valstybės įmonės Telšių miškų urėdijos privalomųjų miško atkūrimo, apsaugos ir tvarkymo darbų lėšų, kuriomis reikia finansuoti atitinkamas priemones, numatytas šio įsakymo 1 punktu patvirtintame Gamtotvarkos plane, planavimą.

Aplinkos ministras

Kęstutis Trečiokas

PARŠEŽERIO–LŪKSTO PELKIŲ KOMPLEKSO GAMTOTVARKOS PLANAS

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Paršežerio–Lūksto pelkių komplekso gamtotvarkos planas (toliau – Gamtotvarkos planas) parengtas vietovei, atitinkančiai gamtinių buveinių apsaugai svarbių teritorijų (toliau – BAST) atrankos kriterijus – Paršežerio–Lūksto pelkių kompleksui, vadovaujantis Reikalavimų gamtotvarkos plano turiniui aprašu (toliau – Tvarkos aprašas), patvirtintu Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. gruodžio 14 d. įsakymu Nr. D1-645 „Dėl Reikalavimų gamtotvarkos plano turiniui aprašo patvirtinimo“. Šiam Gamtotvarkos planui parengta pagrindžiamoji informacija su joje esančiais brėžiniais ir priedais, išsamiai paaiškinanti ir pagrindžianti Gamtotvarkos plano sprendinius (toliau – Pagrindžiamoji informacija). Pagrindžiamoji informacija skelbiama Aplinkos ministerijos interneto tinklalapyje www.am.lt/gamtotvarka.

II SKYRIUS TERITORIJOS BŪKLĖS APRAŠYMAS IR ĮVERTINIMAS

2. Teritorija, kuriai parengtas šis Gamtotvarkos planas yra Telšių apskrities Telšių rajono savivaldybės Varnių seniūnijoje ir Tauragės apskrities Šilalės rajono savivaldybės Laukuvos seniūnijoje. BAST išsidėsčiusi Varnių regioninio parko pietinėje dalyje, kuri apima Debesnų telmologinį, Lūksto hidrografinį ir Sietuvos kraštovaizdžio draustinius ir dalį Vembūtų kraštovaizdžio draustinio. Pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. lapkričio 7 d. nutarimu Nr. 1314 „Dėl Varnių regioninio parko, jo zonų ir parko apsaugos zonos ribų patvirtinimo“ patvirtintą Varnių regioninio parko zonų ir ribų planą ir Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2006 m. gegužės 18 d. įsakymu Nr. D1-246 „Dėl Varnių regioninio parko tvarkymo plano patvirtinimo“ patvirtintą Varnių regioninio parko tvarkymo planą teritorija patenka į ekosistemos apsaugos pelkių ir miškų kraštovaizdžio tvarkymo zoną. Teritorijos miškus administruoja VĮ Telšių miškų urėdija ir VĮ Rietavo miškų urėdija. Bendras teritorijos, kuriai parengtas šis Gamtotvarkos planas, plotas yra 2866,8 ha.

Gamtotvarkos plano teritorija įtraukta į Vietovių, atitinkančių buveinių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijus, sąrašą, skirtą pateikti Europos Komisijai, patvirtintą Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2009 m. balandžio 22 d. įsakymu Nr. D1-210 „Dėl Vietovių atitinkančių gamtinių buveinių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijus, sąrašo, skirto pateikti Europos Komisijai, patvirtinimo“, siekiant išsaugoti šiuos Europos Bendrijos svarbos natūralių buveinių tipus: 6230 *Rūšių turtingi briedgaurnai, 6410 Melvenynai, 6430 Eutrofiniai aukštieji žolynai, 6510 Šienaujamos mezofitų pievos, 7120 Degradavusios aukštapelkės, 7140 Tarpinės pelkės ir liūnai, 7230 Šarmingos žemapelkės, 9080 *Pelkėti lapuočių miškai, 91D0 *Pelkiniai miškai, 91E0 Aliuviniai miškai, ir Europos Bendrijos svarbos rūšis: dvilapis purvuolis (*Liparis loeselii*), žvilgančioji riestūnė (*Hamatocaulis vernicosus*), paprastasis kirtiklis (*Cobitis taenia*), dvijuostė nendriadusė (*Graphoderus bilineatus*), auksuotoji šaškytė (*Euphydrys aurinia*) ir mažoji suktenė (*Vertigo angustior*).

Teritorijoje Gamtotvarkos plano rengimo metu nustatyti keli augalijos kompleksai. Didžiausią plotą užima vandens telkiniai, sudarantys 41,8 proc. BAST ploto. Mišku apaugusios pelkės sudaro 24,8 proc., o atviros pelkės – 9,3 proc. teritorijos ploto. Miškai mineralinėse augavietėse užima 11,4 proc., žemės ūkio ir kitos naudmenos – 12,5 proc. ir

užstatytos teritorijos – 0,2 proc. BAST medynai priskirti IIA miškų grupei (ekosistemų apsaugos miškai).

Gamtotvarkos plano rengimo metu patikslinti teritorijoje esančių Europos Bendrijos svarbos natūralių buveinių tipai ir jų užimami plotai: nustatytos 8 tipų gamtinės buveinės, užimančios 632,3 ha bendrą plotą; nenustatytos 3 į Vietovių, atitinkančių buveinių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijus, sąrašą įrašytos buveinės: 6430 Eutrofiniai aukštieji žolynai, 7120 Degradavusios aukštapelkės ir 91E0 Aliuviniai miškai, tačiau nustatyta į minėtą sąrašą neįtraukta buveinė – 6270 *Rūšių turtingos ganyklos ir ganomos pievos.

6230 *Rūšių turtingi briedgaurnai. Buveinės plotai išskirti šiaurinėje ir šiaurės vakarinėje Debesnų pelkės dalyse. Šiauriniame plote retkarčiais vis dar ganoma, šienaujama, todėl buveinės apsaugos būklė palanki. Šiaurės vakarinio ploto dalis patenka į kelis privačius žemės sklypus, dalis – valstybinė žemė. Čia sumažėjus naudojimui ir paspartėjus užaugimui sumedėjusia ir netipine žoline augalija, buveinės apsaugos būklė patenkinama. Bendras buveinės plotas – 4,9 ha (patvirtintas plotas – 5,7 ha). Geros apsaugos būklės atkūrimui ir išsaugojimui svarbus ekstensyvaus ūkinio naudojimo (geriausia ganiavos) tęstinumas.

6270 *Rūšių turtingos ganyklos ir ganomos pievos. Gamtotvarkos plano rengimo metu buveinė nustatyta naujai. Jos plotai išsidėstę šiaur rytiniame Debesnų pelkės pakraštyje ir ribojasi su Varniais ir su per pelkę tekančia Varnelės upe. Debesnų pelkės vidurio link buveinė pereina į 7140 Tarpinių pelkių ir liūnų buveinę ir sudaro vientisą kompleksą (ganyklą). Bendras plotas – 25,6 ha. Dėl vis dar ganomų gyvulių (karvių, arklių) šio tipo buveinės apsaugos būklė yra gera.

6410 Melvenynai. Vientisi buveinės plotai išskirti dviejose teritorijos vietose: nuo Čepaičių link Mažojo Palūksčio pelkėtų lapuočių miškų besidriekiančios buveinės apsaugos būklė patenkinama, stebimas apaugimas medžiais ir krūmais dėl ūkinės veikos nutraukimo, o šiauriau Reistrų kaimo esančios buveinės apsaugos būklė geresnė, nors ūkinė veikla taip pat nevykdoma.

Vakarinės Debesnų pelkės plynės pietiniame pakraštyje nedideli šio tipo buveinės plotai sudaro mozaiką su 7140 Tarpinių pelkių ir liūnų ir 7230 Šarmingų žemapelkių buveinėmis. 6410 Melvenynų buveinės apsaugos būklę šioje vietoje palaiko teritorijoje vykdomi gamtotvarkos darbai – sumedėjusios augalijos kirtimas ir šienavimas. Bendras buveinės plotas – 16,4 ha (patvirtintas plotas – 5,7 ha).

6510 Šienaujamos mezofitų pievos. Buveinės išsidėsčiusios Debesnų pelkės šiaurės vakariniame ir pietvakariniame pakraščiuose (bendras plotas – 3,4 ha) ir sudaro mozaiką su įsėtomis šienaujamosiomis pievomis. Buveinės apsaugos būklė atskirose vietose patenkinama. Tačiau būtina stebėti jos apsaugos būklės pokyčius (yra užaugimo grėsmė) ir, esant poreikiui, imtis gamtotvarkos priemonių.

7140 Tarpinės pelkės ir liūnai. Buveinės didžiausi plotai yra Debesnų pelkėje ir aplink Paršežerio ežerą. Nedideli fragmentai išskirti Sietuvos upės vakariniame krante ir Lūksto ežero pietvakarinėje pakrantėje. Šiaurinėje Debesnų pelkės plynėje jos sudaro bendrus kompleksus su 7230 Šarmingų žemapelkių buveinėmis, o vakarinėje – dar ir su 6410 Melvenynų buveinės fragmentais. Debesnų pelkėje vyksta sukcesija – užaugimas mišku, žolinės augalijos kaita dėl hidrologinių sąlygų pasikeitimo pagilinus Varnelės upę ties Varniais ir nuleidus Biržulio ežerą bei dėl tradicinio žemės naudojimo nutraukimo. Vykdomi tvarkymo darbai (sumedėjusios augalijos kirtimas, šienavimas) vakarinėje ir šiaurinėje pelkės plynėse, o taip pat tebevykstanti ganiava rytinėje dalyje padeda palaikyti atviras buveines. Tačiau ilgalaikėje perspektyvoje didėjant medynų tankiui pelkės periferinėse dalyse ir su tuo susijusiam vandens išgarinimui, tikėtinas intensyvesnis sausinantis poveikis ir išskirtose tarpinių pelkių, šarmingų žemapelkių bei melvenynų buveinėse. Sietuvos upės vakariniame krante esančios buveinės apsaugos būklė patenkinama, nes užaugant žemapelkių fragmentams, didėja tarpinės pelkės fragmentacija. Kiek geresnė Paršežerio šiaurės vakarinėje dalyje esančios buveinės apsaugos būklė. Sumedėjusios augalijos įsitvirtinimas stebimas daugelio tarpinės pelkės plotų periferijose ar maistmedžiagėmis turtingesnėse dalyse dėl tradicinio

naudojimo nutraukimo, tačiau daugumos tarpinių pelkių ir liūnų buveinių apsaugos būklė dar vertintina kaip palanki. Buveinės plotas – 133,3 ha.

7230 Šarmingos žemapelkės. Sudaro bendrus kompleksus su 7140 Tarpinių pelkių ir liūnų buveinėmis ir išsidėsčiusios Debesnų pelkėje. Tinkama jų apsaugos būklė yra palaikoma kasmet Varnių regioninio parko direkcijos vykdomais tvarkymo darbais (krūmų kirtimu, šienavimu). Buveinės plotas – 19,3 ha (patvirtintas plotas – 123,7 ha).

9080 *Pelkėti lapuočių miškai. Didžiausi buveinės masyvai išsidėstę tarp Lūksto ir Paršežerio ežerų. Taip pat šio tipo miškai, didesniais ar mažesniais plotais auga Lūksto ežero, Sietuvos upelio ir Paršežerio ežero pakrantėse. Buveinės plotas – 333,3 ha (patvirtintas plotas – 230 ha), apsaugos būklė palanki.

91D0 *Pelkiniai miškai. Du pagrindiniai buveinės plotai yra Paršežerio ežero šiaurinėje ir pietvakarinėje pakrantėse. Trys pelkinių miškų buveinės plotai išsidėstę vakarinėje Lūksto ežero pakrantėje. Bendras užimamas plotas – 93,0 ha, apsaugos būklė palanki.

Paršežerio–Lūksto pelkių komplekso BAST nustatytos 1 samanų ir 23 žiedinių augalų rūšys, įrašytos į Lietuvos Respublikos saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių sąrašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. spalio 13 d. įsakymu Nr. 504 „Dėl Lietuvos Respublikos saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių sąrašo patvirtinimo“ (toliau – Saugomų rūšių sąrašas), dvi iš jų – dvilapis purvuolis ir žvilgančioji riestūnė – įrašytos į 1992 m. gegužės 21 d. Europos Tarybos direktyvos 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 15 skyrius, 2 tomas, p. 102) su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2013 m. gegužės 13 d. Tarybos direktyva 2013/17/ES (OL 2013 L, p. 193) (toliau – Buveinių direktyva), II priedą:

Liekninis beržas (*Betula humilis*). Paplitęs visoje Debesnų pelkėje, auga gausiais ir vešliais sąžalynais, apsaugos būklė palanki;

Raktažolė pelenėlė (*Primula farinosa*). Ganykloje šiaurės vakariniame Debesnų pelkės pakraštyje 2007 metais stebėta iki 20 žydinčių augalų, o 2009–2012 metais populiacija išnyko dėl tradicinio naudojimo (ganiavos) nutraukimo ir augavietės užaugimo vešlia žoline ir sumedėjusia augalija;

Laplandinis karklas (*Salix lapponum*). Aptiktas šiaurinėje Debesnų pelkės plynėje, tikslių duomenų apie gausumą nėra, nes rastas 1997 metais, o 2001–2010 metais rūšis neaptikta, apsaugos būklė nežinoma;

Mėlynialapis karklas (*Salix myrtilloides*). Aptikta Paršežerio ežero pelkynuose, apsaugos būklė neįvertinta;

Paprastoji tuklė (*Pinguicula vulgaris*). Paplitusi Debesnų pelkės plynėse, gana dažna, apsaugos būklė palanki, tačiau mažėjant žmonių lankymuisi teritorijoje ir augalijos dangos pažaidų (takų) plotui, šių pionierinių augalų populiacija mažėja;

Sibirinis vilkdalgis (*Iris sibirica*). Paplitęs pievoje šiauriniame Debesnų pelkės pakraštyje, pievose tarp Mažojo Palūksčio ir Čepaičių kaimų, Reistrų kaimo pievos pakraštyje, vietomis sudaro gausias grupes. Prie Debesnų pelkės apsaugos būklė palanki, kitur patenkinama, nes melvenynų buveinės, kuriose aptinkama rūšis, nebenaudojamos ir užauga krūmais ir medžiais;

Žalioji plateivė (*Coeloglossum viride*). Ganykloje šiaurvakariniame Debesnų pelkės pakraštyje 2007–2009 metais kasmet stebėti 3–4 žydintys augalai, vėliau, nutrūkus ganiavai augavietėje, neberasta. Buveinėje sutankėjusi žolinė ir sumedėjusi augalija pablogino rūšies išlikimo sąlygas;

Žalsvažiedė blandis (*Platanthera chlorantha*). Debesnų pelkės Vaišnorius saloje, pievose tarp Mažojo Palūksčio ir Čepaičių kaimų (melvenyne) auga nedidelėmis grupelėmis (iki 10 vnt.) ar pavieniai augalai. Augalas išstveria gilų šešėlį, todėl net ir padaugėjus melvenyne krūmų ir medžių apsaugos būklė vertintina kaip palanki. Ilgalaikėje perspektyvoje siekiant išsaugoti rūšį svarbus melvenynų buveinės ekstensyvus naudojimas (geriausia šienavimas);

Vyriškoji gegužraibė (*Orchis mascula*). Ganykloje šiaurvakariniame Debesnų pelkės pakraštyje (briedgaurynų buveinėje), pievose tarp Mažojo Palūksčio ir Čepaičių kaimų (melvenynų buveinėje) auga nedidelėmis grupelėmis (iki 10 vnt.) ar pavieniai augalai, apsaugos būklė patenkinama, nes abi buveinės yra nenaudojamos ir jose vyksta augalijos sukcesija miško link;

Raiboji gegūnė (*Dactylorhiza cruenta*). Aptikta vakarinėje Debesnų pelkės plynėje, tikslų duomenų apie gausumą nėra, rasta 1997 metais, 2001–2010 metais neaptikta, apsaugos būklė neįvertinta;

Aukštoji gegūnė (*Dactylorhiza fuchsii*). Aptikta Varnių girininkijos 99, 100 miško kvartaluose, 2007 metais stebėti plačiai paplitę pavieniai augalai, apsaugos būklė palanki;

Raudonoji gegūnė (*Dactylorhiza incarnata*). Paplitusi Debesnų pelkės plynų pakraščiuose, kur auga nedidelėmis grupelėmis (iki 10 vnt.) ar pavieniai augalai, apsaugos būklė, atsižvelgiant į plačią rūšies ekologinę amplitudę, vertintina kaip palanki. Kadangi rūšis jautri užpavėsinimui, didėjant teritorijos miškingumui populiacija gali sumažėti;

Baltijinė gegūnė (*Dactylorhiza longifolia*). Paplitusi Debesnų pelkės plynų pakraščiuose, kur auga nedidelėmis grupelėmis ar pavieniai augalai. Rūšis atspari užpavėsinimui, todėl jos apsaugos būklė net ir pamažu užaugančiuose šlapynių plotuose vertintina kaip palanki, tačiau perspektyvoje rūšies išlikimas priklausys nuo augaviečių priežiūros;

Dėmėtoji gegūnė (*Dactylorhiza maculata*). Pavieniai augalai auga vakarinėje Debesnų pelkės plynėje, Paršežerio pelkės pietvakarinėje dalyje. Debesnų plynėje vykdomos tvarkymo priemonės užtikrina palankią apsaugos būklę. Prie Paršežerio apsaugos būklė dar palanki, tačiau blogėjanti dėl buveinės užaugimo sumedėjusia augalija;

Plačialapė gegūnė (*Dactylorhiza majalis*). Tikslų duomenų apie gausumą nėra, rasta 1997 metais, 2001–2010 metais rūšis neaptikta, vieta nežinoma, būklė neįvertinta;

Gelsvoji gegūnė (*Dactylorhiza ochroleuca*). Vakarinėje Debesnų pelkės plynėje 2001–2010 metais stebėta nuo 20 iki 50 žydinčių augalų. Tvarkymo priemonių dėka palaikoma palanki apsaugos būklė;

Siauralapė gegūnė (*Dactylorhiza traunsteineri*). Vakarinėje Debesnų pelkės plynėje auga gausi populiacija (vietomis 2–3 žydintys augalai 1 m²). Tvarkymo priemonių dėka palaikoma palanki apsaugos būklė;

Pelkinė laksva (*Hammarbya paludosa*). Pavieniai augalai aptikti Debesnų pelkės plynėse. Apsaugos būklė palanki;

Vienalapis gedutis (*Malaxis monophyllos*). 2007 metais rasti pavieniai augalai pelkėse prie Sietuvos upelio, apsaugos būklė neįvertinta;

Dvilapis purvuolis. Nedidelės grupelės ar pavieniai augalai auga Debesnų pelkės plynėse, kur iš dalies dėl vykdomų tvarkymo darbų apsaugos būklė yra palanki. Taip pat aptinkama pelkutėse šiaurvakarinėje Paršežerio ežero pakrantėje, kur apsaugos būklė kiek prastesnė, kairiajame Sietuvos upelio krante, apsaugos būklė patenkinama dėl užaugimo mišku;

Nariuotoji ilgalūpė (*Corallorhiza trifida*). Pelkėtame miške palei Sietuvos upelį 2005 metais rastas vienas žydintis augalas, apsaugos būklė neįvertinta;

Lieknasis švylys (*Eriophorum gracile*). Nedidelės grupelės ar pavieniai augalai aptikti vakarinėje Debesnų pelkės plynėje, apsaugos būklė neįvertinta;

Liūninė viksva (*Carex heleonastes*). Tikslų duomenų apie gausumą nėra, auga vakarinėje Debesnų pelkės plynėje, apsaugos būklė neįvertinta;

Žvilgančioji riestūnė. Išplitusi nedideliame plotelyje, bet auga gana tankiai šiaurvakarinėje Debesnų pelkės dalyje. Nors teritorija, kurioje aptinkama rūšis nenaudojama, pati augavietė yra geros apsaugos būklės dėl toje vietoje nuolat aukšto vandens lygio. Perspektyvoje galima palaiptinė krūmų invazija ir žolinės augalijos sutankėjimas, todėl svarbu sekti apsaugos būklę ir esant poreikiui iškirsti sumedėjusią augaliją ir šienauti. Nors ir

nebūdinga, dėl nedidelio ploto augavietė priskirta besiribojančiai briedgauryno buveinei, kurią numatyta ganyti, jei nebūtų galimybių, – šienauti.

Teritorijoje nustatyta 12 perinčių arba galinčių perėti paukščių rūšių, įrašytų į 2009 m. lapkričio 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2009/147/EB dėl laukinių paukščių apsaugos (kodifikuota redakcija) (OL 2010 L 20, p.7) su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2013 m. gegužės 13 d. Tarybos direktyva 2013/17/ES (OL 2013 L, p. 193) (toliau – Paukščių direktyva), I priedą, iš jų tik 4 rūšys: mažasis dančiasnapis, nendrinė lingė, jerubė ir paprastoji medšarkė neįtrauktos ir Saugomų rūšių sąrašą:

Didysis baublys (*Botaurus stellaris*). Varnelės upelio užžėlusiose nendrynais pakrantėse ir Lūksto ežere 2004–2010 metais registruoti 2–3 baubiantys patinai. Apsaugos būklė palanki, tačiau teritorijoje mažai tipinių buveinių, todėl gausumas mažas;

Gulbė giesmininkė (*Cygnus cygnus*). Teritorijoje neperi, 2005–2010 metais pulkais iki 50 paukščių stebėta migracijų metu Lūksto ežere, Gintarų įlankoje, apsaugos būklė palanki;

Mažasis dančiasnapis (*Mergus albellus*). Teritorijoje neperi, 2004–2005 metais būreliai iki 4 paukščių stebėti migracijų metu Lūksto ežere, Gintarų įlankoje, apsaugos būklė palanki;

Didysis dančiasnapis (*Mergus merganser*). Teritorijoje neperi, 2004–2010 metais būreliai iki 10 paukščių stebėti migracijų metu Lūksto ežere, Gintarų įlankoje, apsaugos būklė palanki;

Jūrinis erelis (*Haliaeetus albicilla*). Viena perinti pora 2009–2010 metais išaugino jaunikius miške piečiau Mažojo Palūksčio kaimo, apsaugos būklė palanki;

Nendrinė lingė (*Circus aeruginosus*). Peri Paršežerio–Lūksto pelkių komplekso pelkynuose, gausumas nenustatytas, apsaugos būklė palanki;

Pievinė lingė (*Circus pygargus*). Užpelkėjusiose Varnelės upelio pakrantėse 2007 metais perėjo viena pora, apsaugos būklė neįvertinta;

Jerubė (*Bonasia bonasia*). Aptinkama Debesnų pelkėje, Paršežerio ežerą supančiose pelkėse ir miškuose, tikslų duomenų apie gausumą nėra, apsaugos būklė palanki;

Tetervinas (*Tetrao tetrix*). Aptinkamas Debesnų pelkėje, Paršežerio ežerą supančiose pelkėse ir miškuose, peri, tikslų duomenų apie gausumą nėra, apsaugos būklė neįvertinta, tikėtina palanki;

Putpelė (*Coturnix coturnix*). Aptikta rytinėje Debesnų pelkės plynėje, 1999–2001 metais perėjimo metu girdėti pavieniai paukščių balsai, apsaugos būklė neįvertinta;

Švygžda (*Porzana porzana*). Užpelkėjusiose Varnelės upelio pakrantėse 1999–2006 metais girdėti 2–3 švilpaujantys paukščiai, apsaugos būklė neįvertinta;

Griežlė (*Crex crex*). Užpelkėjusiose Varnelės upelio pakrantėse 1999–2006 metais girdėti 2–3 griežiantys paukščiai, apsaugos būklė neįvertinta;

Pilkoji gervė (*Grus grus*). Aptikta Debesnų pelkėje, pelkynuose prie Sietuvos upelio, peri, tikslų duomenų apie gausumą nėra, apsaugos būklė palanki;

Didžioji kuolinga (*Numenius arquata*). Aptikta Debesnų pelkėje, pelkėse prie Sietuvos upelio, peri, tikslų duomenų apie gausumą nėra, 1999–2010 metais girdėti balsai, perėjimo metu stebėti pavieniai skraidantys paukščiai, apsaugos būklė neįvertinta;

Paprastoji medšarkė (*Lanius collurio*). Sietuvos upelio pakrantėse 2004–2010 metais perėjimo metu stebėti pavieniai paukščiai, apsaugos būklė neįvertinta;

Teritorijoje nustatytos 8 gyvūnų rūšys, įrašytos į Buveinių direktyvos II ir IV Priedą, iš kurių 4 įtrauktos ir į Saugomų rūšių sąrašą (dvijuostė nendriadusė, juodasis apolonas, auksuotoji šaškytė, mažoji suktenė) ir 2 gyvūnų rūšys (machaonas ir pievinis satyriukas) įtrauktos tik į Saugomų rūšių sąrašą:

Ūdra (*Lutra lutra*). Aptinkama Varnelės upėje, gausumas nenustatytas, apsaugos būklė neįvertinta;

Kartuolė (*Rhodeus sericeus*). Aptinkama Lūksto ežere, tikslų duomenų apie gausumą nėra, apsaugos būklė neįvertinta;

Paprastasis kirtiklis (*Cobitis taenia*). Aptinkamas rytinėje Lūksto ežero dalyje, 2002 metais nustatytas rūšies tankis – 3vnt./100m², apsaugos būklė palanki;

Smailiasnukė varlė (*Rana arvalis*). Dažna ir įprasta rūšis, aptinkama visoje teritorijoje, apsaugos būklė palanki;

Mažoji kūdrinė varlė (*Rana lessonae*). Negausi, bet dažna ir įprasta rūšis, aptinkama visoje teritorijoje, apsaugos būklė gera;

Dvijuostė nendriadusė. Aptinkama Lūksto ežere, tikslių duomenų apie gausumą nėra – 2002 metais pagauta viena lerva, 2008 metais monitoringo metu neaptikta, apsaugos būklės vertinimui trūksta duomenų. Tikėtina, kad rūšies populiacija nedidelė, bet jos apsaugos būklė neigiamai įtakojančių veiksnių nenustatyta;

Juodasis apolonas (*Parnassius mnemosyne*). Aptinkamas Vaitkaičių kaimo apylinkėse, gausumas nenustatytas – 2005 metais stebėti pavieniai būriuojantys drugiai, apsaugos būklė neįvertinta;

Machaonas (*Papilio machaon*). Aptinkamas visoje teritorijoje, tikslių duomenų apie gausumą nėra, 2005–2010 metais stebėti pavieniai būriuojantys drugiai, apsaugos būklė neįvertinta;

Auksuotoji šaškytė. Aptinkama vakarinėje Debesnų pelkės plynėje, gausumas nenustatytas, 2005 metais stebėti pavieniai skraidantys drugiai. Dėl nedidelio aptiktų individų skaičiaus populiacijos būklę vertinti yra sudėtinga. Šios rūšies drugiams tinkamų buveinių su mitybiniais augalais dalis tvarkymo darbų dėka yra palaikoma atvira, tačiau pelkės periferinėse dalyse medžių ir krūmų tankis didėja, atvirų žemapelkių fragmentai nyksta, mažėja mitybinių augalų augaviečių plotai;

Pievinis satyriukas (*Coenonympha tullia*). Aptinkamas vakarinėje ir rytinėje Debesnų pelkės plynėse, tikslių duomenų apie gausumą nėra – 2005 metais stebėti pavieniai skraidantys drugiai, apsaugos būklė neįvertinta;

Mažoji suktenė. Aptikta pievoje rytinėje Lūksto ežero pakrantėje, šalia teritorijos ribos, gausumas nenustatytas – 2003 metais rasta 19 individų, būklė neįvertinta.

Teritorijoje nustatytų 9080 *Pelkėtų lapuočių miškų ir 91D0 *Pelkinių miškų apsaugos buveinių būklė palanki, todėl jokios priemonės šių tipų buveinėms nenumatytos. Priemonės nenumatytos ir 6270 *Rūšių turtingų ganyklų ir ganomų pievų buveinėje, kurios apsaugos būklė palanki, bet gali blogėti dėl sumažėjusio naudojimo (ganymo ir šienavimo) intensyvumo.

6410 Melvenynų, 7230 Šarmingų žemapelkių buveinių, o taip pat dalies 7140 Tarpinių pelkių ir liūnų bei 6230 *Rūšių turtingų briedgaurynų buveinių apsaugos būklė pasikeitus žemėnaudai palaipsniui prastėja ir yra patenkinama arba palanki tik dėl taikomų tvarkymo priemonių (ganymo, šienavimo), kurias būtina tęsti, kartu užtikrinant daugelio Saugomų rūšių sąrašo rūšių ir Buveinių direktyvos II priedo rūšių (dvilapio purvuolio ir žvilgančiosios riestūnės) išsaugojimą.

Buveinės 6510 Šienaujamos mezofitų pievos tradicinis naudojimas taip pat beveik išnykęs ir gresia užaugimas krūmais.

Debesnų pelkės ir periferinių pievų užaugimą paskatino ir Varnelės upės pratakumo padidinimas, sumažinęs potvynių trukmę ir mastą, todėl yra numatyta hidrologinių sąlygų atkūrimo galimybių įvertinimo priemonė.

Gamtotvarkos plano rengimo metu teritorijoje buvo nustatyta akivaizdi neigiama žvejybos įtaka Paršežerio ir Lūksto ežerų ekologiškai būklei – valstybinės reikšmės Lūksto ežeras ilgą laiką buvo išnuomotas ir vykdoma verslinė žvejyba. Abiejuose ežeruose vyrauja smulkios karpinės žuvys, o plėšriųjų žuvų populiacijos kritiškai mažos. Plėšriųjų ir planktofagių žuvų populiacijų disproporcija smarkiai įtakoja ežerų ekologinę būklę, nes iki minimumo sumažina zooplanktono biomasę, ir sudaromos sąlygos fitoplanktono dominavimui. Tai lemia mažą vandens skaidrumą, padidintas fosforo koncentracijas vandenyje, siaurina makrofitų paplitimo zoną. Ekologinės ežerų būklės prastėjimas neigiamai veikia ir saugomų rūšių: paprastojo kirtiklio, kartuolės ir dvijuostės nendriadusės būklę. Siekiant padidinti ežerų ekosistemų stabilumą, svarbu atkurti ir palaikyti stiprias plėšriųjų žuvų populiacijas.

Gamtotvarkos plano teritorijoje valstybinė ar valstybės valdoma žemė sudaro 82 proc., privati – 18 proc. Privatiems asmenims priklauso žemės ūkio paskirties žemės sklypai (6,1 proc.) ir miškų ūkio paskirties žemė (11,6 proc.). Visa analizuojamoje teritorijoje esanti vandens ūkio paskirties žemė yra valstybinė, užimanti 1195,5 ha plotą.

III SKYRIUS GAMTOTVARKOS PLANO TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

3. Gamtotvarkos plano tikslai:

3.1. užtikrinti gerą teritorijoje esančių Europos Bendrijos svarbos natūralių buveinių būklę: 7140 *Tarpinės pelkės ir liūnai (22 ha), 7230 Šarmingos žemapelkės (19 ha), 6410 Melvenynai (3 ha), 6230 *Rūšių turtingi briedgaurnai (0,6 ha) ir jose aptinkamų į Saugomų rūšių sąrašą įrašytų rūšių (dėmėtosios, gelsvosios, siauralapės, baltijinės ir raudonosios gegūnių, pelkinės lanksvos, sibirinio vilkdalgio ir paprastosios tuklės) ir į Buveinių direktyvos II priedą įrašytų dvilapio purvuolio ir žvilgančiosios riestūnės populiacijų palankią apsaugos būklę;

3.2. užtikrinti gerą Paršežerio ir Lūksto ežerų ekologinę būklę, kartu sudarant prielaidas į Buveinių direktyvos II priedą įrašytų rūšių: paprastojo kirtiklio, kartuolės ir dvijuostės nendriadusės populiacijų išsaugojimui.

4. Gamtotvarkos plano tikslams pasiekti numatomi šie uždaviniai:

4.1. įvertinti Debesnų pelkės hidrologinio režimo atkūrimo galimybes;

4.2. atkurti ir išsaugoti dalies Teritorijoje aptinkamų 7140 *Tarpinės pelkės ir liūnai, 7230 Šarmingos žemapelkės, 6410 Melvenynai, 6230 *Rūšių turtingi briedgaurnai buveinių ir jose aptinkamų į Saugomų rūšių sąrašą, Buveinių direktyvos II priedą įrašytų rūšių palankią apsaugos būklę;

4.3. atkurti plėšriųjų žuvų išteklius Lūksto ežere.

5. Šio Gamtotvarkos plano uždaviniams įgyvendinti numatytų priemonių planas pateiktas priede.

IV SKYRIUS GAMTOTVARKOS PLANO PRIEMONĖS ĮGYVENDINANTYS ASMENYS IR JŲ FUNKCIJOS

6. Gamtotvarkos plano priemonių įgyvendinimą koordinuoja Varnių regioninio parko direkcija (toliau – Direkcija). Ji atsakinga už teritorijoje nustatytų Europos Bendrijos svarbos natūralių buveinių ir rūšių palankios apsaugos būklės užtikrinimą, kitų saugomų gamtos vertybių priežiūrą. Direkcija organizuoja šio Gamtotvarkos plano priemonių įgyvendinimo plano (toliau – Priemonių planas) 1.1, 2.2–2.4. 3.2 priemonių įgyvendinimą.

VĮ Telšių miškų urėdija, kuri yra teritorijos valstybinių miškų valdytoja, atsakinga už 2.1 priemonių įgyvendinimą, o Aplinkos ministerija už 3.1 priemonių, t. y. pakeisti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. sausio 16 d. nutarimą Nr. 38 „Dėl Žuvininkystės vandens telkinių, į kuriuos leidimai naudoti žvejybos plotą neišduodami naudoti, sąrašo patvirtinimo“ įrašant Lūksto ežerą, įgyvendinimą.

V SKYRIUS IŠTEKLIŲ ANALIZĖ, LĖŠŲ POREIKIS GAMTOTVARKOS PLANO PRIEMONĖMS ĮGYVENDINTI

7. Preliminarus lėšų poreikis Gamtotvarkos plane numatytoms priemonėms įgyvendinti pateikiamas šio plano Pagrindžiamojoje informacijoje. Pagrindiniai šiame Gamtotvarkos plane numatytų priemonių finansavimo šaltiniai yra Europos ekonominės erdvės ir Norvegijos finansinių mechanizmų, VĮ Telšių miškų urėdijos, Telšių rajono savivaldybės Viešųjų darbų

programos, ES Struktūrinių fondų, Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programos ir valstybės biudžeto lėšos, taip pat teisės aktų nustatyta tvarka gautos kitos lėšos.

VI SKYRIUS

GAMTOTVARKOS PLANO TIKSLINIMO IR STEBĖSENOS TVARKA

8. Gamtotvarkos planas turi būti reguliariai peržiūrimas nustatant, ar vykdomos jame numatytos priemonės iš tikrųjų duoda laukiamą rezultatą. Tam būtina iki numatytos peržiūros atlikti saugomų buveinių ir saugomų rūšių buveinių kokybės, dydžio ir rūšių individų gausos stebėseną. Jei stebėsenos duomenys parodo, kad uždaviniai neįgyvendinti, Gamtotvarkos plano priemonės turi būti tikslinamos.

9. Ne rečiau kaip prieš kiekvieną Gamtotvarkos plano peržiūrą Direkcija stebi ir vertina, ar Gamtotvarkos plano įgyvendinimo veiklos ir teritorijoje vykdomos žemės ūkių veiklos pobūdis ir intensyvumas yra tinkami saugomų gamtos vertybių atžvilgiu. Šiuo tikslu vertinami ir šie kriterijai:

9.1. Europos Bendrijos svarbos natūralių buveinių (7140 Tarpinės pelkės ir liūnai ir jų kompleksai su 7230 Šarmingos žemapelkės, 6230 *Rūšių turtingi briedgaurynai, 6270 *Rūšių gausios ganyklos ir ganomos pievos, 6410 Melvenynai, o taip pat ir 6510 Šienaujamos mezofitų pievos) būklės pokyčiai;

9.2. saugomų augalų rūšių: dvilapio purvuolio ir žvilgančiosios riestūnės, o taip pat kitų saugomų augalų rūšių populiacijų ir jų augaviečių pokyčiai;

9.3. saugomų gyvūnų rūšių: auksuotosios šaškytės, dvijuostės nendriadusės, paprastojo kirtiklio, o taip pat kartuolės populiacijų ir jų buveinių pokyčiai;

9.4. Lūksto ir Paršežerio ežerų vandens kokybės ir ichtiofaunos pokyčiai.

10. Šių saugomų gamtos vertybių apsaugos būklės vertinimas vykdomas pagal Pagrindžiamojoje informacijoje nurodytus parametrus ir metodikas. Už 9.1 ir 9.2 papunkčiuose numatytą stebėsenos vykdymą atsakinga Direkcija, o 9.3 ir 9.4 papunkčiuose numatyti duomenys renkami vykdant Valstybinę aplinkos monitoringo programą (toliau – VAMP) ir analizuojami Direkcijos, kartu įvertinant ir Gamtotvarkos plano rengimo metu nustatytą grėsmių sumažėjimo laipsnį įgyvendinant priemones. Jeigu ataskaitiniame laikotarpyje teritorijoje vykdyta ir kitų saugomų vertybių stebėseną, Direkcija peržiūros ataskaitoje pagal galimybes panaudoja ir tokius duomenis.

11. Gamtotvarkos planas turi būti peržiūrimas šešiaisiais jo įgyvendinimo metais apibendrinus visus iki tol pasiektus rezultatus. Už Gamtotvarkos plano peržiūrą atsakinga Direkcija. Prieš atliekant peržiūrą rekomenduojama gauti mokslininkų, kitų suinteresuotų asmenų ar institucijų pastabas ir rekomendacijas. Direkcija parengia peržiūros ataskaitą pagal Tvarkos aprašo 3 priede esančias rekomendacijas ir šiame skyriuje pateiktus nurodymus ir ją teikia Valstybinei saugomų teritorijų tarnybai prie Aplinkos ministerijos (toliau – Tarnyba).

Atliekant Gamtotvarkos plano peržiūrą, įvertinama:

11.1. Gamtotvarkos plano uždavinių įgyvendinimas. Jei uždaviniai neįgyvendinti, nurodomos priežastys;

11.2. Gamtotvarkos plano priemonių finansavimas ir lėšų panaudojimas;

11.3. pasiekti rezultatai;

11.4. Gamtotvarkos plano įgyvendinimo poveikis Europos Bendrijos svarbos rūšių populiacijų ir jų buveinių būklei, vadovaujantis šių objektų stebėsenos rezultatais;

11.5. Gamtotvarkos plano įgyvendinimo poveikis Europos Bendrijos svarbos natūralių buveinių ir rūšių buveinių būklei, vadovaujantis šių objektų stebėsenos rezultatais;

11.6. būtinybė pakeisti vykdomas Gamtotvarkos plano priemones ar numatyti naujas.

12. Jeigu įgyvendinant Gamtotvarkos planą paaiškėja, kad mažėja saugomų rūšių gausa, blogėja saugomų buveinių ir saugomų rūšių buveinių būklė arba surandama efektyvesnių būdų užtikrinti palankią jų apsaugos būklę, atsiranda naujų aplinkybių, Direkcija ir kitu laiku inicijuoja Gamtotvarkos plano keitimą (incijuoti Gamtotvarkos plano keitimą gali ir Tarnyba).

Paršežerio–Lūksto pelkių komplekso
Gamtotvarkos plano priedas

GAMTOTVARKOS PLANO PRIEMONIŲ ĮGYVENDINIMO PLANAS

Uždavinys	Priemonės pavadinimas	Atsakinga institucija	Priemonės įvykdymo terminas arba periodiškumas	Priemonių finansavimo ir įgyvendinimo prioritetai ²
1. Įvertinti Debesnų pelkės hidrologinio režimo atkūrimo galimybes	1.1. parengti Debesnų pelkės hidrologinių sąlygų atkūrimo galimybių studiją ³	Varnių regioninio parko direkcija	I–II metais	I
2. Atkurti ir palaikyti dalies 7140* Tarpinės pelkės ir liūnai, 7230 Šarmingos žemapelkės, 6410 Melvenynai, 6230 *Rūšių turtingi briedgaurynai buveinių ir jose aptinkamomų į Saugomų rūšių sąrašą, Buveinių direktyvos II priedą įrašytų rūšių palankią apsaugos būklę	2.1. iškirsti sumedėjusią augaliją ir atžalas (tvarkymo plotas Nr. 7) ¹	VĮ Telšių miškų urėdija	II–IV metais, vėliau esant poreikiui	II
	2.2. iškirsti sumedėjusią augaliją (tvarkymo plotas Nr. 8) ¹	Varnių regioninio parko direkcija	II	II
	2.3. šienauti ir iškirsti sumedėjusios augalijos atžalas, pašalinti biomasę (tvarkymo plotai Nr. 1–6) ¹	Varnių regioninio parko direkcija	II–X	II
	2.4. ganyti ir šienauti (tvarkymo plotas Nr. 8) ¹	Varnių regioninio parko direkcija	II–X	II
3. Atkurti plėšriųjų žuvų išteklius Lūksto ežere	3.1. įrašyti Lūksto ežerą į Žuvininkystės vandens telkinių, į kuriuos leidimai naudoti žvejybos plotą neišduodami naudoti, sąrašą	Aplinkos ministerija, Varnių regioninio parko direkcija	I	I
	3.2. parengti rekomendacijas Lūksto ežero plėšriųjų žuvų populiacijų atkūrimui, išsaugojimui ir sudaryti žuvų įveisimo planą	Varnių regioninio parko direkcija	II	I

¹ priemonės privačiose žemėse įgyvendinamos gavus raštišką žemės savininko pritarimą;

² priemonių svarba: I – labai svarbios; II – mažiau svarbios;

³ galimybės atkurti ar pagerinti pelkės hidrologines sąlygas turėtų būti analizuojamos kartu rengiant Biržulio ežero vandens lygio atkūrimo galimybių studiją.

PARŠEŽERIO-LŪKSTO PELKIŲ KOMPLEKSO GAMTOTVARKOS PLANO PAGRINDŽIAMOJI INFORMACIJA

Telšių r. sav. Telšių aps., Šilalės r. sav. Tauragės aps.

Galioja: 2015–2024 m.

Rengėjas
VšĮ Gamtos paveldo fondas

Vilnius, 2014

Paršežerio-Lūksto pelkių komplekso gamtotvarkos planas	Strateginio planavimo dokumentas
Planavimo tikslas	Užtikrinti gyvūnų ir (ar) augalų rūšių bei gamtinių buveinių, kurių apsaugai išskirtos „Natura 2000“ teritorijos, išsaugojimą, išskiriant tvarkymo plotus ir numatant juose konkrečias apsaugos ir tvarkymo priemones
Projektas	„Saugomų teritorijų steigimo ir planavimo dokumentų rengimas (I etapas)“ Nr. VP3-1.4-AM-02-V-01-002, Vakarų Lietuvoje esančių „Natura 2000“ tinklo teritorijų gamtotvarkos planų parengimas
Projekto finansavimas	Europos Sąjungos struktūrinių fondų ir Lietuvos Respublikos bendrojo finansavimo lėšos
Planavimo organizatorius	Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos
Plano rengėjas	VšĮ Gamtos paveldo fondas A. Juozapavičiaus g. 9 LT-09311 Vilnius Tel. (8 5) 272 1918 Faks. (8 5) 272 3721 info@gpf.lt
Vykdytojai:	Argaudas Stoškus Saulis Skuja Laurynas Novikas Dr. Zenonas Gulbinas Pavel Korotkich Marijus Pileckas Gediminas Raščius Dr. Valerijus Rašomavičius Vaidotas Valskys

TURINYS

I. TERITORIJOS BŪKLĖ IR ĮVERTINIMAS	4
1.1. Teritorijos padėtis ir ribos.....	4
1.2. Teritorijos teisinis statusas ir svarba.....	6
1.3. Teritorijos fizinės geografinės ypatybės.....	8
1.3.1. <i>Klimatas</i>	8
1.3.2. <i>Geologija</i>	8
1.3.3. <i>Geomorfologija</i>	9
1.3.4. <i>Dirvožemiai</i>	10
1.3.5. <i>Vandenys</i>	11
1.4. Kraštovaizdžio bruožai.....	12
1.5. Teritorijos biologinės ypatybės.....	12
1.5.1. <i>Augalija</i>	12
1.5.1.1. <i>Augalijos ištirtumas</i>	12
1.5.1.2. <i>Bendra augalijos charakteristika</i>	13
1.5.1.3. <i>Saugomos augalijos rūšys</i>	14
1.5.1.4. <i>Saugomos buveinės</i>	17
1.5.1.5. <i>Kertinės miško buveinės</i>	19
1.5.1.6. <i>Svetimžemės augalų rūšys</i>	19
1.5.2. <i>Gyvūnija</i>	19
1.5.2.1. <i>Gyvūnijos ištirtumas</i>	19
1.5.2.2. <i>Bendra gyvūnijos charakteristika</i>	20
1.5.2.3. <i>Saugomos gyvūnijos rūšys</i>	20
1.5.2.4. <i>Svetimžemės gyvūnų rūšys</i>	24
1.6. Teritorijos žemės ir gamtos išteklių naudojimas.....	24
1.6.1. <i>Žemės naudojimas praeityje</i>	24
1.6.2. <i>Teritorijos žemėnauda ir žemėvalda</i>	24
1.6.3. <i>Miško ištekliai</i>	25
1.6.4. <i>Rekreacinis naudojimas</i>	27
1.6.5. <i>Medžioklė ir žvejyba</i>	27
1.7. Teritorijos socialiniai ir ekonominiai aspektai.....	28
1.7.1. <i>Gyventojai</i>	28
1.7.2. <i>Teritorijoje vykdomos veiklos įtakojančios gamtotvarkos plano objektus</i>	28
1.7.3. <i>Gretimose teritorijose vykdomos veiklos įtakojančios gamtotvarkos plano objektus</i>	28
1.7.4. <i>Su teritorija susiję teritorijų ir strateginio planavimo dokumentai</i>	28
1.7.5. <i>Teritorijos panaudojimas aplinkosauginiam švietimui</i>	28
1.8. Teritorijos ekologinis vertinimas.....	28
1.8.1. <i>Pažeidžiamumas ir stabilumas</i>	28
1.8.2. <i>Retumas</i>	29
1.8.3. <i>Natūralumas ir tipiškumas</i>	29
1.8.4. <i>Įvairovė</i>	29
1.8.5. <i>Dydis ir fragmentiškumas</i>	29
1.8.6. <i>Teritorijos svarba ir jos vieta ekologiniame tinkle</i>	30
II. GAMTOTVARKOS PLANAS	30
2.1. <i>Gamtotvarkos plano tikslai ir uždaviniai</i>	30
2.2. <i>Gamtotvarkos plano priemonių įgyvendinimo planas</i>	33
2.3. <i>Gamtotvarkos planą įgyvendinančios institucijos ir jų funkcijos</i>	39
2.4. <i>Planui įgyvendinti reikalingų išteklių analizė</i>	39
2.5. <i>Gamtotvarkos plano tikslinimas ir stebėseną</i>	39
NAUDOTA LITERATŪRA IR DUOMENŲ BAZĖS	43
PRIEDAI	44

I. TERITORIJOS BŪKLĖ IR ĮVERTINIMAS

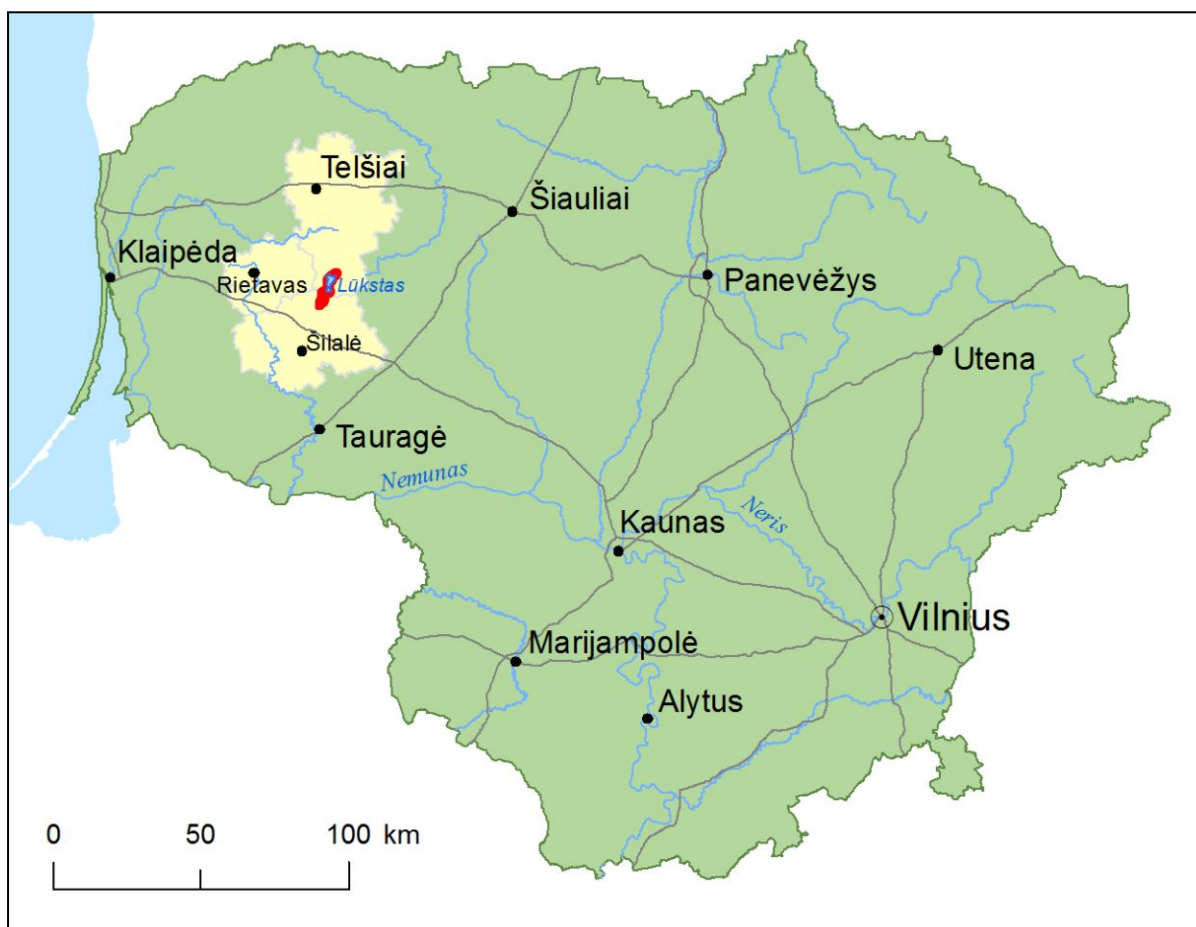
1.1. Teritorijos padėtis ir ribos

Teritorija yra vakarų Lietuvoje, Telšių rajono savivaldybės Varnių seniūnijoje ir Šilalės rajono savivaldybės Laukuvos seniūnijoje, Varnių regioninio parko pietinėje dalyje ir apima Debesnų telmologinį, Lūksto hidrografinį ir Sietuvos kraštovaizdžio draustinius bei dalį Vembūtų kraštovaizdžio draustinio (1, 2 pav.).

Bendras Gamtotvarkos plano teritorijos užimamas plotas yra 2866,8 ha.

Centrinio teritorijos taško koordinatės LKS-94 sistemoje yra: x – 394062, y – 6173645.

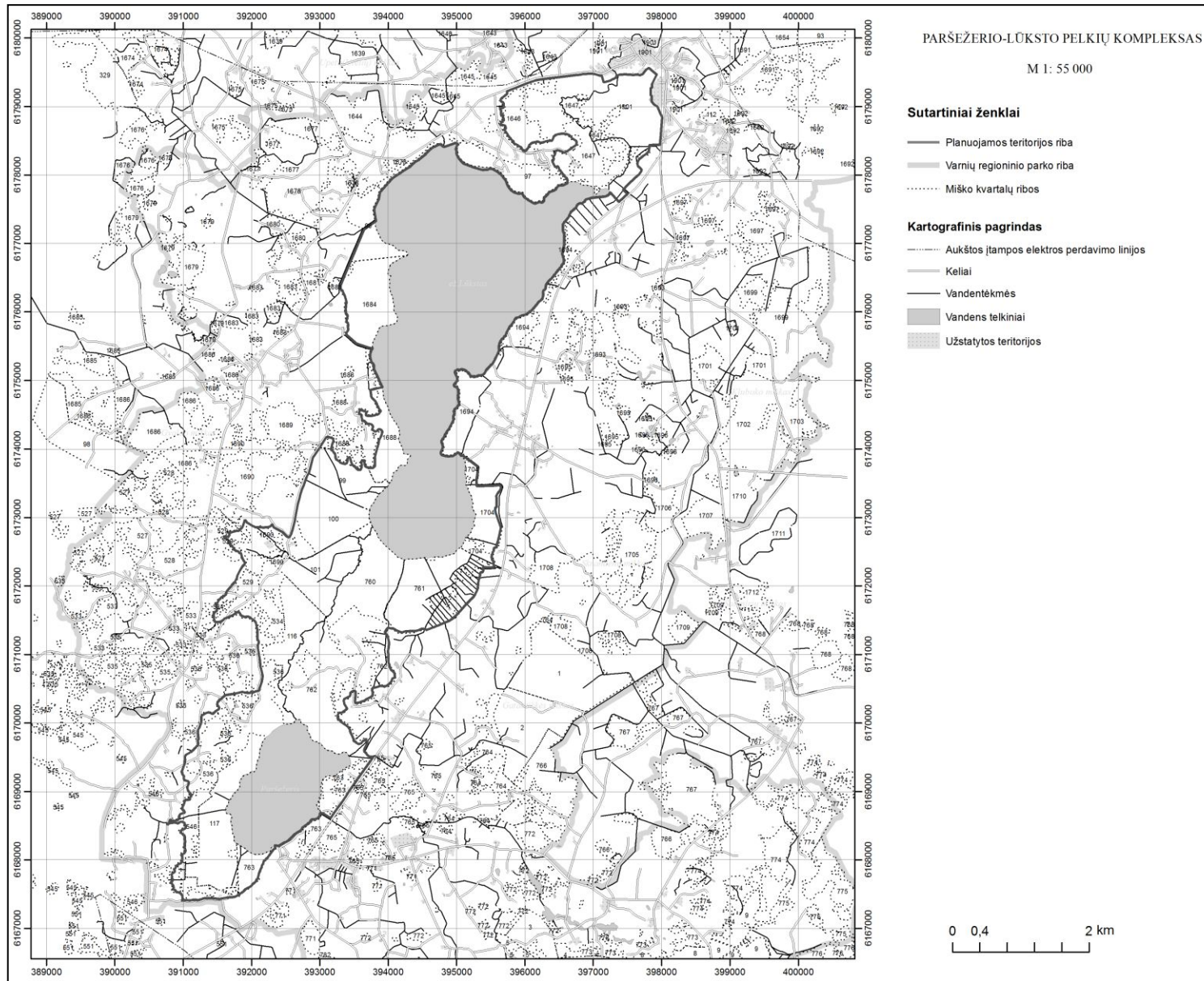
Artimiausios gyvenvietės ir miestai: Varniai – 7 km, Laukuva – 8,8 km, Šilalė – 22,6 km, Rietavas – 25,3 km, Užventis – 23,8 km ir Telšiai – 34,3 km.

1 pav. Paršežerio-Lūksto pelkių komplekso BAST padėtis Lietuvoje.

Gamtiniu požiūriu Paršežerio-Lūksto pelkių kompleksas yra vidurio Žemaičių aukštumos pietinėje dalyje, vaizdingoje, geologiniu ir biologiniu požiūriu svarbioje teritorijoje. Buveinių apsaugai svarbi teritorija (BAST) išsidėsčiusi Varnių regioninio parko pietinėje dalyje. BAST pasižymi raižytu reljefu, kurį dar pajvairina pelkės, ežerai ir upeliai. Teritorija pasižymi didele gamtinių buveinių įvairove, šių buveinių išskirtinumu ir unikalumu.

BAST apima Dargių, Strazdalių, Požerės, Riešketų, Reistrų, Burbiškių, Vaitkaičių I, Apvaršuvos, Čepaičių, Mažojo Palūksčio, Grauzų ir Didžiojo Palūksčio kaimų teritorijas. Pagrindiniai teritoriją kertantys keliai išsidėstę rytinėje ir vakarinėje BAST dalyje, išilgai aprašomos vietovės (šiaurės-pietų kryptimi) (2 pav.).

2 pav. Paršėžerio-Lūksto pelkių komplekso BAST ribos.

BAST supa nedidelės gyvenvietės, kaimai, kiek daugiau apgyvendinta šiaurinė BAST dalis, kur įsikūręs Varnių miestas, Ožtakių ir Gintalų kaimai. Didžiausius plotus aprašomoje teritorijoje užima ežerai, kurių krantai yra pelkėti, taip pat nemažus plotus užima miškai. Dėl tokios situacijos vietovėje nėra dirbamų laukų ir labai mažai pievų. Užstatytos teritorijos išsidėsčiusios už BAST ribų, labiausiai užstatytas Varnių miestas. Pakankamai didelius plotus užima pelkės: šiaurinėje dalyje Debesnų pelkė, vakarinėje – Lūksto pelkė, centrinėje dalyje – Sietuvos pelkė, pietinėje dalyje – Paršežerio ir Ežero pelkės. Centrinėje BAST dalyje iš Paršežerio į Lūksto ežerą (iš pietų į šiaurę) teka Sietuvos upelis, o šiaurinėje dalyje, iš Lūksto ežero išteka Varnelės upė – tai Virvytės upės aukštupys.

Paršežerio-Lūksto pelkių komplekso BAST ribos yra iš esmės geros, tačiau jas reikėtų labiau priderinti prie žemės ir miško sklypų ribų. BAST (jos ribos) įsteigta Varnių regioninio parko Debesnų telmologinio, Lūksto hidrografinio ir Sietuvos kraštovaizdžio draustinių ribų pagrindu, taip pat į teritoriją patenka dalis Vembūtų kraštovaizdžio draustinio. Dabartinės draustinių ir BAST ribos netikslios (projektuotos ant skirtingų pagrindų). Šiaurinėje teritorijos dalyje briedgaurnų buveinės dalis yra už dabartinės BAST ribos.

1.2. Teritorijos teisinis statusas ir svarba

Varnių regioninis parkas įsteigtas Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos – Atkuriamojo Seimo 1992 m. rugsėjo 24 d. nutarimu Nr. I-2913, išsaugoti Žemaičių centrinio ežeroto kalvyno kraštovaizdį, jo gamtinę ekosistemą bei kultūros paveldo vertybes, jas tvarkyti ir racionaliai naudoti. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. lapkričio 7 d. nutarimu Nr. 1314 patvirtintos Varnių regioninio parko, jo zonų ir parko apsaugos zonos ribos. Paršežerio-Lūksto pelkių kompleksas yra įtrauktas į vietovių, atitinkančių gamtinių buveinių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijus sąrašą, skirtą pateikti Europos Komisijai, kuris patvirtintas LR aplinkos ministro 2009 m. balandžio 22 d. įsakymu Nr. D1-210. (Žin., 2009, Nr. 51-2039) (1 lentelė).

1 lentelė. Europos Bendrijos svarbos buveinė Paršežerio-Lūksto pelkių komplekso BAST, pagal LR aplinkos ministro 2009 m. balandžio 22 d. įsakymą Nr. D1-210.

Buveinė, rūšis	Preliminarus plotas (ha)
6230 Rūšių turtingi briedgaurnai	5,7
6410 Melvenynai	5,7
6430 Eutrofiniai aukštieji žolynai	5,7
6510 Šienaujamos mezofitų pievos	8,6
7120 Degradavusios aukštapelkės	66,1
7140 Tarpinės pelkės ir liūnai	100,6
7230 Šarmingos žemapelkės	123,7
9080 Pelkėti lapuočių miškai	230
91D0 Pelkiniai miškai	48,8
91E0 Aliuviniai miškai	8,6
Auksuotoji šaškytė	
Dvijuostė nendriadusė	
Dvilapis purvuolis	
Mažoji suktenė	
Paprastasis kirtiklis	
Žvilgančioji riestūnė	

Veiklą „Natura 2000“ teritorijose papildomai reglamentuoja, apsaugos ir tvarkymo režimą nustato Bendrieji buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatai, patvirtinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. kovo 15 d. nutarimu Nr. 276 (Žin., 2004, Nr. 41-1335), kiti teisės aktai. Planų, programų ir ūkinės veiklos projektų įgyvendinimo poveikis „Natura 2000“ teritorijoms vertinamas Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo (Žin., 1996, Nr. 82-1965; 2005, Nr. 84-3105), Planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. rugpjūčio 18 d. nutarimu Nr. 967 (Žin., 2004, Nr. 130-4650), nustatyta tvarka.

Veiklą regioniniame parke reglamentuoja Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų (Žin., 1993, Nr. 63-1188; 2001, Nr. 108-3902), Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos (Žin., 1992, Nr. 5-75), Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos (Žin., 1995, Nr. 3-37; 2004, Nr. 153-5571), Lietuvos Respublikos miškų (Žin., 1994, Nr. 96-1872; 2001, Nr. 35-1161), Lietuvos Respublikos vandens (Žin., 1997, Nr. 104-2615; 2003, Nr. 36-1544), Lietuvos Respublikos mėgėjų žvejybos (Žin., 2004, Nr. 118-4395, 2012, Nr. 108-5463) Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo (Žin., 1995, Nr. 107-2391; 2004, Nr. 21-617), Lietuvos Respublikos statybos (Žin., 1996, Nr. 32-788; 2001, Nr. 101-3597), Lietuvos Respublikos turizmo (Žin., 1998, Nr. 32-852; 2002, Nr. 123-5507), Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais (Žin., 2000, Nr. 92-2883; 2007, Nr. 128-5213) įstatymai, Gamtinių ir kompleksinių draustinių nuostatai, patvirtinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. balandžio 2 d. nutarimu Nr. 318 (Žin., 2008, Nr. 44-1642), Kultūrinių draustinių nuostatai, patvirtinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. spalio 30 d. nutarimu Nr. 1086 (Žin., 2006, Nr. 118-4484), Specialiosios žemės ir miško naudojimo sąlygos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. gegužės 12 d. nutarimu Nr. 343 (Žin., 1992, Nr. 22-652; 1996, Nr. 2-43), Varnių regioninio parko nuostatai, patvirtinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. balandžio 29 d. nutarimu Nr. 490 (Žin., 1999, Nr. 39-1227), Varnių regioninio parko, jo zonų ribų ir parko apsaugos zonos ribų planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. lapkričio 7 d. nutarimu Nr. 1314 (Žin., 2001, Nr. 95-3357), Varnių regioninio parko tvarkymo planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2006 m. gegužės 18 d. įsakymu Nr. D1-246 (Žin., 2006, Nr. 60-2148), Varnių regioninio parko apsaugos reglamentas (Žin., 2002, Nr. 86-3731; 2007, Nr. 120-4940; 2009, Nr. 46-1848); 2010, Nr. 93-4919), statybos techniniai reglamentai, šis Reglamentas, kiti teisės aktai ir apsaugos sutartys, kurios gali būti sudaromos dėl veiklos apribojimų regioniniame parke, konkrečių žemės, miško ir vandens telkinio naudojimo sąlygų nustatymo, o taip pat kiti regioninio parko dalių specialieji ar detalieji planai, gamtotvarkos ir paveldotvarkos planai, bendrieji planai.

Varnių regioninis parkas tvarkomas vadovaujantis tvarkymo planu, taip pat nustatytą tvarka parengtais, suderintais ir patvirtintais atskirų regioninio parko zonų tvarkymo planais, gamtotvarkos, paveldotvarkos, miškotvarkos, žemėtvarkos, vandentvarkos, rekreacijos, kelių ir inžinerinių komunikacijų specialiaisiais, miestelių ir kaimų bendraisiais (detaliaisiais) planais, kitais teritorijų planavimo bei strateginio planavimo dokumentais.

Debesnų telmologinio draustinio teritorija apima į pietus nuo Varnių plytinčią Debesnų pelkę ir jos aplinką. Draustinio plotas 261 ha, jo steigimo tikslas yra išsaugoti ir eksponuoti vieną didžiausių ir vertingiausių Žemaitijoje paežerinių pelkių su retųjų augalų bei gyvūnų buveinėmis ir archeologinėmis vertybėmis.

Lūksto hidrografinio draustinio teritorija apima Lūksto ežerą. Draustinio plotas 1016 ha, jo steigimo tikslas yra išsaugoti vieną iš didžiausių Žemaitijos ežerų su plačiais lėkštašlaičiais atabradais ir būdingomis vandenų biocenozėmis.

Sietuvos kraštovaizdžio draustinio teritorija apima pietinę Lūksto-Paršežerio duburio dalį. Draustinio plotas 1466 ha, jo steigimo tikslas yra išsaugoti senovinio protakinio duburio kraštovaizdį su Paršežerio ežeru ir natūraliu Sietuvos upeliu, apyežerio žemapelkėmis, retų ir nykstančių rūšių augalija bei gyvūnija, kultūros vertybėmis.

Vembūtų kraštovaizdžio draustinio teritorija apima šiaurvakarines Lūksto ežero pakrantes bei prieigas. Draustinio plotas 444 ha, jo steigimo tikslas yra išsaugoti ir eksponuoti raiškų moreninio masyvo bei ežero pakrančių kraštovaizdį su Vembūtų piliakalniu (1 priedas).

Debesų pelkės ir periferinių pievų užaugimą paskatino ir Varnelės upės pratakumo padidėjimas sumažinęs potvynių trukmę bei mastą, todėl yra numatyta hidrologinių sąlygų atkūrimo galimybių įvertinimo priemonė.

Gamtotvarkos plano rengimo metu Teritorijoje buvo nustatyta akivaizdi neigiama žvejybos įtaka Paršežerio ir Lūksto ežerų ekologiškai būklei – Valstybinės reikšmės Lūksto ežeras ilgą laiką buvo išnuomotas Medžiotojų ir žvejų draugijos Telšių skyriui, kuris ežere vykdė verslinę žūklę. Abiejuose ežeruose vyrauja smulkios karpinės žuvys, o plėšriųjų žuvų populiacijos kritiškai mažos. Plėšriųjų ir planktofagių žuvų populiacijų disproporcija smarkiai įtakoja ežerų ekologinę būklę, nes iki minimumo sumažina zooplanktono biomasę ir sudaromos sąlygos fitoplanktono dominavimui. Tai lemia mažą vandens skaidrumą, padidintas fosforo koncentracijas vandenyje, siaurina makrofitų paplitimo zoną. Ekologinės ežerų būklės prastėjimas neigiamai veikia ir BAST teritorijos rūšių: paprastojo kirtiklio, kartuolės ir dvijuostės nendriadusės būklę. Siekiant padidinti ežerų ekosistemų stabilumą svarbu atkurti ir palaikyti stiprias plėšriųjų žuvų populiacijas.

1.3. Teritorijos fizinės geografinės ypatybės

1.3.1. Klimatas

Teritorija yra šiaurės vakarinėje Lietuvos dalyje, Žemaičių aukštumos klimatiniam rajone. Žiemos šioje teritorijoje pastebimai šaltesnės (sausio mėn. vidutinė temperatūra siekia apie $-5,2$ °C), ilgesnės pastovesnės ir sniegingesnės nei pajūryje, didesnė metinė temperatūros amplitudė, trumpesni pereinamieji metų laikai, bei mažesnis vėjuotumas. Pastovi sniego danga laikosi apie 95 dienas: susidaro apie gruodžio 25 d., išnyksta apie kovo 20 d.; maksimalu sniego dangos storis siekia apie 25 cm. Vasaros dėl nuotolio nuo jūros ir aukštai iškilusio Žemaičių aukštumos reljefo yra vėsiausios Lietuvoje (liepos mėn. vidutinė temperatūra siekia apie $+16,2$ °C). Kritulių iškrenta daug, apie 800–850 mm per metus. Didžioji kritulių dalis iškrenta šiltuoju metų laiku (525 mm, o šaltuoju metų laiku – 325 mm). Vidutinis metinis vėjo greitis yra gana didelis – 4–4,5 m/s (žiemą dėl aktyvios cikloninės veiklos vėjo greitis 1–2 m/s didesnis negu vasarą). Vėjo poveikį aprašomoje vietovėje sumažina miškai bei padėtis reljefo pažemėjime.

Vietovės klimatą labiausiai įtakoja reljefas, nes teritorija išsidėsčiusi Vidurio Žemaičių aukštumos pietinėje dalyje. Svarbiausieji procesai, sąlygojantys klimato ypatumus yra drėgnų oro masių kilimas vakariniais Žemaičių aukštumos šlaitais ir vietovės aukščio poveikis. Dėl to iškrenta daug kritulių, dažnesni rūkai, vėsios vasaros, didesnė metinė temperatūros amplitudė, gana didelis vėjo greitis. Vyraujanti miškų augalija ir nemažus aprašomos teritorijos plotus užimančios pelkės ir ežerai daro vietovės mikroklimatą drėgnesnį ir švelnesnį. Vidurio Žemaičių aukštuma yra arčiau Baltijos jūros, be to šios aukštumos paviršius aplygintas prieledyninių baseinų, todėl čia ne tokios stiprios šalnos, o žiemą mažiau pasireiškia terminė inversija, nei rytų ir pietų Lietuvos raižytose vietovėse.

1.3.2. Geologija

Tektoniniu požiūriu teritorija yra prekambrinės Rytų Europos platformos vakarinėje dalyje, Baltijos sineklizėje. Proterozojaus kristalinio pamato paviršius čia slūgso maždaug 1850–1900 m gylyje. Kristalinio pamato įlinkyje per ilgą geologinės raidos istoriją vyravo grimzdimas ir sedimentacija, todėl susikaupė didelė 176 m nuosėdų storumė, kurioje atsispindi beveik visi geologiniai periodai. Po kvartero nuosėdine danga, maždaug 48 metrai žemiau jūros lygio slūgso viršutinės jūros sistemos dariniai.

Didžiausią egzracijos darbą atliko ankstyvojo pleistoceno ledynai, tik jų moreninių nuogulų nedaug išliko. Storesnę sąvartų dangą paliko viduriniojo pleistoceno ledynai, iš kurios sudarytas Vidurio Žemaičių aukštumos stuomuo. Svarbiausi buvo vėlyvojo pleistoceno ledynai, kurie paliko storiausią moreninių sąvartų dangą ir sukūrė Vidurio Žemaičių aukštumos reljefą.

Vidurio Žemaičių aukštumos reljefas formavosi kontakte dviejų ledyninių tėkmių – vienos, šliaužusios Vidurio Latvijos ir Vidurio Lietuvos žemumomis, ir kitos, slinkusios Baltijos duburiu ir Pajūrio žemuma. Šios tėkmės iš pradžių buvo savarankiškos, bet paskui susijungė, sąlytyje sustumdamos šonines morenas. Ledyniniam skydai storėjant, sustumti šoninių morenų kalvagūbriai buvo apkloti slenkančių ledynų ir apardyti. Ledynų tėkmių sąlytyje liko „siūlė“, žemesnė vieta, skyrusi išgaubtas ledyninio skydo dalis. Šie dariniai anksčiausiai išsivadavo iš ledo dangos ir iš jų susiformavo aukščiausias vandenskyrinis Vidurio Žemaičių aukštumos reljefo ruožas, iš rytų juosiantis Lūksto ir Biržulio duburius.

Pradėjus ledyniniam skydai tirpti, į šį pažemėjimą ėmė plūsti tirpsmo vandenys. Pirmiausia išniro iš po ledu dangos ledyno tėkmių sąlytyje sustumtos šoninės morenos. Čia suplonėjęs ledynas suskilo, supleišėjo ir ilgainiui subyrėjo į „negyvo“ ledo luistus. Plyšius bei tarpus tarp jų užėmė tirpsmo vandenys, kurie klostė limnoglacialinius molius, smėlius, fluviooglacialinius žvirgždus, dulkiškas nuosėdas. Aptirpęs ir suplonėjęs ledynas pamažu traukėsi nuo sąlyčio zonos. Kiek atsitraukus netrukus ledynai vėl ėmė augti ir stumtis į priekį, taip sustumdami kiek žemesnius, 180–196 m absoliutinio aukščio, pakraštinių moreninių darinių ruožus, kurie atitvėrė ilgą tarpmoreninį pažemėjimą. Šį pažemėjimą sudaro dideli, tarpusavyje susijungę duburiai, kuriuose tuo metu glūdėjo negyvo ledo luistai. Tokio ledo luisto suformuotame duburyje plyti ir Lūksto bei Paršežerio ežerai.

Tirpstant ledyninėms plaštakoms tarpugūbriai ir žemesnės grandinių vietos vėliau buvo apsemtos priedyninių vandenų ir apneštos smėliais. Palei morenines grandines ir tarp jų kai kur plūdo fluviooglacialiniai vandenys, išplovę plačius latakus. Traukiantis ledynui duburiuose tvenkėsi ledynų tirpsmo vandenys, susidarė priedyniniai baseinai, kurie daug kur aplygino kraštinius darinius, apklostė juos smėlingomis fluviooglacialinėmis ir limnoglacialinėmis nuogulomis.

Ledynmečio pabaigoje, ištekėjus priedyniniams baseinams, paviršiaus formavimąsi įtakojo atmosferiniai veiksniai. Prasidėjo solifliukcija ir periglacialinė erozija. Tai pagreitino karbonatų išplovimą. Itin didelį poveikį darė termokarstas, kurio poveikyje ištirpo palaidoti negyvo ledo luitai. Ištirpo ledo luistų liekanos aukščiausiame keiminių plokščiakalvių ruože, taip pat fosiliniai ledai didžiųjų duburių ruože, kur atsirado nemaža smulkių aklinių daubų arba didelių įlomių. Termokarstiniai procesai labiausiai performavo Ventos aukštupio ir Dubysos plaštakų suformuotus pakraštinius moreninius darinius. Atsirado ežerai, įlomėse ir kitose slėnesnėse vietose prasidėjo pelkėjimas.

1.3.3. Geomorfologija

Aprašoma vietovė yra Vidurio Žemaičių aukštumoje. Didžioji teritorijos dalis priklauso Lūksto kalvoto moreninio ruožo geomorfologiniam rajonui. Šią vietovę iš vakarų supa Tverų-Laukuvos kalvotas moreninis masyvas, iš rytų Luokės-Kaltanėnų takoskyrinis kalvynas. Lūksto ir Paršežerio ežerai plyti Lūksto duburyje, kuris pripildytas daugiausia limnoglacialinės kilmės nuosėdų. Teritorijai priskiriama didžiųjų duburių pietinė dalis, kurioje paviršius labai išlygintas limnoglacialinių baseinų.

Didžiąją aprašomos teritorijos dalį užima Lūksto ir Paršežerio ežerai, bei juos supančios pelkės, kurios plyti 155–158 m aukščiau jūros lygio. Į šiaurę nuo Lūksto ežero plyti Debesnų žemapelkė, o vakarinėje dalyje – Lūksto žemapelkė. Nemažus plotus užimanti Sietuvos žemapelkė yra išsidėsčiusi į pietus nuo Lūksto ežero. Į šiaurę nuo Paršežerio ežero plyti to paties pavadinimo aukštapelkė, o Ežero žemapelkė išsidėsčiusi į pietus nuo Paršežerio. Duburio šlaituose maždaug 160–166 m absoliutiniame aukštyje, aiškiai matomos baseinų krantų žymės. Dabartiniai ežerai telkšo maždaug 12–15 m žemiau.

Iš vakarų į rytus, tarp Lūksto ir Paršežerio ežerų, išsidėstę pavieniai keimai pakylantys į 163–176 m absoliutinį aukštį ir taip įvairindami lyguminį reljefą. Keimai suformuoti kraštinių fluvio-glacialinių procesų, sudaryti iš vidutinio smėlio. Keimus šiauriau keičia, kraštiniai glacialiniai dariniai, suformuoti iš moreninio priemolio ir priesmėlio, bei limnoglacialinės nuogulos sudarytos iš smulkučio smėlio. Taigi reljefas žemėja nuo centrinės teritorijos dalies į šiaurę ir į pietus, ežerų link. Lūksto duburį iš rytų juosia aukščiausias, sudėtingiausias ir kartu seniausias Vidurio Žemaičių aukštumos reljefo ruožas. Čia buvę moreniniai kalvagūbriai suskaidyti ir apkloti tirpsmo vandenų nuosėdomis, kurios suteikė daugumai kalvų plokščiakalvių išvaizdą. Visos stambios kalvos išraižytos lėkštų periglacialinės kilmės raguvų, kurios padidina šio aplyginto reljefo kalvotumą.

Šiaurinėje teritorijos dalyje iš Lūksto ežero išteka Varnelės upė, kuri teka šiaurės rytų kryptimi, per Debesnų žemapelkės teritoriją. Paršežerio ir Lūksto ežerai susisiečia Sietuvos upe, kuri išteka iš Paršežerio ežero ir įteka į Lūksto ežerą. Žemiausia aprašomos vietovės dalis yra šiaurinėje teritorijos dalyje tekančio Varnelės upės altitudė – 154,5 m virš jūros lygio. Aprašomai teritorijai būdingas stambiai banguotas, priemolingas ir lėkštai kalvotas, daubotas, priemolingas vietovaizdis su plokščiomis lygumomis.

1.3.4. Dirvožemiai

BAST dirvožemiams analizuoti panaudoti detaliausi duomenys, kurie pateikiami dirvožemių duomenų bazėje Dirv_DB10LT.

Didžiąją dalį BAST dirvožemių sudaro gilieji žemapelkės durpžemiai (25,3 %) ir gilieji tarpinės pelkės durpžemiai (11 %), kurie pasiskirstę tolygiai visoje teritorijoje. Šie dirvožemiai dengia limnoglacialinius ir kraštinius fluvio-glacialinius darinius (2 lentelė, 4 priedas). Kitų dirvožemių įvairovė yra didelė, bet užimami plotai yra nedideli, dauguma sudaryti iš priesmėlio, smėlio, vidutinio priemolio ant molio ir labai nedidelius plotelius – puveninga velėna ant priemolio.

2 lentelė. Dirvožemiai.

Indeksas	Dirvožemio tipas pagal Lietuvos dirvožemio tipologiją LTDK-99	Plotas (ha)	%
ADb-g5	Giliau glėjiniai pasotintieji salpžemiai	20,5	0,7
ADv-p	Paprastieji puveningieji salpžemiai	5,6	0,2
GLb-s	Smėliniai pasotintieji šlynžemiai	16,3	0,6
GLb2	Tipingi pasotintieji šlynžemiai	86,9	3,0
GLd-s	Smėliniai durpiškieji šlynžemiai	8,6	0,3
GLn-s	Smėliniai nepasotintieji šlynžemiai	7,0	0,2
GLv-p	Paprastieji puveningieji šlynžemiai	29,9	1,0
GLv-s	Smėliniai puveningieji šlynžemiai	76,8	2,7
IDg4-p	Giliau glėjiški išplautžemiai	18,3	0,6
IDg8-k	Sekliai glėjiški išplautžemiai	26,3	0,9
IDp-n1	Paprastieji išplautžemiai	50,2	1,8
Jlg8-n	Sekliai glėjiški balkšvažemiai	5,4	0,2
JIn2	Tipingi nepasotintieji balkšvažemiai	29,9	1,0
KDkz-(n)-*	Stambiažvyriai kalkžemiai	0,2	0,0
PDa2	Gilieji aukštapelkės durpžemiai	8,9	0,3
PDt2	Gilieji tarpinės pelkės durpžemiai	314,4	11,0
PDz1	Seklieji žemapelkės durpžemiai	43,4	1,5
PDz2	Gilieji žemapelkės durpžemiai	724,3	25,3

PRb2-(e3)	Tipingi pasotintieji pradžiažemiai	16,0	0,6
RDk2-g0	Giliau karbonatingi rudžemiai	0,7	0,0
SDg4-b	Giliau glėjiški smėlžemiai	32,2	1,1
SDg8-b	Sekliai glėjiški smėlžemiai	17,1	0,6
SDp-b	Paprastieji smėlžemiai	130,4	4,5
	Vandens telkiniai	1197,6	41,8
	Iš viso:	2866,8	100,0

Analizuojama teritorija užima didelį plotą, čia dirvožemių danga yra marga, vyrauja vidutiniškai sunkios ir lengvos mechaninės sudėties gilieji žemapelkės durpžemiai (3 lentelė, 5 priedas). Humuso kiekiai vidutiniški, nors organinių medžiagų mineralizacija pakankamai intensyvi. Tokia dirvožemio danga yra derlinga ir tinkama žemės ūkio veiklai vystyti. Vienintelė kliūtis šiai veiklai plėtoti yra raižytas vietovės reljefas, plytinčios pelkės ir miškai.

3 lentelė. Dirvožemių mechaninė sudėtis.

Dirvožemio mechaninė sudėtis	Plotas (ha)	%	
Durpė	1060,6	37,0	
Durpė ant molio	16,9	0,6	
Durpė ant priemolio	12,2	0,4	
Durpė ant priesmėlio	0,5	0,02	
Durpė ant smėlio	22,4	0,8	
Priemolis ant molio	14,3	0,5	
Priemolis	74,8	2,6	
Priemolis ant smėlio	15,6	0,5	
Priesmėlis ant molio	7,6	0,3	
Priesmėlis ant priemolio	56,1	2,0	
Priesmėlis	54,5	1,9	
Priesmėlis ant smėlio	87,0	3,0	
Priesmėlis ant žvyro	6,0	0,2	
Puveninga uoliena ant molio	1,2	0,04	
Puveninga uoliena ant priemolio	28,8	1,0	
Puveninga uoliena ant smėlio	94,3	3,3	
Puveninga uoliena ant žvyro	1,3	0,05	
Smėlis	105,8	3,7	
Smėlis ant žvyro	7,8	0,3	
Žvyras	1,5	0,1	
	Vandens telkiniai	1197,6	41,8
	Iš viso:	2866,8	100

1.3.5. Vandenyys

Pagrindiniai hidrografiniai objektai analizuojamoje teritorijoje yra Paršežerio ir Lūksto ežerai, kurie užima didžiąją ploto dalį. Pagrindinės vandentėkmės yra Sietuvos ir Varnelės upės, tekančios pelkėtomis teritorijomis. Sietuva jungia Paršežerį su Lūkstu. Tai Virvytės upės aukštupys.

Paršežeris yra didžiausias natūralios kilmės vandens telkinys Tauragės apskrityje. Šio ledyninės kilmės ežero plotas siekia 1,934 km², kranto linijos ilgis 6,23 km. Ežeras yra

distrofinis ir apibūdinamas kaip natūraliai senas ir (ar) nežymiai antropogeniškai paskatintos eutrofikacijos. Ežero vandens skaidrumas pagal sechi gylį – 0,7–1,5 m. Registruotos bendro fosforo koncentracijos nesiekia DLK. Dumблиų „žydėjimas“ ežere nefiksuotas. Pagal žuvininkystės kryptį priskiriamas karšiniam ežerų tipui. Žemės danga pagal Corine LC (gyvenvietės/ž.ū./natūralūs biotopai) – 0–250 m – 0/27,7/72,6, o baseine – 1,5/64,9/33,6

Lūksto ežeras tai didžiausias natūralus ir antrasis pagal dydį Žemaitijos ežeras, unikalus tuo, kad jame randama gintaro. Lūksto dubuo susidaręs buvusio ledo luisto vietoje. Kranto linijos ilgis 19,1 km. Šiaurės vakarų krantas statokas, šiaurės rytų ir pietinis krantai pelkėti. Įteka Sietuva, Garduva, Domantas, Ungurys ir dar du bevardžiai upeliai. Iš ežero išteka Varnelė. Ežeras priklauso Ventos baseinui. Baseino plotas 76,3 km². Ežero pratakumas 77 %. Šiaurės vakarų krante atabradas smėlingas, kitur apaugęs žoline augalija. Ilgis iš šiaurės į pietus 6,1 km, didžiausias plotis 3,5 km. Paviršiaus altitudė 154,6 m. Didžiausias gylis 17 m, vidutinis gylis 3,6 m.

Tai gana stabilios būklės antropogeniškai veikiamas (pagrindinė tarša iš žemės ūkio) ežeras. Žemės danga pagal Corine LC (gyvenvietės/ž.ū./natūralūs biotopai) – 0–250 m 0/31,5/68,6, o baseine – 2,5/66/31,6. Ežero pietinė dalis uždumblėjusi, tačiau priekrantėje daug kur vyrauja smėlio gruntas. 1993–2009 m. Valstybinio ežerų monitoringo duomenimis ežere registruojamos vidutinės bendro fosforo reikšmės (0,043 mg/l) neviršija DLK, tačiau skirtingais laikotarpiais viršija gerą ekologinę būklę apibūdinančią reikšmę 0,06 mg/l. Pagal fitoplanktono parametrus (vid. chlorofilas a – 13,71 µg/l.) Lūksto ež. priskiriamas vidutinės būklės – mezoeutrofiniams ir silpnai eutrofiniams ežerams. Čia dažnai „žydi“ vanduo, didelis suspenduotų dalelių kiekis (2,6–65,2 mg/l). Skaidrumas pagal Sechi gylį – 1,3–5 m. Ežerui būdingi dideli fitoplanktono kiekiai yra sietini su plėšriųjų žuvų stygiaus nulemta didele zooplanktofagių žuvų populiacija. Didelės (7–8 kartus DLK viršijančios) geležies koncentracijos ir geras deguonies režimas sąlygoja galimybes sedimentuose demobilizuoti santykinai didelius fosforo kiekius, tačiau esant deguonies stygiui priedugnėje, pastarasis gali būti lengvai atpalaiduojamas į vandens masę. Tokios sąlygos dažnai susidaro dėl intensyvaus fitoplanktono augimo ir apmirusios biomasės skaidymosi priedugnėje. Tuo gali būti paaiškinami registruojami fosforo koncentracijų padidėjimai. Pagal žuvininkystės kryptį Lūkstas priskiriamas sterkinių ežerų tipui. Pagal Lietuvos žuvų indeksą ežerams (LŽIE) Lūkstas priskiriamas vidutinės ekologinės būklės ežerams. 2005, 2008 ir 2013 m. duomenimis LŽIE atitinkamai buvo 0,51, 0,54 ir 0,38, t. y. artėjo prie blogos ekologinės būklės ežero.

Žemapelkės ir aukštapelkės užima 267,3 ha plotą, tai sudaro 9,3 % BAST (iš jų didžioji dalis žemapelkės, o aukštapelkės užima tik 10 ha). Mišku apaugusios pelkės užima net 710,4 ha. GIS programine įranga apskaičiuoti ežerų plotai (pagal GDB10LT duomenų bazę): Lūksto – 995,2 ha, Paršežerio – 198,3 ha. Bendras jų plotas – 1193,6 ha (41,6 % BAST ploto). BAST teritorijoje dar yra 20 kūdrų ir 3 tvenkiniai, kurių bendras plotas – 0,14 ha. Bendras vandens telkinių plotas – 1197,6 ha, tai sudaro 41,8 % BAST ploto.

1.4. Kraštovaizdžio bruožai

BAST teritorija išsidėsčiusi raižytame vidurio žemaičių aukštumos reljefe, kurį vizualiai įvairina ežerai, upeliai ir pelkės. Ypač raižytas reljefas pastebimas centrinėje analizuojamos teritorijos dalyje, kur išsidėstę keimai ir kitos kraštinių fluvio-glacialinių procesų suformuotos reljefo formos. Šią teritorijos dalį pajvairina Sietuvos upė, kuris teka iš pietų į šiaurę. Nedidelės užstatytos teritorijos išsidėsčiusios už BAST ribų. Pagrindinė gyvenvietė yra Varnių miestas, kuris išsidėstęs į šiaurę nuo aprašomos teritorijos. Vietovei būdingas natūralus, vaizdingas stambiai banguotas, priemolingas ir lėkštai kalvotas, daubotas, priemolingas vietovaizdis su plokščiomis lygumomis.

1.5. Teritorijos biologinės ypatybės

1.5.1. Augalija

1.5.1.1. Augalijos iširtumas

Paršežerio-Lūksto pelkių komplekse atliktų augalijos tyrimų suvestinė pateikiama 4 lentelėje.

4 lentelė. Augalijos tyrimai.

Metai	Tyrimų temos pavadinimas	Tyrimus vykdžiusi įstaiga, autorius
1997	Biologinės įvairovės tyrimai Telšių rajone	Lietuvos mokslininkų sąjunga; L. Balčiauskas, L. Balčiauskienė, J. Balvočiūtė, E. Budrys, R. Juškaitis, D. Makavičius, V. Monsevičius, S. Pakalniškis, D. H. Pauža, N. Paužienė, G. Trakimas, A. Ulevičius
1998	Varnių regioninio parko (Varnių istorinio nacionalinio parko) planavimo schema	UAB „Archprojektas“ ; P. Kavaliauskas, G. Daniulaitis, A. Steponavičius, A. Mítuzas, V. Daugirdas, V. Naureckaitė, V. Čebatorius, A. Girininkas, M. Jankauskaitė, M. Jankauskienė, G. Margis, M. Dumbliauskienė
2001– 2002	Augalų rūšių, bendrijų ir svarbių buveinių inventorizacija Debesnų telmologiniame draustinyje	Botanikos institutas; Ž. Lazdauskaitė, V. Rašomavičius, Z. Sinkevičienė
2000 – 2002	Debesnų pelkė ir jos augalija	Varnių vidurinės mokyklos mokinė G. Zimblytė
2002	Debesnų pelkės (Varnių regioninis parkas) tvarkymo schema 2002–2006 m.	Lietuvos gamtos fondas; D. Stončius
2004– 2005	Natūralių pievų inventorizavimas	Lietuvos gamtos fondas, Botanikos institutas, Varnių regioninio parko direkcija; vyr. specialistas (ekologas) L. Novikas
2007	NATURA 2000 buveinių kartografavimas	Varnių regioninio parko direkcija; vyr. specialistas (ekologas) L. Novikas

Išsamių augalijos tyrimų apimančių visą Paršežerio-Lūksto pelkių komplekso teritoriją nėra.

Nuo 1997 metų duomenys apie buveinių apsaugai svarbios teritorijos „Paršežerio-Lūksto pelkių kompleksas“ augaliją kaupiami Varnių regioninio parko direkcijoje. Šie duomenys kasmet papildomi naujais direkcijos darbuotojų stebėjimais, bei gamtininkų asmeniniais pranešimais apie saugomas augalų rūšis ir buveines.

1.5.1.2. Bendra augalijos charakteristika

Užpelkėję Paršežerio ir Lūksto ežerai, juos jungianti Sietuvos upė su apypelkiais, bei šiaurinėje teritorijos dalyje esanti Debesnų pelkė su pro ją tekančia Varnelės upė sudaro vientisą Paršežerio-Lūksto pelkių kompleksą.

Teritorijoje dominuoja pelkėti lapuočių miškai, veikiami kasmet užliejamo polaidžio vandens. Medynuose vyrauja plaukuotieji beržai (*Betula pubescens*) ir juodalksniai (*Alnus glutinosa*), vietomis sudarydami bendrus kompleksus su pelkiniais pušynais. Sausesniuose medynuose dominuoja eglės (*Picea abies*), drebulės (*Populus tremula*), ąžuolai (*Quercus robur*).

Nemažą teritorijos dalį užima atviri pelkių plotai (plynės) kur dominuoja mažieji viksvynai (*Caricetum paniceo-Campylio-Caricetum dioicae*), laibieji ir svyruokliniai viksvynai (*Caricetum lasiocarpae*, *Caricetum limosae*) su žaliosiomis samanomis arba kiminiais. Čia vietomis gausiai auga raudonosios gegūnės (*Dactylorhiza incarnata*), baltijinės

gegūnės (*Dactylorhiza longifolia*), dėmėtosios gegūnės (*Dactylorhiza maculata*), gelsvosios gegūnės (*Dactylorhiza ochroleuca*), siauralapės gegūnės (*Dactylorhiza traunsteineri*), dvilapiai purvuoliai (*Liparis loeselii*), pelkinės laksvos (*Hammarbya paludosa*), paprastosios tuklės (*Pinguicula vulgaris*).

Debesų pelkėje gausūs liekninio beržo sąžalynai (*Betulo humilis-Salicetum repentis*).

Dažnai pelkės plynės jau yra virtusios plynraisčiu, kuriose, netoli vienas nuo kito, auga beržai (*Betula pubescens*) su besitelkiančiais apie juos krūmais (paprastasis šalteknis (*Frangula alnus*), pelkinis karklas (*Salix rosmarinifolia*)), bei samanų dangoje vyraujančiais kiminiais (varnstorfo kiminas (*Sphagnum warnstorffii*), liekninis kiminas (*Sphagnum teres*)), kurie neretai sudaro kupstus su gegužliniais (*Polytricum piliferum*), dvyndantėmis (*Dicranum bonjeani*, *Dicranum polysetum*). Plynių pakraščiuose panašūs augalijos plotai yra ne tik su beržais, bet ir su pušimis (*Pinus sylvestris*), eglėmis (*Picea abies*), bei kadagiais (*Juniperus communis*). Tokiuose plotuose gausu juodųjų varnauogių (*Empetrum nigrum*), siauralapių balžuvų (*Andromeda polifolia*), kartais šilinių viržių (*Calluna vulgaris*), auga aukštapelkėms būdingi kupstiniai švyliai (*Eriophorum vaginatum*). Pelkių plynėse gausiai auga melsvosios melvenės (*Molinia caerulea*). Dėl melvenės dominavimo tokiose vietose labai sumažėjusi rūšių įvairovė.

Teritorijos didžiąją dalį pievų užima kultūrinės ganyklos ir kultūrinės pievos. Tik keliose vietose (pelkynų pakraščiuose) išlikę gana natūralių pievų plotai.

Briedgaurnams priskiriamuose žolynuose dominuoja stačioji briedgaurė (*Nardus stricta*), pagulusioji tridantė (*Dantonina decumbens*), balsvoji (*Carex pallescens*) ir gumulinė (*Carex pilulifera*) viksvos, pušyninė gelteklė (*Scorzonera humilis*), keturbriaunė jonažolė (*Hypericum maculatum*), rasakilos (*Alchemilla spp.*). Vietomis susiformavę retažoliai briedgaurnai, kurių dangoje vyrauja blusinė viksva (*Carex pulicaris*).

Melvenynai čia nėra tokie turtingi ir spalvingi kaip kitose Lietuvos dalyse paplitę su paprastuoju kardeliu (*Gladiolus imbricatus*), tačiau juose auga kitos būdingos rūšys – šiaurinis lipikas (*Galium boreale*), gluosniapolis debesylas (*Inula salicina*), kmynapolis kalnasargis (*Selinum carvifolia*), vaistinė kraujalakė (*Sanguisorba officinalis*), paprastasis burbulis (*Trolius europaeus*), sibirinis vilkdalgis (*Iris sibirica*), dažinė geltė (*Serratula tinctoria*). Drėgni, į pelkę pereinantys melvenynai yra svarbios dėmėtosios gegūnės (*Dactylorhiza maculata*) augimvietės.

Natūralios šienaujamos mezofitų pievos neužima didelių plotų ir dažniausiai betarpiškai pereina į sėtų šienaujamų pievų plotelius. Jos pasižymi spalvingumu ir rūšių įvairove. Čia auga varpiniai (gauruotoji poavižė (*Helictotrichon pratense*), pievinis eraičinas (*Festuca pratensis*)), ankštiniai (baltasis (*Trifolium repens*) ir raudonasis (*Trifolium pratense*) dobilai, pievinis pelėžirnis (*Lathyrus pratensis*) bei ūkiniu požiūriu menkaverčiai (pakrūminė bajorė (*Centaurea jacea*), paprastoji gyvatžolė (*Bistorta major*)) augalai.

1.5.1.3. Saugomos augalijos rūšys

BAST Paršežerio-Lūksto pelkių komplekse rastos 23 žiedinių augalų ir 1 samanų rūšis įrašytos į Lietuvos Respublikos saugomų rūšių sąrašą. Iš jų dvilapis purvuolis (*Liparis loeselii*) ir žvilgančioji riestūnė (*Hamatocaulis vernicosus*) – Buveinių direktyvos II priedo augalų rūšys. Teritorijoje aptiktų saugomų augalijos rūšių suvestinė pateikiama 5 lentelėje. Augalijos radavietės pateiktos 10 priede.

5 lentelė. Saugomos augalijos rūšys.

Rūšies pavadinimas *		Apsaugos statusas**	Lokalizacija	Gausumas	Būklė
lietuviškas	lotyniškas				
Žiediniai augalai					
Liekninis beržas	<i>Betula humilis</i>	LRK 2 (V)	Debesnų pelkė	Paplitęs visoje pelkėje, auga gausiais ir vešliais sąžalynais, plinta	Gera
Raktažolė pelenėlė	<i>Primula farinosa</i>	LRK 2 (V)	Ganykla šiaurės vakariniame Debesnų pelkės pakraštyje	2006–2007 metais stebėta iki 20 žydinčių augalų. Pastaraisiais 2009–2010 metais populiacija sumažėjo iki 3 žydinčių augalų. Vėliau nerasta.	Išnykusi augavietėje nutrūkus ganiavai
Laplandinis karklas	<i>Salix lapponum</i>	LRK 2 (V)	Šiaurinė Debesnų pelkės plynė	Tikslių duomenų apie gausumą nėra. Rastas 1997 metais. 2001–2010 metais rūšis neaptikta	Nežinoma
Mėlynialapis karklas	<i>Salix myrtilloides</i>	LRK 3 (R)	Paršežerio ežero pelkynai	Nežinomas	Nežinoma
Paprastoji tuklė	<i>Pinguicula vulgaris</i>	LRK 2 (V)	Debesnų pelkės plynės	Gana dažna Debesnų pelkės plynų žemažoliuose viksvynuose	Gera, tačiau sumažėjus žmonių lankymuisi teritorijoje ir su tuo susijusių augalijos dangos pažaidų (takų) plotui, populiacija mažėja.
Sibirinis vilkdalgis	<i>Iris sibirica</i>	LRK 2 (V)	Pieva šiauriniame Debesnų pelkės pakraštyje; Pievos tarp Mažojo Palūksčio ir Čepaičių kaimų; Reistrų kaimo pievos pakraštys	Vietomis sudaro gausias grupes	Prie Debesnų pelkės – gera. Kitur – patenkinama, nes melvenynų buveinė, kurioje aptinkama rūšis, užauga krūmais ir medžiais.
Žalioji plateivė	<i>Coeloglossum viride</i>	LRK 2 (V)	Ganykla šiaurvakariniame Debesnų pelkės pakraštyje	2007–2009 metais kasmet stebėti 3–4 žydintys augalai. Vėliau nerasta.	Nutrūkus ganiavai ir sutankėjus žolinei ir sumedėjusiai augalijai rūšiai sąlygos smarkiai pablogėjo.

Žalsvažiedė blandis	<i>Platanthera chlorantha</i>	LRK 4 (I)	Vaišnorius sala Debesnų pelkėje; Pievos tarp Mažojo Palūksčio ir Čepaičių kaimų; Pavieniai augalai auga visoje teritorijoje	Nedidelės grupelės ar pavieniai augalai	Gera
Vyriškoji gegužraibė	<i>Orchis mascula</i>	LRK 2 (V)	Ganykla šiaurvakariniam Debesnų pelkės pakraštyje; Pievos tarp Mažojo Palūksčio ir Čepaičių kaimų	Nedidelės grupelės (iki 10 vnt.) ar pavieniai augalai	Patenkinama dėl briedgauryno ir melvenyno naudojimo (ganymo, šienavimo) nutraukimo
Raiboji gegūnė	<i>Dactylorhiza cruenta</i>	LRK 1 (E)	Vakarinė Debesnų pelkės plynė	Tikslių duomenų apie gausumą nėra. Rasta 1997 metais. 2001–2010 metais rūšis neaptikta	Nežinoma
Aukštoji gegūnė	<i>Dactylorhiza fuchsii</i>	LRK 4 (I)	Varnių girininkijos 99, 100 miško kvartalai	2007 metais stebėti plačiai paplitę pavieniai augalai	Gera
Raudonoji gegūnė	<i>Dactylorhiza incarnata</i>	LRK 5 (Rs)	Debesnų pelkės plynų pakraščiai. (Pavieniai augalai auga visoje teritorijoje)	Nedidelės grupelės (iki 10 vnt.) ar pavieniai augalai	Gera
Baltijinė gegūnė	<i>Dactylorhiza longifolia</i>	LRK 5 (Rs)	Debesnų pelkės plynės, plynų pakraščiai. (Pavieniai augalai auga visoje teritorijoje)	Nedidelės grupelės ar pavieniai augalai	Gera
Dėmėtoji gegūnė	<i>Dactylorhiza maculata</i>	LRK 2 (V)	Vakarinė Debesnų pelkės plynė; Paršežerio pelkės pietvakarinė dalis	Pavieniai augalai	Debesnų plynėje vykdomos tvarkymo priemonės užtikrina gerą būklę. Prie Paršežerio būklė dar gera, tačiau blogėjanti dėl buveinės užaugimo sumedėjusia augalija.

Plačialapė gegūnė	<i>Dactylorhiza majalis</i>	LRK 1 (E)	Nežinoma	Tikslių duomenų apie gausumą nėra. Rasta 1997 metais. 2001–2010 metais rūšis neaptikta	Nežinoma
Gelsvoji gegūnė	<i>Dactylorhiza ochroleuca</i>	LRK 3 (R)	Vakarinė Debesnų pelkės plynė	2001–2010 metais stebėta nuo 20 iki 50 žydinčių augalų	Gera
Siauralapė gegūnė	<i>Dactylorhiza traunsteineri</i>	LRK 2 (V)	Vakarinė Debesnų pelkės plynė	Gana gausi populiacija (vietomis 2–3 žydintys augalai/ 1 m ²)	Gera
Pelkinė lanksva	<i>Hammarbya paludosa</i>	LRK 2 (V)	Debesnų pelkės plynės	Pavieniai augalai	Gera
Vienalapis gedutis	<i>Malaxis monophyllos</i>	LRK 2 (V)	Pelkės prie Sietuvos upės	2007 metais rasti pavieniai augalai	Nežinoma
<u>Dvilapis purvuolis</u>	<i>Liparis loeselii</i>	LRK 2 (V); BD (II), (IV)	Debesnų pelkės plynės; pelkutė kairiajame Sietuvos upės krante; pelkutė šiaurvakarinėje Paršežerio ežero pakrantėje	Nedidelės grupelės ar pavieniai augalai	Debesnų pelkės plynėse būklė gera, Paršežerio pakrantėje kiek prastesnė nei gera, o Sietuvos upės krante – patenkinama dėl buveinių užaugimo mišku.
Nariuotoji ilgalūpė	<i>Corallorhiza trifida</i>	LRK 2 (V)	Pelkėtas miškas palei Sietuvos upę	2005 metais rastas vienas žydintis augalas	Nežinoma
Lieknasis švylys	<i>Eriophorum gracile</i>	LRK 2 (V)	Vakarinė Debesnų pelkės plynė	Nedidelės grupelės ar pavieniai augalai	Nežinoma
Liūninė viksva	<i>Carex heleonastes</i>	LRK 3 (R)	Vakarinė Debesnų pelkės plynė	Tikslių duomenų apie gausumą nėra	Nežinoma
<i>Samanos</i>					
<u>Žvilgančioji riestūnė</u>	<i>Hamatocaulis vernicosus</i>	LRK 2 (V); BD (II)	Šiaurvakarinė Debesnų pelkės dalis (N 55°44.077, E 22°20.231)	Išplitusi nedideliame plote, bet veši tankiomis grupėmis.	Nors teritorija, kurioje aptinkama rūšis, nenaudojama, pati augavietė yra santykinai geros būklės dėl toje vietoje nuolat aukšto vandens lygio. Galima palaispnė krūmų invazija iš aplinkinių plotų.

* – Paryškintos rūšys, dėl kurių „Paršežerio-Lūksto pelkių kompleksas“ įsteigtas kaip buveinių apsaugai svarbi teritorija.

** – Lietuvos raudonosios knygos kategorija ir (ar) Buveinių direktyvos priedas.

1.5.1.4. Saugomos buveinės

BAST Paršežerio-Lūksto pelkių komplekse kartografuotos 8 tipų Buveinių direktyvos I priedo buveinės (6 lentelė, 9 priedas).

6230 *Rūšių turtingų briedgaurnų buveinės nedideli plotai išskirti šiaurinėje ir šiaurės vakarinėje Debesnų pelkės dalyse. Didesniame šiauriniame plote retkarčiais vis dar ganoma, šienaujama, todėl buveinės būklė pakankamai gera. Šiaurės vakariniame plote nunykus naudojimui ir paspartėjus užaugimui krūmais, netipine augalija, būklė blogėja ir yra patenkinama. Būklės palaikymui svarbus naudojimo (geriausia ganiavos) tęstinumas.

6270 *Rūšių turtingos ganyklos ir ganomos pievos – naujai nustatyta buveinė, išsidėsčiusi šiaurrytiniame Debesnų pelkės pakraštyje. Šio tipo buveinė ribojasi su Varniais, čia ganyklos aptvertos, o likusioje dalyje, kaip natūralus aptvaras gyvuliams yra per pelkę tekanti Varnelės upė. Debesnų pelkės vidurio link buveinė pereina į **7140 Tarpinių pelkių ir liūnų** buveines ir sudaro vientisą kompleksą (ganyklą). Dėl vis dar ganomų gyvulių (karvių, arklių) šio tipo buveinės būklė yra gana gera.

Grynų **6410 Melvenynų** buveinės išskirtos dviejose teritorijos vietose. Nuo Čepaičių link Mažojo Palūksčio pelkėtų lapuočių miškų vakariniu pakraščiu besidriekiančiame melvenyne dėl tradicinio naudojimo nutraukimo būklė yra patenkinama, stebimas apaugimas medžiais ir krūmais, o šiauriau Reistrų kaimo esančios buveinės būklė šiuo metu yra geresnė, nors teritorija taip pat nebenaudojama. Buveinių būklės palaikymui perspektyvoje turėtų būti užtikrintas ekstensyvus naudojimas (prioritetas teikiamas šienavimui, tačiau sausesnėse vietose galimas ir ekstensyvus ganymas). Atsižvelgiant į ribotus Direkcijos finansinius išteklius ir tvarkymo galimybes, buveinių/rūšių būklę ir priemonių taikymo tęstinumo užtikrinimo svarbą, priemonės siūloma taikyti tik dalyje tvarkytinų buveinių plotų, užtikrinant likusių plotų būklės kaitos monitoringą ir ieškant ekonomiškiausių būdų tvarkymo tęstinumo užtikrinimui. Numatyta sekti buveinės ir joje aptinkamų retųjų augalų būklę ir tik esant sparčiam ir esminiam būklės pablogėjimui inicijuoti reikalingų priemonių taikymą.

Vakarinės Debesnų pelkės plynės pietiniame pakraštyje nedideli šio tipo buveinės plotai sudaro mozaiką su **7140 Tarpinių pelkių ir liūnų**, bei **7230 Šarmingų žemapelkių** buveinėmis. Tinkama buveinės būklė šioje vietoje yra palaikoma jau ne vienerius metus teritorijoje vykdomų sumedėjusios augalijos kirtimo ir šienavimo.

6 lentelė. Buveinių direktyvos I priedo buveinės.

Buveinės kodas ir pavadinimas*	Buveinių plotas, ha		Būklė
	patvirtintas aplinkos ministro 2009-04-22 įsakymu Nr. D1-210	2010 m. kartografuotas plotas	
6230 *Rūšių turtingi briedgaurnai	5,7	4,9	Gera/Patenkinama
6270 *Rūšių turtingos ganyklos ir ganomos pievos	-	25,6	Gera
6410 Melvenynai	5,7	16,4	Gera***/Patenkinama
6430 Eutrofiniai aukštieji žolynai	5,7	-	Nenustatyta
6510 Šienaujamos mezofitų pievos	8,6	3,4	Gera
7120 Degradavusios aukštapelkės	66,1	-	Nenustatyta
7140 Tarpinės pelkės ir liūnai	100,6	133,3	Gera***/Patenkinama
7230 Šarmingos žemapelkės	123,7	19,3	Gera***
9080 *Pelkėti lapuočių miškai	230	333,3	Gera
91D0 *Pelkiniai miškai	48,8	93,0	Gera
91E0 Aliuviniai miškai	8,6	-	Nenustatyta
Iš viso:	523,1	629,3	

* – Prioritetinės Europos Bendrijos buveinės.

** – Paryškintos buveinės, dėl kurių „Paršežerio-Lūksto pelkių kompleksas“ įsteigtas kaip buveinių apsaugai svarbi teritorija.

*** – Buveinių būklė yra palaikoma gamtotvarkos priemonėmis.

6510 Šienaujamos mezofitų pievos išsidėsčiusios Debesų pelkės šiaurės vakariniame ir pietvakariniame pakraščiuose, neužima didelio ploto ir sudaro mozaiką su įsėtomis šienaujamosiomis pievomis. Buveinės būklė pakankamai gera.

7140 Tarpinių pelkių ir liūnų buveinės didžiausius plotus užima Debesų pelkėje ir aplink Paršežerio ežerą. Nedideli fragmentai išskirti Sietuvos upės vakariniame krante ir Lūksto ežero pietvakarinėje pakrantėje. Šiaurinėje Debesų pelkės plynėje jos sudaro bendrus kompleksus su **7230 Šarmingų žemapelkių** buveinėmis, o vakarinėje – dar ir su **6410 Melvenynų** fragmentais.

Debesų pelkėje, dėl hidrologinių sąlygų pasikeitimo pagilinus Varnelės upę ties Varniais ir nuleidus Biržulio ežerą bei tradicinio naudojimo nutraukimo vyksta sukcesija – užaugimas mišku, žolinės augalijos kaita. Vykdomi tvarkymo (sumedėjusios augalijos kirtimo, šienavimo) darbai vakarinėje bei šiaurinėje pelkės plynėse, o taip pat tebevykstanti ganiava rytinėje dalyje padeda palaikyti atviras buveines, tačiau ilgalaikėje perspektyvoje didėjant medynų tankiui pelkės periferinėse dalyse ir su tuo susijusiam vandens išgarinimui tikėtinas intensyvesnis sausinantis poveikis ir išskirtose tarpinių pelkių, šarmingų žemapelkių bei melvenynų buveinėse.

Dėl tradicinio naudojimo nutraukimo stebimas sumedėjusios augalijos įsitvirtinimas daugelio tarpinės pelkės plotų periferijose ar maistmedžiagėmis turtingesnėse dalyse, tačiau daugumos tarpinių pelkių ir liūnų buveinių būklė dar vertintina kaip gera. Patenkinama laikytina Sietuvos upės vakariniame krante esančios buveinės būklė. Čia, užaugant žemapelkių fragmentams, didėja tarpinės pelkės fragmentacija. Kiek geresnė Paršežerio šiaurės vakarinėje dalyje esančios buveinės būklė.

7230 Šarmingos žemapelkės. Kaip minėta, buveinės sudaro bendrus kompleksus su **7140 Tarpinių pelkių ir liūnų** buveinėmis ir išsidėsčiusios Debesų pelkėje. Tinkama jų būklė yra palaikoma kasmet vykdomų tvarkymo darbų (krūmų kirtimo, šienavimo).

9080 *Pelkėtų lapuočių miškų didžiausi masyvai išsidėstę tarp Lūksto ir Paršežerio ežerų. Taip pat šio tipo miškai didesniais ar mažesniais plotais auga Lūksto ežero, Sietuvos upelio ir Paršežerio ežero pakrantėse. Buveinės būklė yra gera.

91D0 *Pelkinių miškų du didžiausi plotai yra Paršežerio ežero šiaurinėje ir pietvakarinėje pakrantėse. Trys pelkinių miškų buveinės plotai išsidėstę vakarinėje Lūksto ežero pakrantėje. Buveinės būklė yra gera.

1.5.1.5. Kertinės miško buveinės

2002–2005 metais vykdyto projekto „Kertinių miško buveinių inventorizacija Lietuvoje“ metu Paršežerio-Lūksto pelkių komplekso buveinių apsaugai svarbioje teritorijoje kertinių miško buveinių nenustatyta.

1.5.1.6. Svetimžemės augalų rūšys

Įveistų ar savaime išplitusių svetimžemių augalų rūšių Paršežerio-Lūksto pelkių komplekso BAST kartografuotose buveinėse neaptikta. Kai kur kultūrinėse pievose stebėti nedideli gausialapio lubino (*Lupinus polyphyllus*) sąžalynai.

1.5.2. Gyvūnija

1.5.2.1. Gyvūnijos iširtumas

Paršežerio-Lūksto pelkių komplekse atliktų gyvūnijos tyrimų suvestinė pateikiama 7 lentelėje.

7 lentelė. Gyvūnijos tyrimai.

Metai	Tyrimų temos pavadinimas	Tyrimus vykdžiusi įstaiga, autorius
1997	Biologinės įvairovės tyrimai Telšių rajone	Lietuvos mokslininkų sąjunga; L. Balčiauskas, L. Balčiauskienė,

		J. Balvočiūtė, E. Budrys, R. Juškaitis, D. Makavičius, V. Monsevičius, S. Pakalniškis, D. H. Pauža, N. Paužienė, G. Trakimas, A. Ulevičius
1998	Varnių regioninio parko (Varnių istorinio nacionalinio parko) planavimo schema	UAB „Archprojektas“ ; P. Kavaliauskas, G. Daniulaitis, A. Steponavičius, A. Mituzas, V. Daugirdas, V. Naureckaitė, V. Čebatorius, A. Girininkas, M. Jankauskaitė, M. Jankauskienė, G. Margis, M. Dumbliauskienė
2004–2005	Tarptautinė baltųjų gandrų apskaita Lietuvoje	Lietuvos ornitologų draugija, Varnių regioninio parko direkcija; vyr. specialistas (ekologas) L. Novikas
2007	Valstybinė aplinkos monitoringo 2005–2010 m. programa, upinio bebro <i>Castor fiber</i> monitoringas	Varnių regioninio parko direkcija; vyr. specialistas (ekologas) L. Novikas
2008	Valstybinė aplinkos monitoringo 2005–2010 m. programa, BAST „Paršežerio-Lūksto pelkių kompleksas“ dvijuostės nendriadusės <i>Graphoderus bilineatus</i> monitoringas	Varnių regioninio parko direkcija; vyr. specialistas (ekologas) L. Novikas
2008	Paršežerio ir Stervo ežerų žuvų bendrijų tyrimai	Klaipėdos universiteto, Baltijos pajūrio aplinkos tyrimų ir planavimo institutas; J. m. d. N. Nika, lektorius A. Kontautas, j.m.d. K. Matiukas, j.m.d. T. Ruginis

Išsamių gyvūnijos tyrimų apimančių visą Paršežerio-Lūksto pelkių kompleksą teritoriją nėra.

Nuo 1997 metų duomenys apie buveinių apsaugai svarbios teritorijos „Paršežerio-Lūksto pelkių kompleksas“ gyvūniją kaupiami Varnių regioninio parko direkcijoje. Šie duomenys kasmet papildomi naujais direkcijos darbuotojų stebėjimais bei gamtininkų asmeniniais pranešimais apie saugomas gyvūnų rūšis.

1.5.2.2. Bendra gyvūnijos charakteristika

Užimanti gana didelį plotą teritorija, su esančiais ežerais, užpelkėjusiais miškais, krūmynais, vešliomis tarpumiškių pievomis, sunkiai praeinamomis pelkėmis, užpelkėjusiais upeliais sudaro palankias sąlygas įvairioms gyvūnų rūšims.

Komplekso miškuose įprasti šernai (*Sus scrofa*), stirnos (*Capreolus capreolus*), užklysta briedžiai (*Alces alces*). Gausu lapių (*Vulpes vulpes*) ir usūrinių šunų (mangutų) (*Nyctereutes procyonoides*), dažnai stebimi akmeninių kiaunių (*Martes foina*) ir šeškų (*Mustela putorius*) veiklos pėdsakai. Sietuvos ir Varnelės upėse gyvena bebrai (*Castor fiber*).

Teritorijos užmirkusiuose miškuose, krūmais ir nendrėmis apaugusiose drėgnose pamiškių pievose ir pelkėse gausu miškinų kalviukų (*Anthus trivialis*), liepsnelių (*Erithacus rubecula*), karklinių nendrinukių (*Acrocephalus palustris*), raudongalvių sniegenų (*Carpodacus erythrinus*), bei kitų šioms vietoms būdingų mažųjų giesmininkų. Pavasariais Lūksto ežere, prie Varnelės upės ištakų, kasmet stebimi negausūs gulbių giesmininkų (*Cygnus cygnus*), didžiųjų dančiasnapių (*Mergus merganser*) ir kitų vandens paukščių migruojantys pulkeliai. Šiauriau teritorijos esančiame miškelyje įsikūrusi pilkųjų garnių (*Ardea cinerea*) kolonija.

Paršežerio ir Lūksto ežeruose, žuvų bendrijoje dominuoja paprastosios aukšlės (*Alburnus alburnus*), pūgžliai (*Acerina cernua*), kuojos (*Rutilus rutilus*) ir ešeriai (*Perca fluviatilis*). Taip pat aptiktos raudės (*Scardinius erythrophthalmus*), auksinis (*Carassius carassius*) ir sidabrinis (*Carassius auratus gibelio*) karosai, plakis (*Blicca bjoerkna*), karšis

(*Abramis brama*), grūžlys (*Gobio gobio*), lydeka (*Esox lucius*), lynas (*Tinca tinca*) starkis (*Lucioperca lucioperca*), vėgėlė (*Lota lota*). Lūksto ežere negausūs kartuolė (*Rhodeus sericeus*) ir paprastasis kirtiklis (*Cobitis taenia*).

2008–2009 m. ichtiologinių tyrimų duomenimis Paršezeryje nustatytos itin didelės aukšlių populiacijos (38,64–67,19 % biomasės) lyginant su kitomis rūšimis. Gana gausios ir kitų zooplanktonu mintančių žuvų populiacijos, o plėšrių (lydekų, stambių ešerių) ežere santykinai nedaug.

Lūksto ežere 2013 metais vykdyto ichtiologinio monitoringo duomenimis pagal santykinį gausumą ir biomasę dominuoja karpinės žuvys: kuojos (63,1 % ir 46 %), plakiai (15,4 % ir 8,4 %), karšiai (6,2 % ir 18,3 %), paprastosios aukšlės (7 % ir 4,4 %). Ežere kritinė būklė stambiųjų plėšrių žuvų, galinčių reguliuoti smulkiųjų karpinių populiacijas. Tyrimų metu nepagauta lydekų, o starkių populiacijoje (1,3 % ir 2,5 %) vyravo smulkūs 1+ amžinės grupės (83 %) individai. Kiek didesnė ešerių dalis populiacijoje (6,4 % ir 20,2 % pagal santykinį gausumą ir biomasę), tačiau jų tarpe taip pat vyravo smulkūs 2+ (61 %) ir 4+ (12 %) individai neatliekantys plėšrūnų funkcijos populiacijoje.

Tinkamose buveinėse aptiktos pievinė (rusvoji) (*Rana temporaria*), smailiasnukė (*Rana arvalis*) ir mažoji kūdrinė (*Rana lessonae*) varlės, paprastoji rupūžė (*Bufo bufo*), paprastasis tritonas (*Triturus vulgaris*).

1.5.2.3. Saugomos gyvūnijos rūšys

Teritorijoje aptiktos 9 rūšys įrašytos į Buveinių direktyvos II ar IV priedų gyvūnų rūšių sąrašą, bei 7 Lietuvos raudonosios knygos rūšys. Peri arba perėjimo ir migracijų metu stebėta 12 – Paukščių direktyvos I priedo ir 11 – Lietuvos raudonosios knygos paukščių rūšių. Teritorijoje aptiktų saugomų gyvūnų rūšių suvestinė pateikiama 8 lentelėje. Kai kurių saugomų gyvūnų rūšių radavietės (veisimosi vietos) pateiktos 10 priede.

8 lentelė. Saugomos gyvūnijos rūšys.

Rūšies pavadinimas		Apsaugos statusas**	Lokalizacija	Gausumas	Būklė
lietuviškas*	lotyniškas				
Žinduoliai					
<i>Ūdra</i>	<i>Lutra lutra</i>	LRK 5 (Rs); BD (II), (IV)	Varnelės upė	Nežinomas	Nežinoma
Paukščiai					
<i>Didysis baublys</i>	<i>Botaurus stellaris</i>	LRK 3 (R); PD (I)	Nendrynais užaugusios Varnelės upės pakrantės Debesnų pelkėje, Lūksto ežero nedideli pakrantės nendrynų fragmentai.	2004–2010 metais registruoti 2–3 baubiantys patinai	Gera, teritorijoje mažai tipinių buveinių, todėl gausumas mažas.
<i>Gulbė giesmininkė</i>	<i>Cygnus cygnus</i>	LRK 3 (R); PD (I)	Lūksto ežeras; Gintarų įlanka	Teritorijoje neperi. 2005–2010 metais pulkais iki 50 paukščių stebėti migracijų metu	Gera
<i>Mažasis dančiasnapis</i>	<i>Mergus albellus</i>	PD (I)	Lūksto ežeras; Gintarų įlanka	Teritorijoje neperi. 2004–2005 metais	Gera

				būreliai iki 4 paukščių stebėti migracijų metu	
Didysis dančiasnapis	<i>Mergus merganser</i>	LRK 5 (Rs)	Lūksto ežeras; Gintarų įlanka	Teritorijoje neperi. 2004–2010 metais būreliai iki 10 paukščių stebėti migracijų metu	Gera
Jūrinis erelis	<i>Haliaeetus albicilla</i>	LRK 3 (R); PD (I)	Miškas piečiau Mažojo Palūksčio kaimo	Viena perinti pora. 2009 m. sėkmingai užaugino vieną jauniklį (koordinatės (N 55°41.045, E 22°18.345). 2010 metais naujai sukrautame lizde (koordinatės (N 55°41.051, E 22°18.543), ta pati pora sėkmingai užaugino du jauniklius	Gera
Nendrinė lingė	<i>Circus aeruginosus</i>	PD (I)	Paršežerio-Lūksto pelkių komplekso pelkynai	Perinti rūšis. Tikslų duomenų apie gausumą nėra	Gera. Teritorijoje mažai tipinių buveinių, todėl populiacija nedidelė
Pievinė lingė	<i>Circus pygargus</i>	LRK 2 (V); PD (I)	Užpelkėjusios Varnelės upės pakrantės	2007 metais perėjo viena pora	Nežinoma
Jerubė	<i>Bonasia bonasia</i>	PD (I)	Debesnų pelkė; Paršežerio ežerą supančios pelkės ir miškai	Tikslų duomenų apie gausumą ir perėjimą nėra	Gera
Tetervinas	<i>Tetrao tetrix</i>	LRK 3 (R); PD (I)	Debesnų pelkė; Paršežerio ežerą supančios pelkės ir miškai	Perinti rūšis. Tikslų duomenų apie gausumą nėra	Nežinoma, tikėtina gera
Putpelė	<i>Coturnix coturnix</i>	LRK 3 (R)	Rytinė Debesnų pelkės plynė	Tikslų duomenų apie gausumą ir perėjimą nėra. 1999–2001 metais perėjimo metu girdėti pavieniai paukščių balsai	Nežinoma
Švygžda	<i>Porzana porzana</i>	LRK 3 (R); PD (I)	Užpelkėjusios Varnelės upės pakrantės	Tikslų duomenų apie gausumą ir perėjimą nėra. 1999–2006 metais girdėti 2–3 švilpaujantys paukščiai	Nežinoma
Griežlė	<i>Crex crex</i>	LRK 5 (Rs); PD (I)	Užpelkėjusios Varnelės upės pakrantės	Tikslų duomenų apie gausumą ir perėjimą nėra. 1999–2006 metais girdėti 2–3 griežiantys	Nežinoma

				paukščiai	
<i>Pilkoji gervė</i>	<i>Grus grus</i>	LRK 5 (Rs); PD (I)	Debesnų pelkė; Pelkynai prie Sietuvos upės	Perinti rūšis. Tikslų duomenų apie gausumą nėra	Gera
Didžioji kuolinga	<i>Numenius arquata</i>	LRK 2 (V)	Debesnų pelkė; Pelkės palei Sietuvos upelį	Perinti rūšis. Tikslų duomenų apie gausumą nėra. 1999–2010 metais girdimi balsai, perėjimo metu stebėti pavieniai skraidantys paukščiai	Nežinoma
<i>Paprastoji medšarkė</i>	<i>Lanius collurio</i>	PD (I)	Sietuvos upės pakrantės	Tikslų duomenų apie gausumą ir perėjimą nėra. 2004–2010 metais perėjimo metu stebėti pavieniai paukščiai	Nežinoma
Žuvis					
<i>Kartuolė</i>	<i>Rhodeus sericeus</i>	BD (II)	Lūksto ežeras	Tikslų duomenų apie gausumą nėra	Nežinoma
<i>Paprastasis kirtiklis</i>	<i>Cobitis taenia</i>	BD (II)	Rytinė Lūksto ežero dalis	2002 metais nustatytas rūšies tankis 3vnt./100m ²	Gera
Varliagyviai					
Smailiasnukė varlė	<i>Rana arvalis</i>	BD (IV)	Visa teritorija	Dažna ir įprasta rūšis	Gera
Mažoji kūdrinė varlė	<i>Rana lessonae</i>	BD (IV)	Visa teritorija	Negausi, bet dažna ir įprasta rūšis	Gera
Vabzdžiai					
<i>Dvijuostė nendriadusė</i>	<i>Graphoderus bilineatus</i>	LRK 4 (I); BD (II), (IV)	Lūksto ežeras	2002 metais pagauta viena dvijuostės nendriadusės lerva (N 55°42.420, E 22°20.210). 2008 metais monitoringo metu rūšis neaptikta. GP rengimo metu surasti nepavyko. 2012 m. rastas vienas individas	Būklės vertinimui trūksta duomenų. Tikėtina, kad rūšies populiacija nedidelė, bet jos būklę neigiamai įtakančių veiksnių nenustatyta.
Juodasis apolonas	<i>Parnassius mnemosyne</i>	LRK 3 (R); BD (IV)	Vaitkaičių kaimo apylinkės	Tikslų duomenų apie gausumą nėra. 2005 metais stebėti pavieniai būriuojantys drugiai	Nežinoma, bet būklę neigiamai įtakančių veiksnių nenustatyta.
Machaonas	<i>Papilio machaon</i>	LRK 4 (I)	Visa teritorija	Tikslų duomenų apie gausumą nėra. 2005–2010 metais stebėti pavieniai būriuojantys drugiai	Nežinoma
<i>Auksuotoji šaškytė</i>	<i>Euphydryas aurinia</i>	LRK 3 (R); BD (II)	Vakarinė Debesnų pelkės plynė	2005 metais stebėti pavieniai skraidantys drugiai. 2012 m. registruoti pavieniai drugiai.	Dėl nedidelio aptiktų individų skaičiaus populiacijos būklę vertinti yra

					sudėtinga. Tinkamos buveinės centrinė dalis tvarkymo darbų dėka yra palaikoma atvira, tačiau periferijoje medžių ir krūmų tankis didėja, atvirų buveinių fragmentai nyksta.
Pievinis satyriukas	<i>Coenonympha tullia</i>	LRK 3 (R)	Vakarinė Debesnų pelkės plynė; Rytinė Debesnų pelkės plynė	2005 metais stebėti pavieniai skraidantys drugiai.	Nežinoma
Moliuskai					
Mažoji suktenė	<i>Vertigo angustior</i>	LRK 3 (R); BD (II)	Pieva rytinėje Lūksto ežero pakrantėje, šalia teritorijos ribos	2003 metais rasta 19 mažųjų suktenių. Vėliau, taip pat ir Gamtotvarkos plano rengimo metu, suktenių aptikta nebuvo.	Nežinoma

* – Paryškintos rūšys, dėl kurių „Paršežerio-Lūksto pelkių kompleksas“ įsteigtas kaip buveinių apsaugai svarbi teritorija.

** – Lietuvos raudonosios knygos kategorija ir (ar) Paukščių arba Buveinių direktyvos priedas.

1.5.2.4. Svetimžemės gyvūnų rūšys

Kaip ir visoje Lietuvoje, Paršežerio-Lūksto pelkių komplekse gausu usūrinių šunų (mangutų) (*Nyctereutes procyonoides*), Debesnų pelkėje ir Lūksto ežero pakrantėse stebėti ondatrų (*Ondatra zibethica*) veiklos pėdsakai. Apie kitas svetimžemes gyvūnų rūšis duomenų nėra, tačiau tikėtina, kad teritorijoje gyvena ir kanadinės audinės (*Mustela vison*).

1.6. Teritorijos žemės ir gamtos išteklių naudojimas

1.6.1. Žemės naudojimas praeityje

Ūkinė veikla iki XX a. pradžios

Archeologiniai duomenys leidžia teigti, kad teritorijoje ir aplinkinėse žemėse žmonių gyventa jau nuo VIII a. pr. m. e. Randami dirbiniai rodo, kad gyventojai vertėsi ne tik medžiokle ir žvejyba, bet pažinojo ir kaplinę žemdirbystę. Buvo auginami ir naminiai gyvuliai. Atlančio laikotarpiu (VI–III a. pr. m. e.) apylinkėse išaugo ganyklų plotai, kurie, tikėtina, atsirado žmogaus veiklos pasakoje, deginant miškus. Pamažu plėtėsi lydininės žemdirbystės plotai, tačiau Teritorijoje vyraujant vandens telkiniams ir pelkynams tinkamų plotų nebuvo daug. Pradėjus naudoti geležį įsitvirtino ariamoji žemdirbystė, sausesniuose plotuose pakeitusi pirminį miškingesnę kraštovaizdį. Laukų sklypams kaitaliojatis su beržų, drebulių jaunuolynais, susiformavusiais apleistuose plotuose, atsirado daugiau mozaikiškumo. Šlapesnėse vietose pamažu plėtėsi pievos ir ganyklos.

Didėjant žmonių ir sodybų skaičiui formavosi kaimai. Daugiausiai kurtasi aukštesnėse vietose. Teritorijoje vykdyta ūkinė veikla daugiausia apsiribojo ganyklų naudojimu, medžiokle ir žvejyba. Varniams augant kaip Žemaitijos ekonominio gyvenimo ir bažnytinės administracijos centrai, dar XVII a. aplinkinėse teritorijose buvo smarkiai kertami miškai, ištiesinti kai kurie upeliai, kiti patvenkti statant malūnus ir kitas vietines dirbtuves. Statant katedrą Varniuose tiesinta Varnelės upė.

Ūkinė veikla XX a.

Teritorijos žemėnaudos kaita gerai atsiskleidžia lyginant topografinius žemėlapius (2, 3 priedai) su dabartine situacija. Per šį šimtmetį teritorijos kraštovaizdžio pokyčiai nebuvo radikalūs, tačiau turėjo įtakos Teritorijos saugomoms vertybėms.

Siekiant padidinti naudojamų žemių plotus 4–7 dešimtmečiais Teritorijoje ir už jos ribų vykdyti melioracijos darbai. Ties Varniais pagilinus ir ištiesinus Varnelės upę bei pažeminus Biržulio ežero vandens lygį, pagreitėjo vandens nuotėkis ir Debesnų pelkėje nebesusidarydavo ilgesni potvyniai. Tai palengvino pelkės pakraščių naudojimą ganymui ir šienavimui. Dauguma Teritorijos pelkių nebuvo smarkiai paliestos melioracijos. Smarkiau nusausinti tik apypelkių plotai. Vienas iš didžiausių tokių plotų yra Lūksto ežero pietrytinėje dalyje ties Gatautiškės kaimu. Per pelkes, esančias Lūksto ežero pietinėje dalyje ir aplink Paršežerį buvo iškasta sausavimo griovių, kuriais į ežerus nuteka vanduo iš apypelkiuose naudojamų laukų. Jais pagreitėjo vandens nutekėjimas ir iš pačių pelkių, o taip pat padidėjo biogenų prietaka į ežerus.

Svarbūs pokyčiai įsibėgėjo šimtmečio paskutiniame ketvirtyje, kuomet smarkiai sumažėjo pievų ir ganyklų naudojimas, ypač šlapesniuose plotuose, dėl ko padidėjo ir tebedidėja teritorijos miškingumas. Šis procesas ryškiausias turtingesnėse maistmedžiagėmis žemapelkėse ir mažiau išreikštas tarpinio tipo pelkėse.

Santykiškai didelės bendro fosforo koncentracijos ežeruose leidžia spėti apie XX a. išaugusią taršą iš žemės ūkio ir gyvenamųjų teritorijų, kurios šiuo metu pagal Corine LC atitinkamai sudaro 65 %, 66 % ir 1,5 %, 2,5 % Paršežerio ir Lūksto baseinų ploto.

1.6.2. Teritorijos žemėnauda ir žemėvalda

Žemėnaudos struktūroje vyrauja vandens telkiniai, kurie užima didžiąją dalį BAST ploto (41,8 %). Pagrindiniai teritorijos ežerai yra Lūkstas ir Paršežeris. Taip pat nemažus plotus sudaro pelkės ir miškai, kurie supa ežerus. Mišku apaugusios pelkės sudaro 24,8 %, o atviros – 9,3 % analizuojamos teritorijos ploto. Miškai užima 326,7 ha plotą (11,4 %). Mažesnius plotus aprašomoje teritorijoje užima žemės ūkio ir kitos naudmenos (12,5 %), bei užstatytos teritorijos (0,2 %) (9 lentelė).

9 lentelė. Žemėnaudos struktūra.

Žemėnaudos kategorija	Plotas (ha)	%
Vandens telkiniai	1197,6	41,8
Atviros pelkės	267,3	9,3
Miškai	326,7	11,4
Mišku apaugusios pelkės	710,4	24,8
Užstatytos teritorijos	5,0	0,2
Žemės ūkio ir kitos naudmenos	359,7	12,5
Iš viso:	2866,8	100,0

Didžioji teritorijos dalis priskirta valstybinės nuosavybės žemei. Valstybinė žemė užima apie 82 % (2345,4 ha plotą) BAST teritorijos. Valstybinė miškų ir vandens ūkio paskirties žemė sudaro atitinkamai 37 % ir 41,7 % visos valstybinės žemės. Valstybinės reikšmės miškus administruoja VĮ Telšių miškų urėdija (Varnių girininkija) ir VĮ Rietavo miškų urėdija (Labardžių ir Kaltinėnų girininkijos). Daugiau negu pusę valstybinių miškų, sudaro valstybinės reikšmės miškai, kurie užima 649,2 ha plotą (22,6 %). Miškai daugiausiai išsidėstę tarp Paršežerio ir Lūksto ežerų esančioje teritorijoje ir šiaurinėje, bei vakarinėje BAST dalyse. Visa analizuojamoje teritorijoje esanti vandens ūkio paskirties žemė yra valstybinė, užimanti 1195,5 ha plotą. Privatūs žemės sklypai sudaro apie 18,2 % (521,4 ha plotą) analizuojamos teritorijos. Privatiems asmenims priklauso BAST esantys žemės ūkio paskirties žemės sklypai (6,1 %) ir miškų ūkio paskirties žemė (11,6 %) (10 lentelė, 8 priedas).

10 lentelė. Žemės fondo pasiskirstymas pagal nuosavybės formas.

Žemės nuosavybės formos ir tikslinė paskirtis	Plotas (ha)	%
Privati žemė	521,4	18,2
Žemės ūkio paskirties žemė	173,7	6,1
Miškų ūkio paskirties žemė	333,0	11,6
Kitos paskirties žemė	14,7	0,5
Valstybinė ar valstybės valdoma žemė	2345,4	81,8
Žemės ūkio paskirties žemė	64,8	2,3
Miškų ūkio paskirties žemė	1060,6	37,0
<i>Iš jos – valstybinės reikšmės miškai</i>	649,2	22,6
Vandens ūkio paskirties žemė	1195,5	41,7
Kitos paskirties žemė	5,1	0,2
Laisvos valstybinės žemės fondas	19,4	0,7
Iš viso	2866,8	100

1.6.3. Miško ištekliai

Miškų valstybės kadastro duomenimis (2010 m.) aprašomoje teritorijoje yra 1037,1 ha medynų (36,2 % BAST ploto). Paršežerio-Lūksto pelkių kompleksas saugomoje teritorijoje, todėl turi atitinkamą apsaugos ir naudojimo statusą. Miškai priskirti IIA (ekosistemų apsaugos miškai) grupei.

11 lentelė. Miško augaviečių struktūra %.

Dirvožemio drėgnumo laipsnis		Dirvožemio derlingumo laipsnis				Iš viso
Kodas	Tipas	a	b	c	d	
		Labai nederlingi	Nederlingi	Derlingi	Labai derlingi	
L	Laikiniai perteklingo drėgnumo (glėjiški) dirvožemiai	-	0,8	7,9	5,6	14,2
N	Normalaus drėgnumo dirvožemiai	-	0,1	4,1	1,5	5,7
P	Pelkiniai durpiniai dirvožemiai	2,8	16,9	46,7	1,0	67,5
U	Pastoviai perteklingo drėgnumo (glėjiniai) dirvožemiai	-	0,8	9,0	2,2	12,1
Š	Normalaus drėgnumo šlaitų dirvožemiai (>15°)	-	-	0,4	-	0,4
Iš viso		2,8	18,7	68,2	10,3	100

Didžiausi miškų masyvai išsidėstę šiaurinėje ir centrinėje aprašomos teritorijos dalyse. Miško augaviečių struktūra yra mišri (11 lentelė, 6 priedas), daugiausia sudaryta iš pelkinių durpinių dirvožemių (67,5 %). Taip pat didelę miško augaviečių struktūros dalį užima laikinai perteklingo drėgnumo (glėjiški) dirvožemiai (14,2 %) ir pastoviai perteklingo drėgnumo (glėjiniai) dirvožemiai (12,1 %). Likusią augaviečių dalį sudaro normalaus drėgnumo ir normalaus drėgnumo šlaitų dirvožemiai (atitinkamai 5,7 % ir 0,4 %). Daugiau negu pusė BAST dirvožemių yra derlingi (68,2 %), o 18,7 % – nederlingi. Labai derlingų dirvožemių BAST teritorijoje yra apie 10 %.

12 lentelė. Medynų struktūra, %.

Vyraujanti medžių rūšis	Medynų brandumo grupės						Iš viso
	1	2	3	4	5	6	
	Jaunuolynai	Pusamžiai	Pribręstantys	Brandūs	Perbrendę	Pasiekę gamtinę brandą	
Beržas	5,0	24,7	11,1	5,3			46,2
Baltalksnis		0,5	3,9	1,3	0,3		6,0
Drebulė	0,7	0,5	0,8	0,4	0,2	0,001	2,6
Eglė	0,8	3,9	2,2	1,1		0,2	8,3
Gluosnis			0,1				0,1
Juodalksnis		10,6	8,9	2,8			22,3
Pušis	1,8	9,7					11,4
Uosis	0,1	1,1					1,2
Ažuolas		1,9					1,9
Iš viso	8,4	52,8	27,1	10,9	0,6	0,2	100

Medynų amžiaus struktūra įvairi, dominuoja pusamžiai ir pribręstantys medynai (atitinkamai 52,8 % ir 27,1 %). Jaunuolynai ir brandūs medynai BAST sudaro atitinkamai 8,4 % ir 10,9 %. Medynų struktūroje vyrauja beržų (46,2 %) ir juodalksnių (22,3 %) medžių rūšys (12 lentelė, 7 priedas), kurios kartu sudaro net 68,5 % visų medynų. Pušys taip pat sudaro nemažą dalį medynų – 11,4 %. Kitos medžių rūšys (eglės, gluosniai, azuolai, drebulės ir kt.) užima daug mažesnius plotus.

1.6.4. Rekreacinis naudojimas

Lūksto ir Paršežerio ežerai, vasaros sezono metu, intensyviai naudojami poilsiui. Vadovaujantis 2001 m. lapkričio 7 d. LR Vyriausybės nutarimu Nr. 1314 „Dėl Varnių regioninio parko, jo zonų ir parko apsaugos zonos ribų patvirtinimo“ (Žin., 2001, Nr. 95-3357) prie šių ežerų yra išskirtos rekreacinio prioriteto zonos (Lūksto ežero vakarinėje, šiaurinėje ir rytinėje, bei Paršežerio ežero pietrytinėje pakrantėse). Prie gausiausiai lankomų Lūksto ežero šiaurinės bei Paršežerio pietrytinės stovyklaviečių paplūdimių poilsiautojams yra įrengtos automobilių stovėjimo aikštelės, lauko baldai (suoliukai, pavėsinės, laužavietės ir pan.). Tai urbanizuotos rekreacijos zonos.

Lūksto ežero šiaurinės pakrantės stovyklavietėje vasarą vyksta masiniai renginiai („Bliuzo naktys“, įvairūs šąskrydžiai, šventės). Lankytojų poilsį ir renginius organizuoja dalį šios rekreacinės teritorijos išsinuomojusi UAB „Varnių piras“.

Dvi poilsiavietės įrengtos šiaurinėje Lūksto ir viena šiaurvakarinėje Paršežerio ežerų pakrantėse.

Šiaurinėje Debesnų pelkės dalyje įrengtas Debesnų botaninis takas, kurį sudaro medinis (ilgis 1650 m) pelke vedantis takas ir informacinė sistema.

Aplink Paršežerį įrengtas Paršežerio pažintinis pėsčiųjų takas (ilgis apie 14 km). Paršežerio pelkėmis vedančio medinio tako ilgis apie 4 km. Į šį taką taip pat patenka Burbiškių (Paršpilio) piliakalnis, bei lankytojų pamėgta eksponuojama Sietuvos kūr grindos atkarpa vedanti per Sietuvos upę.

Rekreacinio naudojimo poveikis pasireiškia per stovyklaviečių naudojimo įtaką vandens ežerų vandens kokybei ir BAST lankytojų keliamą trikdymą. Daugiamečiai maudyklų vandens kokybės tyrimai rodo, kad Lūksto ir Paršežerio vandens kokybė reikšmingai nenukenčia dėl rekreacinio naudojimo ir rekreacinio sezono metu atitinka higienos normas. Trikdymo vertinimas yra gerokai sudėtingesnis. Teritorijoje yra tankus rekreacinių objektų, pritaikytų masiniam ir pažintiniam lankymui, tinklas. Jų naudojimas gana intensyvus, tačiau atsižvelgiant į jų lokalizaciją ir teritorijoje saugomas vertybes (daugiausia buveinės ir augalų

rūšys) poveikio joms nėra fiksuojama. Teritorijoje perintys paukščiai daugiausia telkiasi sunkiai pasiekiamose ir atokiai nuo rekreacinių objektų esančiose pelkėtose teritorijose. Galimas neigiamas poveikis didiesiems bauliams ir kitiems vandens paukščiams yra susijęs su savaeigių bei nesavaeigių plaukiojimo priemonių naudojimu Lūksto ežere. Tiesa, bauliams tinkamų perimviečių (nendrynų) plotai yra labai maži, tad ir galima nauda apribojus plaukiojimą būtų maža.

1.6.5. Medžioklė ir žvejyba

Neintensyvios medžioklės su varovais vyksta rudens, žiemos mėnesiais. Paršežerio-Lūksto pelkių komplekse žvėrys dažniau medžiojami iš bokštelių. Lūksto ir Paršežerio ežeruose žvejoja žvejai mėgėjai. Valstybinės reikšmės Paršežerio ežeras nuo 2013 m. įtrauktas į Vyriausybės patvirtintą neišnuomojamų vandens telkinių sąrašą. Valstybinės reikšmės Lūksto ežeras išnuomotas Medžiotojų ir žvejų draugijos Telšių skyriui, kuris ežere vykdo verslinę žūklę.

Šiuo metu Paršežerio-Lūksto pelkių komplekse vykdomos medžioklės neigiamo poveikio Gamtotvarkos plano objektams nenustatyta. Žvejybos įtaka Paršežerio ir Lūksto ežerų ekologiinei būklei yra akivaizdi. Abiejuose ežeruose vyrauja smulkios karpinės žuvys, o plėšriųjų žuvų populiacijos kritiškai mažos. Panašu, kad tai lėmė ežeruose vykdyta žvejyba ir nepakankama išteklių apsauga, žuvinimas. 2013 m. vandens telkinių monitoringo duomenimis Lūksto ežere lyginant su ankstesnių metų duomenimis dar labiau pagausėjo smulkių karpinių žuvų – plakių, kuojų. Plėšriųjų ir planktofagių žuvų populiacijų disproporcija smarkiai įtakoja ežerų ekologinę būklę, nes iki minimumo sumažina zooplanktono biomasę ir sudaromos sąlygos fitoplanktono dominavimui. Tai lemia mažą vandens skaidrumą, padidintas fosforo koncentracijas vandenyje, siaurina makrofītų paplitimo zoną. Ekologinės ežerų būklės prastėjimas neigiamai veikia ir BAST teritorijos rūšių: paprastojo kirtiklio, kartuolės ir dvijuostės nendriadusės būklę.

1.7. Teritorijos socialiniai ir ekonominiai aspektai

1.7.1. Gyventojai

BAST teritorijoje gyventojų gyvena nedaug ir jie pasiskirstę aprašomos teritorijos centrinėje ir vakarinėje dalyse.

1.7.2. Teritorijoje vykdomos veiklos įtakojančios gamtotvarkos plano objektus

Nedidelėje Teritorijos dalyje vykdoma žemės ūkio veikla pasižymi tiek teigiamu, tiek ir neigiamu poveikiu. Debesnų pelkės ir, mažesniu mastu, kitų pelkių periferijoje esančios pievos bei ganyklos yra naudojamos. Tai skatintina nykstanti veikla, užtikrinanti vertingų atvirų buveinių palaikymą. Intensyviai žemės ūkiui naudojamų plotų nėra daug. Jų neigiamas poveikis pasireiškia per paviršinių vandenų taršą maistmedžiagėmis, kurios palaiapsniui keičia ežerų ar atskirų pelkių dalių (Debesnų pelkės šiaurinė dalis melioracijos griovio (Giltinyčios upelio) įtekėjimo vietoje) trofiškumą.

1.7.3. Gretimose teritorijose vykdomos veiklos įtakojančios gamtotvarkos plano objektus

Aplinkinėse teritorijose vykdoma žemės ūkio veikla veikia Teritorijos objektus per išsklaidytą taršą (daugiausia biogenus), kuri su paviršiniaisiais vandenimis patenka į Teritoriją ir keičia ežerų ar atskirų pelkių dalių trofiškumą.

1.7.4. Su teritorija susiję teritorijų ir strateginio planavimo dokumentai

Paršėžerio-Lūksto pelkių kompleksas patenka į šių teritorijų planavimo dokumentų aprėptį: Telšių ir Šilalės rajono savivaldybių teritorijų bendrieji planai, Telšių ir Tauragės apskričių teritorijų bendrieji planai, Varnių regioninio parko ir jo zonų ribų planas ir Varnių regioninio parko tvarkymo planas. Šiuose dokumentuose numatyti sprendiniai neturi įtakos Teritorijos vertybių išsaugojimui ir nereikalauja keitimų.

1.7.5. Teritorijos panaudojimas aplinkosauginiam švietimui.

Teritorija pasižymi kultūrinių ir biologinių vertybių įvairove bei išskirtinumu.

1.8. Teritorijos ekologinis vertinimas

1.8.1. Pažeidžiamumas ir stabilumas

Paršėžerio-Lūksto pelkių komplekse, dėl užžėlimo medžiais ir krūmais, pažeidžiamiausios yra pelkinės (7140 Tarpinės pelkės ir liūnai, 7230 Šarmingos žemapelkės), bei pievų (6230 *Rūšių turtingi briedgaurnai, 6270 *Rūšių turtingos ganyklos ir ganomos pievos, 6410 Melvenynai, 6510 Šienaujamos mezofitų pievos) buveinės, taip pat jose augančios saugomos augalų rūšys. Didelėje dalyje pelkinių buveinių, dėl užaugusių dvidešimties–trisdešimties metų amžiaus berželių, jau įtakos miškas.

Dėl itin nepalankių ūkininkavimui sąlygų ir menkos ūkinės vertės, dauguma pelkių ir pievų buveinių liko apleistos (didžioji dalis šiandien yra valstybinėje žemėje). Debesnų pelkės ir periferinių pievų užaugimą paskatino ir Varnelės upės pratakumo padidinimas sumažinęs potvynių trukmę bei mastą. Dėl išvardintų priežasčių pažeidžiamiausios yra pasikeitusio hidrologinio režimo įtakotos, o taip pat maistmedžiagėmis turtingesnės pievų bei pelkių buveinės. Tokioms priskiriamos Debesnų pelkėje esančios buveinės, visos pievų buveinės ir šarmingos žemapelkės. Nesant augalijos biomasės naudojimo šiose buveinės vyksta sukcesija miško formavimosi kryptimi. Tarpinės pelkės yra mažiau pažeidžiamos, tačiau jų stabilumas priklauso nuo buveinės ploto, mozaikiškumo ir aplinkinių teritorijų sukcesijos procesų – didėjant miškingumui ir vandens išgarinimui periferiniuose plotuose, keičiasi hidrologinės sąlygos ir centrinėje dalyje sąlygodamos didesnė ar mažesnė kaita.

Dėl Varnių regioninio parko Debesnų telmologiniame, Sietuvos kraštovaizdžio ir Vembūtų kraštovaizdžio draustiniuose išskirtos II miškų grupės ir nepalankių ūkininkavimo sąlygų, stabiliausios ir mažiausiai pažeidžiamos yra 9080 *Pelkėtų lapuočių miškų ir 91D0 *Pelkinių miškų buveinės. Šie miškai gali savaime išlikti ilgą laiką, todėl specialios buveinių tvarkymo priemonės nebūtinės.

Paršėžerio bei Lūksto ežerų ekosistemų stabilumą mažinantis veiksnys – žvejybos nulemtas netinkamas planktofagų ir plėšrių žuvų biomasės santykis. Esant didelei santykinai planktofagų biomasei sumažėja zooplanktono, sudaromos prielaidos fitoplanktono išvešėjimui (vandens „žydėjimui“), dėl ko, mažėjant vandens skaidrumui, nukenčia ežerų makrofitai, sklėja jų augimo zona (tesiekia 1,1 m). Siekiant padidinti ežerų ekosistemų stabilumą svarbu atkurti ir palaikyti stiprias plėšriųjų žuvų populiacijas.

1.8.2. Retumas

Tai vienas iš nedaugelio Žemaitijoje išlikusių didesnių pelkinių kompleksų. Teritorijoje esančios saugomos rūšys ir buveinės Lietuvoje nėra labai retos. Tačiau Paršėžerio-Lūksto pelkių kompleksas pasižymi dideliu saugomų rūšių skaičiumi. Vien Debesnų pelkėje įvairiais metais rasta 20 Lietuvos raudonosios knygos augalų rūšių. Net 4 iš 8 yra prioritinės Europos Bendrijos buveinės.

1.8.3. Natūralumas ir tipiškumas

Buveinių apsaugai svarbioje teritorijoje Paršežerio-Lūksto pelkių komplekse esančios pievų, pelkių ir miškų buveinės yra gana natūralios ir tipiškos, su joms būdinga rūšine sudėtimi. Teritorijoje nėra atlikta radikalių melioracijos darbų – nusausti nedideli Lūksto ežero pietinės dalies ir Paršežerio apypelkio plotai. Debesnų pelkės hidrologija paveikta už Teritorijos ribų atliktų Varnelės upės tiesinimo, gilinimo bei Biržulio ežero vandens lygio pažeminimo ir atvirų buveinių palaikymas yra priklausomas nuo gamtotvarkinių darbų, todėl ši teritorija laikytina pusiau natūralia. Bendras natūralioms priskirtinų teritorijų plotas sudaro apie 70 % viso BAST ploto. Pusiau natūralios – apie 8 %.

1.8.4. Įvairovė

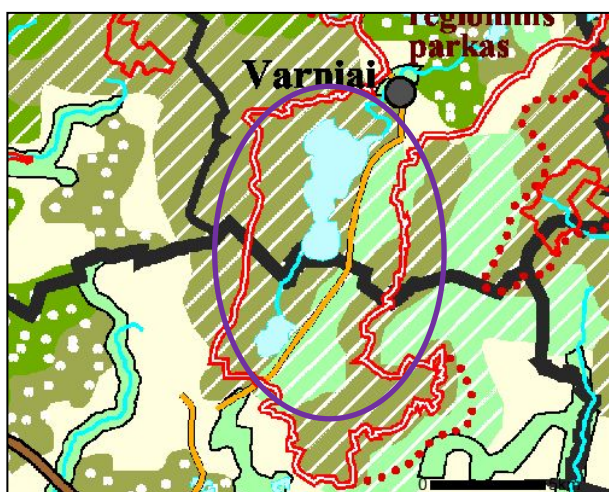
Paršežerio-Lūksto pelkių komplekso BAST detalių rūšių įvairovės tyrimų nebuvo. Nėra duomenų apie bendrą augalų ir gyvūnų rūšių skaičių, tačiau teritorijoje vyrauja natūralios, turtingos rūšimis pievų, pelkių ir miškų buveinės. 2001–2002 metais atlikus botaninius tyrimus Debesnų pelkėje inventorizuota ir aprašyta 313 augalų rūšių (34 – samanų ir 279 – induočių augalų) ir 30 bendrijų, kurios pakankamai gerai reprezentuoja nemažą teritorijos dalį.

1.8.5. Dydis ir fragmentiškumas

Paršežerio-Lūksto pelkių komplekso buveinių apsaugai svarbioje teritorijoje esančios buveinės užima pakankamai didelį plotą. Didžiausius plotus sudaro 9080 *Pelkėtų lapuočių miškų ir 7140 Tarpinių pelkių ir liūnų buveinės. Visos teritorijoje esančios buveinės išsidėsčiusios palei teritorijoje esančius vandens telkinius (Paršežerio ežerą, Sietuvos upę, Lūksto ežerą, Varnelės upę). Daugumos čia aptiktų saugomų rūšių populiacijos gyvybingos, gausios ir paplitusios nemažame teritorijos plote. Per paskutinius dešimtmečius išryškėjusios atvirų pelkinių ir drėgnų pievų buveinių fragmentacijos ir plotų mažėjimo tendencijos tebesitęsia. Jos itin akivaizdžios maistmedžiagėmis turtingesniuose dirvožemiuose. Jų sąskaita didėja pelkėtų lapuočių ir, mažesniu mastu, spygliuočių miškų plotai. Ši tendencija yra itin nepalanki žemapelkių ir ekstensyvaus naudojimo palaikomų pievų, kiek mažiau – tarpinių pelkių buveinėms. Šiame kontekste svarbus Debesnų pelkės plynių, kurių dydis lemia jų vertingumą nacionaliniu mastu, išsaugojimas.

1.8.6. Teritorijos svarba ir jos vieta ekologiniame tinkle

Paršežerio-Lūksto pelkių komplekso BAST yra reikšminga Lietuvos Respublikos gamtinio karkaso ir ekologinio tinklo elementas. Lietuvos Respublikos ekologiniame tinkle Paršežerio-Lūksto pelkių kompleksas kartu su Varnių regioniniu parku yra priskirta europinės reikšmės ekologiniams branduoliams. Gamtinio karkaso brėžinyje (LR teritorijos bendrasis planas) ši teritorija priskiriama geoekologinei takoskyrai, kurioje numatoma palaikyti ir stiprinti esamą natūralų kraštovaizdžio pobūdį (3 pav.).

SUDĖTINĖS GAMTINIO KARKASO DALYS

- Geoekologinės takoskyros
- Vidinio stabilizavimo arealai
- Migracijos koridoriai

KRAŠTOVAIZDŽIO FORMAVIMO KRYPTYS

- Išlaikomas ir saugomas esamas natūralus kraštovaizdžio pobūdis
- Palaikomas ir stiprinamas esamas kraštovaizdžio natūralumas
- Gražinami ir gausinami kraštovaizdžio natūralumą atkuriantys elementai

3 pav. Paršežerio-Lūksto pelkių BAST padėtis Lietuvos Respublikos gamtiniame karkase.

BAST reikšmė buvo įvertinta steigiant Natura 2000 teritorijas Lietuvoje, įtraukta į vietovių (LTTEL0005), atitinkančių gamtinių buveinių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijus, sąrašą.

II. GAMTOTVARKOS PLANAS

2.1. Gamtotvarkos plano tikslai ir uždaviniai

Gamtotvarkos plano tikslai:

1. Atkurti ir išsaugoti palankią dalies Europos Bendrijos svarbos buveinių: 7140* Tarpinių pelkių ir liūnų (22 ha), 7230 Šarmingų žemapelkių (19 ha), 6410 Melvenynų (3 ha), 6230 *Rūšių turtingų briedgaurnų (0,6 ha) ir jose aptinkamų į LR saugomų rūšių sąrašą įrašytų rūšių (dėmėtosios, gelsvosios, siauralapės, baltijinės ir raudonosios gegūnių, pelkinės lanksvos, sibirinio vilkdalgio ir paprastosios tuklės) bei į Buveinių direktyvos II priedą įrašytų dvilapio purvuolio ir žvilgančiosios riestūnės populiacijų gerą būklę;
2. Užtikrinti gerą Paršežerio ir Lūksto ežerų ekologinę būklę kartu sudarant prielaidas į Buveinių direktyvos II priedą įrašytų rūšių: paprastojo kirtiklio, kartuolės ir dvijuostės nendriadusės populiacijų išsaugojimui.

Gamtotvarkos plano tikslams pasiekti numatomi uždaviniai pateikti 13 lentelėje.

13 lentelė. Gamtotvarkos plano uždaviniai.

Eil. Nr.	Apsaugos problema	Uždaviniai <i>(Problemos sprendimo būdai)</i>	Įgyvendinimo rodikliai
1.	6230 *Rūšių turtingų briedgaurnų, 7140 Tarpinių pelkių ir liūnų, 7230 Šarmingų žemapelkių ir 6410 Melvenynų buveinių su LR saugomomis rūšimis, o taip pat į Buveinių direktyvos II priedą įrašytomis dvilapio purvuolio ir žvilgančiosios riestūnės augavietėmis sukcesija dėl hidrologinių sąlygų pasikeitimo (Debesnų pelkėje) ir tradicinio naudojimo nutraukimo (visose buveinėse)	Įvertinti Debesnų pelkės hidrologinių sąlygų atkūrimo galimybes. Atkurti ir palaikyti dalies 7140* Tarpinių pelkių ir liūnų, 7230 Šarmingų žemapelkių, 6410 Melvenynų, 6230 *Rūšių turtingų briedgaurnų buveinių ir jose aptinkamomų į LR saugomų rūšių sąrašą, Buveinių direktyvos II priedą įrašytų rūšių gerą būklę.	Parengta Debesnų pelkės hidrologinių sąlygų atkūrimo galimybių studija, kuria vadovaujama vykdam tolimesnį Teritorijos tvarkymą Palaikomos atviros, medžiais neapaugusios 22 ha 7140 Tarpinių pelkių ir liūnų buveinių, reguliariai šienaujamos arba ganomos 19 ha 7230 Šarmingų žemapelkių, 3 ha 6410 Melvenynų buveinių ir 0,6 ha 6230 *Rūšių turtingų briedgaurnų. Gyvybingos šių retųjų rūšių populiacijos: dvilapio purvuolio, žvilgančiosios riestūnės, dėmėtosios gegūnės, gelsvosios gegūnės, siauralapės gegūnės, baltijinės gegūnės, raudonosios gegūnės, pelkinės lanksvos, sibirinio vilkdalgio ir paprastosios tuklės.

2.	Plėšriųjų ir planktofagių žuvų biomasės disbalanso nulemta blogesnė Lūksto ežero ekologinė būklė nei galėtų būti pagal ežero charakteristikas ir antropogeninės taršos apkrovą.	Užtikrinti plėšriųjų žuvų biomasės atkūrimą ir palaikymą Lūksto ežere	Lūksto ežeras įrašytas į vandens telkinių, į kuriuos neišduodami leidimai naudoti žūklės plotus, sąrašą; Parengtos mokslininkų rekomendacijos ir vandens telkinio tvarkymo planas Lūksto ežero plėšriųjų žuvų populiacijų atkūrimui ir išsaugojimui; Dešimtais gamtotvarkos plano įgyvendinimo metais Lūksto ežero plėšriųjų žuvų (lydekų ir starkių) santykinė biomasė ežere sudaro ne mažiau 15 %;
----	---	---	--

Gamtotvarkos priemonių alternatyvos (14 lentelė) įvertintos pagal atskirus uždavinius apžvelgiant galimus įgyvendinimo metodus, vertinant šių metodų privalumus bei trūkumus ir atrenkant tinkamiausius metodus.

14 lentelė. Gamtotvarkos plano metodų alternatyvos.

Eil. Nr.	Uždaviniai	Alternatyvūs įgyvendinimo metodai privalumai / trūkumai	Tinkamiausi įgyvendinimo metodai
1.	Įvertinti Debesnų pelkės hidrologinio režimo atkūrimo galimybes;	Parengti Debesnų pelkės hidrologinio režimo atkūrimo galimybių studiją (kartu su Biržulio ežero atkūrimo galimybių studija). <i>Alternatyvų nėra.</i>	Parengti Debesnų pelkės hidrologinio režimo atkūrimo galimybių studiją (kartu su Biržulio ežero atkūrimo galimybių studija).

2.	<p>Atkurti ir ir palaikyti dalies 7140* Tarpinių pelkių ir liūnų, 7230 Šarmingų žemapelkių, 6410 Melvenynų, 6230 *Rūšių turtingų briedgaurnų buveinių ir jose aptinkamomų į LR saugomų rūšių sąrašą, Buveinių direktyvos II priedą įrašytų rūšių gerą būklę</p>	<p>Sumedėjusios augalijos ir atžalų kirtimas ir šalinimas 3 metų laikotarpiu. <i>Taikytinas tarpinėse pelkėse ar kitose atkuriamose maisto medžiagomis neturtingose buveinėse.</i> <i>Alternatyva – Sumedėjusios augalijos periodinis kirtimas kas 3–4 metus.</i> <i>Neefektyvus metodas, nes esant geram išplėtoto šaknyso maitinimui atžalos smarkiai auga. Po kelių metų jų neigiamas poveikis žolinei augalijai gali būti didesnis nei prieš tai augusių pavienių medžių, o jų kirtimas dėl tankumo tampa gerokai apsunkintas. Kirtimas tokiu intensyvumu nesunaikina šaknyso, todėl priemonę gali tekti kartoti neribotą laiką.</i></p> <p>Sumedėjusios augalijos vienkartinis kirtimas. <i>Taikytinas tais atvejais, kai vėliau teritorijoje sugrąžinamas šienavimas ir (ar) ganiava.</i> <i>Alternatyva – krūmų ir žolės smulkinimas vietoje naudojant mulčerį.</i> <i>Techniškai galima taikyti esant medžių bei krūmų storiui iki 5 (7) cm. Dėl teritorijoje liekančių didelių biogenų kiekių paprastai taikomas tik maistmedžiagėmis turtingų buveinių atkūrimui. Numatytuose tvarkymo plotuose netaikytinas;</i></p> <p>Šienavimas ir biomasės pašalinimas. <i>Taikytinas dalyje tarpinių pelkių buveinių, šarmingose žemapelkėse, melvenynuose, o nesant galimybių ganyti arba pramaišui su ganiava ir briedgaurnų buveinėse.</i></p> <p><i>1 alternatyva – šienavimas susmulkinant ir paliekant žolę vietoje.</i> <i>Pigesnė priemonė, bet dėl teritorijoje liekančių biogenų taikomas maistmedžiagėmis turtingose buveinėse, vykdant pirminius atkūrimo darbus arba ne dažniau nei kas 3 metai briedgaurnų buveinėse;</i></p> <p><i>2 alternatyva – šienavimas ir sausos augalijos biomasės deginimas krūvose</i> <i>Pigus būdas, tačiau dėl momentinės oro taršos ir visuomenės nuostatų, taikytinas tik išskirtiniais atvejais nedideliuose ploteliuose;</i></p> <p>Ganiava <i>Taikytina briedgaurnų buveinėse, o taip pat sausesnėse melvenynų ir šarmingų žemapelkių dalyse. Tai pigesnė alternatyva šienavimui, tačiau jos įgyvendinimui reikalingas glaudus bendradarbiavimas su vietos ūkininkais.</i></p>	<p>Sumedėjusios augalijos ir atžalų kirtimas ir šalinimas 3 metų laikotarpiu. <i>Taikytinas tarpinėse pelkėse.</i></p> <p>Sumedėjusios augalijos vienkartinis kirtimas. <i>Taikytinas buveinėse, kuriose vėliau bus ganoma ar šienaujama.</i></p> <p>Šienavimas ir biomasės šalinimas. <i>Taikytinas dalyje tarpinių pelkių buveinių, šarmingose žemapelkėse, melvenynuose, o nesant galimybių ganyti ir briedgaurnų buveinėse.</i></p> <p>Ganiava <i>Taikytina briedgaurnų buveinėse, o taip pat sausesnėse melvenynų ir šarmingų žemapelkių dalyse.</i></p>
----	---	---	---

3.	Užtikrinti plėšriųjų žuvų biomasės atkūrimą ir palaikymą Lūksto ežere	<p>Įrašyti Lūksto ežerą į vandens telkinių, į kuriuos neišduodami leidimai naudoti žvejybos plotą, sąrašą;</p> <p><i>Alternatyva</i> – užtikrinti, kad telkinio nuomotojai vykdytų žuvų išteklių atkūrimą ir apsaugą. <i>Esama situacija rodo, kad telkinio nuomotojai nepajėgia užtikrinti tinkamo žuvų išteklių valdymo, o priežiūros institucijos neužtikrina savalaikių priemonių, kurios apsaugotų nuo išteklių pereikvojimo.</i></p> <p>Parengti mokslininkų rekomendacijas Lūksto ežero plėšriųjų žuvų populiacijų atkūrimui, išsaugojimui ir priemonių integravimui į atitinkamas programas.</p>	<p>Lūksto ežero įrašymas į vandens telkinių, į kuriuos neišduodami leidimai naudoti žvejybos plotą, sąrašą;</p> <p>Mokslininkų rekomendacijų Lūksto ežero plėšriųjų žuvų populiacijų atkūrimui, išsaugojimui parengimas ir priemonių integravimas į atitinkamas programas;</p>
----	---	--	--

2.2. Gamtotvarkos plano priemonių įgyvendinimo planas

1 Uždavinys. Įvertinti Debesnų pelkės hidrologinio režimo atkūrimo galimybes

1.1. Parengti Debesnų pelkės hidrologinių sąlygų atkūrimo galimybių studiją.

Debesnų pelkės hidrologinės sąlygos pasikeitė pažeminus Biržulio ežero vandens lygį, todėl ir galimybės atkurti ar pagerinti pelkės hidrologines sąlygas turėtų būti analizuojamos kartu rengiant Biržulio ežero vandens lygio atkūrimo galimybių studiją. Pastaroji priemonė ir jos įgyvendinimui būtinos lėšos yra numatyta Biržulio-Stervo pelkių komplekso gamtotvarkos plane. Vykdam priemonės įgyvendinimą reikalinga apsibrėžti siekiamus tikslus, atlikti teritorijos hidrologinį modeliavimą, įvertinti galimą poveikį Debesnų pelkės ir aplinkinių teritorijų naudotojams bei paskaičiuoti siūlomų pertvarkymų preliminarius kaštus.

2 Uždavinys. Atkurti ir ir palaikyti dalies 7140* Tarpinių pelkių ir liūnų, 7230 Šarmingų žemapelkių, 6410 Melvenynų, 6230 *Rūšių turtingų briedgaurnų buveinių ir jose aptinkamųjų į LR saugomų rūšių sąrašą, Buveinių direktyvos II priedą įrašytų rūšių gerą būklę

2.1. Sumedėjusios augalijos ir atžalų kirtimas ir šalinimas 3 metų laikotarpyje

Tvarkymo plote Nr. 7 (1,6 ha) turėtų būti pašalinti medžiai bei krūmai. Pradiniai darbai vykdomi rudens – žiemos mėnesiais, patogiausia – įšalus pelkei, bet esant ne storesniam nei 10 cm sniego storiui. Siekiant sumažinti atžalų skaičių, nukirstų medžių ir krūmų kelmeliai neturi būti aukštesni nei 10 cm. Kirtimo darbai atliekami rankiniu būdu, naudojant motorinius pjūklus ar krūmapjoves. Didžioji iškirstos medienos dalis turi būti pašalinta iš teritorijos. Gali likti nukirsti pavieniai mažesni medeliai, jei tai netrukdytų vėlesniam atžalų kirtimui. Tai gali būti atliekama rankiniu būdu, o esant pakankamam įšalui – pasitelkus techniką, kurios spaudimas į gruntą ne daugiau 20 kPa. Kitais metais išaugusios atžalos kertamos kai pasiekia 20–30 cm aukštį (birželio mėn.). Kertama grunte arba kaip galima arčiau grunto. Antrą kartą kertama kai atžalos vėl pasiekia 20–30 cm aukštį (liepos pab.). Iškirstų atžalų šalinti nebūtina. Kitų metų birželio mėn. vėl kertamos likusios atžalos. Vasaros pabaigoje teritorijoje turėtų būti apmirę apie 90 % kelmų. Likusių gyvų kelmų atžalas tikslinga iškirsti. Atžalų kirtimui efektyviau naudoti mačetes ar ilgakočius kirvius, o ne krūmapjoves. Maistmedžiagėmis

neturtingose tarpinėse pelkėse toks kirtimo metodas padeda išseikvoti medžių bei krūmų šaknyse sukauptas atsargas, dėl ko jos žūva.

2.2. *Sumedėjusios augalijos vienkartinis kirtimas*

Tvarkymo plote Nr. 8 (0,6 ha) esančiame briedgauryne turėtų būti iškertama ir pašalinama sumedėjusi augalija. Darbai vykdomi vasaros pabaigoje – žiemos mėnesiais. Kirtimo darbai atliekami rankiniu būdu, naudojant motorinius pjūklus ar krūmapjoves ir paliekant ne aukštesnius nei 5 cm kelmus, kad netrukdytų vėlesniam teritorijos tvarkymui.

2.3. *Šienavimas ir sumedėjusios augalijos atžalų pjovimas, biomasės pašalinimas*

Tarpinių pelkių ir liūnų, šarmingų žemapelkių, melvenynų buveinių ir jose aptinkamų saugomų augalų rūšių populiacijų geros būklės palaikymui tvarkymo plotuose Nr. 1-6 (44,3 ha) būtina kasmet šienauti ir kirsti atželiančias krūmų atžalas, paliekant paprastuosius kadagius (*Juniperus communis*). Tvarkymo darbus galima pradėti rugpjūčio mėn. ir tęsti visą rudenį. Šienavimas ir atžalų kirtimas atliekami rankiniu būdu, naudojant krūmapjoves. Augmenija turi būti sugrėbta ir pašalinta iš pelkių buveinių. Šienavimui ir atžalų kirtimui, bei augmenijos pašalinimui gali būti naudojama ir moderni, lengva savaeigė technika specialiai pritaikyta gamtotvarkos darbams pelkių buveinėse vykdyti.

Debesnų pelkėje Varnių regioninio parko direkcija jau eilę metų vykdo gamtotvarkos darbus. 2001–2003 metais Lietuvos regioninių parkų asociacija vykdė JTO PAF/MPP projektą „Vietinių bendruomenių įtraukimas į Debesnų ir Ilgos pelkinių ekosistemų išsaugojimą“. Vienas iš projekto tikslų – pagerinti biologinės įvairovės būklę Debesnų ir Ilgos pelkių ekosistemose. Projekto metu buvo parengta ir pradėta įgyvendinti „Debesnų pelkės tvarkymo schema 2002–2006 m.“. Atrinktose Debesnų telmologinio draustinio jautriausiose ir vertingiausiose pelkės plynėse (dabartiniuose tvarkymo plotuose Nr. 1–3 ir 4) buvo kertami ir šalinami krūmai bei nendrės. 2008 metais Debesnų pelkėje įgyvendintas projektas „Saugomų teritorijų tvarkymas ir priežiūra 2“, finansuotas ES Struktūrinių fondų ir valstybės biudžeto lėšomis. Projekto metu pelkėje buvo iškirstos atželiančios krūmų atžalos (plotas 42,7 ha). Nuo 2003 metų palaikomuosius gamtotvarkos darbus šiose Debesnų pelkės plynėse pagal Telšių rajono savivaldybės viešųjų darbų programą atlieka Telšių darbo biržos darbininkai. Svarbu užtikrinti šios veiklos tęstinumą.

2.4. *Ganiava ir šienavimas*

Priemonė taikytina tvarkymo plote Nr. 8 (0,6 ha) apimančiame briedgauryne buveinę ir žvilgančiosios riestūnės augavietę. Ganiavos intensyvumas turėtų būti 0,5–1 SG/ha. Ganymo terminai neribojami, tačiau reikia siekti, kad plote neatsirastų nualintų ar nutryptų plotų. Geriausia teritoriją suskirstyti į kelias dalis ir rotuojant keisti ganomą plotą. Nepilnai nuėsta žolė rudenį gali būti nupjauta, susmulkinta ir palikta teritorijoje. Pramaišiui su ganiava, teritorija gali būti šienaujama pašalinant biomasę. Jei dalyvaujama KPP programoje „Kraštovaizdžio tvarkymas“, tuomet tvarkoma pagal jos reikalavimus.

Nesant galimybių užtikrinti ganiavą, teritorija turėtų būti reguliariai šienaujama. Pirmą kartą galima susmulkinti biomasę ir palikti vietoje. Tai reikėtų atlikti iki liepos vidurio, kas užtikrintų greitesnį šviežios augalijos masės susiskaidymą. Antrą kartą reikėtų šienauti tais pačiais metais vasaros pabaigoje. Biomasę reikėtų pašalinti. Vėlesniais metais reikėtų šienauti vieną–du kartus per sezoną. Šienavimas du kartus per sezoną turėtų būti ne retesnis kaip kas trečius metus. Tais atvejais pirmojo šienavimo metu (jei vykdoma iki liepos pabaigos) biomasę galima susmulkinti ir palikti vietoje.

3 Uždavinys. Užtikrinti plėšriųjų žuvų biomasės atkūrimą ir palaikymą Lūksto ežere

3.1. Lūksto ežero įrašymas į vandens telkinių, į kuriuos neišduodami leidimai naudoti žvejybos plotą, sąrašą

Lūksto ežeras Nacionalinės Žemės Tarnybos nutarimu yra išnuomotas iki 2023 m. gegužės 22 d. medžiotojų ir žvejų draugijos Telšių skyriui, kuris ežere vykdo verslinę žūklę ir privalo užtikrinti žuvų išteklių palaikymą ir apsaugą. Valstybinio monitoringo duomenys rodo, kad nuomotojams nesiseka išpildyti jiems nacionaliniuose teisės aktuose keliamus reikalavimus – užtikrinti žuvų išteklių palaikymą, o priežiūros institucijoms užtikrinti, kad tų reikalavimų būtų laikomasi. Atsižvelgiant į tai, kad Lūksto ežeras patenka į BAST, yra svarbus LR gamtinio karkaso, ekologinio tinklo elementas, o taip pat į ES Buveinių direktyvos II priedą įrašytų rūšių (paprastojo kirtiklio, kartuolės ir dvijuostės nendriadusės) išsaugojimui, Lūksto ežerą siūloma įrašyti į vandens telkinių, į kuriuos neišduodami leidimai naudoti žvejybos plotą, sąrašą.

3.2. Mokslininkų rekomendacijų Lūksto ežero plėšriųjų žuvų populiacijų atkūrimui, išsaugojimui parengimas ir priemonių integravimas į atitinkamas programas.

Mokslininkų rekomendacijos turėtų būti parengtos Lūksto ežero ekologinės būklės pagerinimui tinkamų plėšriųjų ir planktofagių žuvų biomasės proporcijų atkūrimui. Remiantis parengtomis rekomendacijomis žuvinimo normos turėtų būti integruotos į žuvų išteklių atkūrimo programas.

15 lentelė. Tvarkymo plotai.

Tvarkymo ploto Nr.	Tvarkymo ploto užimamas plotas (ha)	Kita informacija: nuosavybės forma, naudmenos, buveinių plotai, saugomos rūšys, vietos sąlygos, taksaciniai duomenys
1	15,4	Valstybės nuosavybė; pelkė; 7140 ir 7230 buveinės; rūšys: raudonoji gegūnė, dvilapis purvuolis; sudėtingos sąlygos dėl nuolat aukšto vandens lygio, durpinių dirvožemių.
2	22,6	Valstybės nuosavybė; pelkė; 7140, 7230 ir 6410 buveinės; rūšys: dvilapis purvuolis, gelsvoji gegūnė, baltijinė gegūnė, siauralapė gegūnė, paprastoji tuklė, auksuotoji šaškytė; sudėtingos sąlygos dėl nuolat aukšto vandens lygio, durpinių dirvožemių.
3	2,8	Privati nuosavybė; pelkė; 7140 ir 7230 buveinės; rūšys: dvilapis purvuolis, pelkinė lanksva, paprastoji tuklė; sudėtingos sąlygos dėl nuolat aukšto vandens lygio, durpinių dirvožemių.
4	2,2	Privati nuosavybė; pelkė; 7140 ir 7230 buveinės; rūšys: dvilapis purvuolis, pelkinė lanksva, paprastoji tuklė; sudėtingos sąlygos dėl nuolat aukšto vandens lygio, durpinių dirvožemių.
5	0,2	Valstybės nuosavybė; pelkė; 7140, 7230 buveinės; sudėtingos sąlygos dėl nuolat aukšto vandens lygio, durpinių dirvožemių.
6	1,1	Valstybės nuosavybė; pelkė; 7140, 7230 buveinės; sudėtingos sąlygos dėl nuolat aukšto vandens lygio, durpinių dirvožemių.
7	1,6	Valstybės nuosavybė; miško žemė; 7140 buveinė; rūšys: dvilapis purvuolis; sudėtingos sąlygos dėl nuolat aukšto vandens lygio, durpinių dirvožemių. Pusėje ploto įtakusotas beržo jaunuolynas.
8	0,6	Valstybės nuosavybė; žemės ūkio naudmenos; 6230 buveinė; buveinėje yra netipinė dalis su žvilgančiosios rištūnės augaviete; sąlygos ganiavai ir šienavimui geros išskyrus šaltiniuotą žvilgančiosios rištūnės augavietę.
Iš viso:	46,6	

Gamtotvarkos plano priemonių įgyvendinimo planas, kuriame nurodomos už priemonių įgyvendinimą atsakingos institucijos, darbų įkainiai, įgyvendinimo metai, reikalingos lėšos bei galimi finansavimo šaltiniai, taip pat priemonių įgyvendinimo prioritetai, pateikiamas 16 lentelėje, o tvarkymo priemonių lokalizavimo brėžinys – 11 priede. Už priemonių įgyvendinimą atsakingos institucijos yra: Varnių regioninio parko direkcija (toliau – VRPD), VĮ Telšių miškų urėdija ir Aplinkos ministerija.

16 lentelė. Gamtotvarkos plano priemonių įgyvendinimo planas

Tvarkymo priemonės	Tvarkymo ploto Nr. ir faktinis tvarkytinas plotas	Atsakinga institucija	Darbų įkainiai	Įgyvendinimo metai										Numatytos išlaidos, Lt	Prioritetas*	Galimi finansavimo šaltiniai	
				I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X				
1 Uždavinys Įvertinti Debesnų pelkės hidrologinio režimo atkūrimo galimybes																	
1.1. Parengti Debesnų pelkės hidrologinių sąlygų atkūrimo galimybių studiją	-	VRPD	**	**	**										**	I	EEE ir Norvegijos finansiniai mechanizmai
2 Uždavinys. Atkurti ir ir palaikyti dalies 7140* Tarpinių pelkių ir liūnų, 7230 Šarmingų žemapelkių, 6410 Melvenynų, 6230 *Rūšių turtingų briedgaurnų buveinių ir jose aptinkamųjų į LR saugomų rūšių sąrašą, Buveinių direktyvos II priedą įrašytų rūšių gerą būklę																	
2.1. Sumedėjusios augalijos ir atžalų kirtimas ir šalinimas 3 metų laikotarpiu	TP 7 1,6 ha	VĮ Telšių miškų urėdija	3500 Lt/ha (3–4 kirtimai)		2500	2000	1100								5600	II	VĮ Telšių miškų urėdijos lėšos Telšių r. sav. viešųjų darbų programa
2.2. Sumedėjusios augalijos vienkartinis kirtimas	TP 8 0,6 ha	VRPD	2500 Lt/ha		1500										1500	II	Biudžeto lėšos, Telšių r. sav. viešųjų darbų programa
2.3. Šienavimas ir biomasės šalinimas	TP 1–6; 44,3 ha	VRPD	2000 Lt/ha	88600	88600	88600	88600	88600	88600	88600	88600	88600	88600	88600	886000	I	Telšių r. sav. viešųjų darbų programa, ES

																Struktūriniai fondai, KPP Kraštovaizdžio tvarkymo programa	
2.4. Ganiava ir šienavimas	TP 8 0,6 ha	VRPD	300 Lt/ha per metus		180	180	180	180	180	180	180	180	180	1620	II	Valstybės biudžetas, KPP Kraštovaizdžio tvarkymo programa	
3 Uždavinys. Užtikrinti plėšriųjų žuvų biomasės atkūrimą ir palaikymą Lūksto ežere																	
3.1. Lūksto ežero įrašymas į vandens telkinių, į kuriuos neišduodami leidimai naudoti žvejybos plotą, sąrašą	Lūksto ež. 1000 ha	AM	-	X											-	I	-
3.2. Mokslininkų rekomendacijų Lūksto ežero plėšriųjų žuvų populiacijų atkūrimui, išsaugojimui parengimas ir priemonių integravimas į atitinkamas programas	Lūksto ež. 1000 ha	AM	-		X										-	I	-
Iš viso:															894720		

* – Priemonių svarba: I – labai svarbios

** – Reikalingos lėšos yra numatytos Biržulio šlapynės bioįvairovės išsaugojimo, atkuriant hidrologinį režimą ir skatinant ekstensyvų šlapynių biomasės naudojimą, galimybių studijos parengimo biudžete, kuris numatytas Biržulio-Stervo pelkių komplekso gamtotvarkos plane.

2.3. Gamtotvarkos planą įgyvendinančios institucijos ir jų funkcijos

Remiantis Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos direktoriaus 2006 m. birželio 16 d. įsakymo Nr. 103V „Dėl nacionalinių saugomų teritorijų ir „Natura 2000“ tinklo teritorijų paskirstymo saugomų teritorijų direktorijoms“ 2009 m. gruodžio 4 d. redakcija Nr. V207, Paršežerio-Lūksto pelkių komplekso BAST priskirta Varnių regioninio parko direktorijai (toliau – Direkcija), kuri ir yra atsakinga už Gamtotvarkos priemonių 1.1, 2.2–2.4 įgyvendinimo organizavimą ir įgyvendinimą. Taip pat Direkcija pagal galimybes ieško ekonomiškiausių būdų EB svarbos buveinės 6410 Melvenynai tvarkymo tęstinumo užtikrinimui: vėlyvam šienavimui ar retai vykdomam ganymui; joms atsiradus/pradėjus sparčiai blogėti buveinės būklei, Direkcija papildomai organizuoja/inicijuoja ir šios buveinės tvarkymą.

Parko direkcijoje turi būti paskirtas atsakingas asmuo, kuris tiesiogiai koordinuos Gamtotvarkos plane numatytas veiklas. Paskirtasis asmuo turėtų imtis viso organizacinio, o kai kuriais atvejais ir vykdomojo darbo: pagal poreikį bendrauti su aplinkinių teritorijų gyventojais, įvairiomis institucijomis (Šilalės ir Telšių rajonų savivaldybių administracijomis, Klaipėdos ir Šiaulių regionų aplinkos apsaugos departamentais, Šilalės ir Telšių rajonų aplinkos apsaugos agentūromis, Varnių, Laukuvos seniūnijomis ir kt.), vykdomų darbų rangovais, ieškoti lėšų ir skelbti konkursus Gamtotvarkos plane numatytiems priemonėms atlikti bei vykdyti šių darbų kontrolę. VĮ Telšių miškų urėdija atsakinga už 2.1 veiklos, o Aplinkos ministerija – 3.1 ir 3.2 veiklų įgyvendinimą, tačiau už jų iniciavimą taip pat atsakinga Direkcija.

Šilalės ir Telšių rajonų aplinkos agentūros yra atsakingos už teritorijos apsaugą ir kontrolę.

Jeigu pasirenkama tvarkyti/prižiūrėti sutvarkytus tvarkymo plotus pagal Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 m. programos (toliau - KPP) priemones, pareiškėjais pagal šias priemones gali būti Direkcija arba VĮ Telšių miškų urėdija (kai numatoma deklaruoti miško žemės plotus tarpusavio susitarimu, o pagal specialias sutartis su Direkcija ir VĮ Telšių miškų urėdija – ir kiti juridiniai ar fiziniai asmenys. Prioritetas deklaruoti tvarkomus/prižiūrimus tvarkymo plotus teikiamas faktinį Teritorijos tvarkymą/priežiūrą atliekančiam fiziniam ar juridiniam asmeniui.

Su Direkcija Gamtotvarkos plano rengimo metu aptartas šios direkcijos specialistų vaidmuo organizuojant ir vykdant gamtotvarkos plane numatytas priemones. Gamtotvarkos priemonės šio plano rengimo metu buvo derintos su kontroliuojančiomis institucijomis.

2.4. Planui įgyvendinti reikalingų išteklių analizė.

Gamtotvarkos plano įgyvendinimui reikalingos lėšos buvo apskaičiuotos vadovaujantis Žemės ūkio ministerijos paruošta kraštovaizdžio tvarkymo programa, apklausų būdu, taip pat kai kurių darbų kaštai buvo įvertinti vadovaujantis analogų metodu.

Preliminariai paskaičiuota, kad gamtotvarkos priemonių įgyvendinimui dešimčiai metų reikia 894 720 Lt. (259 129 €). Lėšos visoms gamtotvarkos veikloms numatytos iš EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų, VĮ Telšių miškų urėdijos, Telšių r. sav. Viešųjų darbų programos, ES Struktūrinių fondų, KPP programos ir Valstybės biudžeto (2.2 skyrius, 16 lentelė).

Įgyvendinant gamtotvarkos plane numatytus uždavinius efektyviausia konkurso būdu samdyti kompetentingus specialistus ar darbų rangovus, turinčius reikiamą įrangą bei patirtį. Visos šalies mastu svarstyta ir kita darbų vykdymo alternatyva – valstybės ir privačių iniciatyvų pagrindu suformuota įmonė, kuri būtų aprūpinta specialia technika pritaikyta gamtotvarkos darbų vykdymui pelkėtose vietovėse (šienavimui, biomasės surinkimui ir

išvežimui). Ši technika galėtų būti skirta ne tik Paršežerio-Lūksto pelkių komplekso, bet ir kitų panašių teritorijų tvarkymui.

2.5. Gamtotvarkos plano tikslinimas ir stebėseną

Gamtotvarkos planas turi būti periodiškai tikslinamas, atsižvelgiant į tai, kiek ir kokių numatytų priemonių yra įgyvendinta (neįgyvendinta), į realų gamtotvarkos plano priemonių poveikį, atsiradusius naujus veiksnius ir siekiant įvertinti plano įgyvendinimo rezultatus bei efektyvumą.

Direkcija stebi ir vertina, ar Gamtotvarkos plano įgyvendinimo veiklų bei Teritorijoje vykdomos žemės ūkio veiklų pobūdis ir intensyvumas yra tinkami saugomų gamtos vertybių atžvilgiu.

Gamtotvarkos plano įgyvendinimo, naujų priemonių poreikio ir Gamtotvarkos priemonių efektyvumo vertinimui naudojami šie kriterijai:

- a) Gamtotvarkos plano EB svarbos tikslinių buveinių (7140 *Tarpinės pelkės ir liūnai ir jų kompleksai* su 7230 *Šarmingų žemapelkių*, 6410 *Melvenynų fragmentais*, 6230 **Rūšių turtingi briedgaurynai*, 6270 **Rūšių turtingos ganyklos ir ganomos pievos*, 6510 *Šienaujamos mezofitų pievos*) būklės pokyčiai;
- b) BAST saugomų augalų rūšių (dvilapio purvuolio ir žvilgančiosios riestūnės), o taip pat kitų tikslinių augalų rūšių ir jų augaviečių pokyčiai;
- c) BAST saugomų gyvūnų rūšių: auksuotosios šaškytės, dvijuostės nendriadusės, paprastojo kirtiklio, o taip pat kartuolės populiacijų, ir jų buveinių pokyčiai;
- d) Lūksto ir Paršežerio ežerų vandens kokybės ir ichtiofaunos pokyčiai vertinami pagal VAMP monitoringo metodikose nustatytus parametrus.

Už a ir b punktuose numatytą stebėsenos vykdymą atsakinga Direkcija, o c ir d punktuose numatyti duomenys renkami vykdant tuo metu galiojančią Valstybinę aplinkos monitoringo programą (toliau – VAMP), kartu įvertinant ir Gamtotvarkos plano rengimo nustatytų grėsmių sumažėjimo laipsnį įgyvendinant Gamtotvarkos planą ir analizuojami Direkcijos. Jeigu ataskaitiniame laikotarpyje Teritorijoje įvydoma ir kitų Sąrašo vertybių stebėseną, Direkcija peržiūros ataskaitoje pagal galimybes panaudoja ir tokius duomenis.

EB svarbos tikslinių buveinių būklės pokyčiai vertinami pagal šiuos parametrus:

EB SVARBOS TIKSLINIŲ BUVEINIŲ MONITORINGAS			
<i>Buveinė</i>	<i>Stebimi parametrai, teritorija</i>	<i>Stebėjimų periodiškumas</i>	<i>Metodas ir trumpas jo aprašymas, minimalūs rodikliai</i>
Tarpinės pelkės ir liūnai ir jų kompleksai su šarmingų žemapelkių, melvenynų fragmentais	Buveinės užaugimas medžiais, krūmais ir tvarkymo efektyvumas (sumedėjusios augalijos padengimo lajomis pokyčiai parinktuose buveinės plotuose)	Du kartus per metus, kas 3 metai	Foto-monitoringas parinktuose taškuose. Stacionarūs taškai parenkami pirmą kartą vykdant foto-monitoringą tose vietose, kurios geriausiai atskleidžia buveinių kaitą ir tiksliai pažymimi žemėlapyje, užrašomos koordinatės bei fotografavimo kryptis. Debesnų pelkės kiekvienoje plynėje parenkama mažiausiai po 3 taškus, užtikrinančius prižiūrimų plotų perimetro apžvalgą, tvarkymo plote Nr. 8 – 2 taškus, pelkutėje piečiau Paršežerio šiaurinės maudyklos, kurioje randamas dvilapis purvuolis – 2 taškus. Vykdoma birželio–liepos mėn. ir nukritus lapams spalio–lapkričio mėn., kaskart tuo pačiu dienos metu, esant geram apšvietimui. Reikėtų vengti itin saulėtų ir apniukusių dienų. Fotografuojama 50 mm židinio nuotolio objektyvu, visuomet tuo pačiu kampu, kiek leidžia apšviestumo sąlygos maksimaliai uždaryta diafragma (didžiausia f reikšmė). Tame pačiame taške keičiant išlaikymo parametrus padaroma po 3–4 nuotraukas. Pokytis pagal nuotraukas vertinamas kiekybiškai bei aprašant kokybinius pokyčius. Papildomos gamtotvarkos priemonės turi būti numatomos pelkutėje prie Paršežerio, jei buveinių užaugimo (lajos padengimo) padidėjimas stebimame plote per gamtotvarkos plano įgyvendinimo 6 metus siekia 10 %.
Rūšių turtingi briedgaurnai	Buveinės užaugimas medžiais, krūmais ir tvarkymo efektyvumas (sumedėjusios augalijos padengimo lajomis pokyčiai visame buveinės plote)	Du kartus per metus, kas 3 metai	Foto-monitoringas parinktuose taškuose. Taikoma aukščiau aprašyta metodika. Šiaurinėje Debesnų pelkės dalyje esančioje buveinėje parenkami ne mažiau kaip 3, šiaurės vakarinėje dalyje – 2 taškai. Papildomos gamtotvarkos priemonės turi būti numatomos, jei buveinių užaugimo (lajos padengimo) padidėjimas stebimame plote per gamtotvarkos plano įgyvendinimo 6 metus siekia 10 %.
Rūšių turtingos ganyklos ir ganomos pievos	Buveinės užaugimas medžiais ir krūmais (sumedėjusios augalijos padengimo lajomis pokyčiai visame buveinės plote)		Foto-monitoringas parinktuose taškuose. Taikoma aukščiau aprašyta metodika. Buveinėje parenkami ne mažiau kaip 2 taškai. Papildomos gamtotvarkos priemonės turi būti numatomos, jei buveinių užaugimo (lajos padengimo) padidėjimas stebimame plote per gamtotvarkos plano

			įgyvendinimo 6 metus siekia 10 %.
Šienaujamos mezofitų pievos	Buveinės užaugimas medžiais ir krūmais (sumedėjęsios augalijos padengimo lajomis pokyčiai visame buveinės plote)		Foto-monitoringas parinktuose taškuose. Taikoma aukščiau aprašyta metodika. Buveinėje parenkami ne mažiau kaip 1 taškas. Papildomos gamtotvarkos priemonės turi būti numatomos, jei buveinių užaugimo (lajos padengimo) padidėjimas stebimame plote per gamtotvarkos plano įgyvendinimo 6 metus siekia 10 %.
Melvenynai	Buveinės užaugimas medžiais ir krūmais (sumedėjęsios augalijos padengimo lajomis pokyčiai visoje buveinės teritorijoje)	Du kartus per metus, kas 3 metai	Foto-monitoringas parinktuose taškuose. Taikoma aukščiau aprašyta metodika. Tarp Čepaičių ir Mažojo Palūksčio esančioje buveinėje parenkami ne mažiau kaip 3, ties Raistrais – 2 taškai. Papildomos gamtotvarkos priemonės turi būti numatomos, jei buveinių užaugimo (lajos padengimo) padidėjimas stebimame plote per gamtotvarkos plano įgyvendinimo 6 metus siekia 10 %.

Saugomų augalų rūšių ir jų augaviečių pokyčiai vertinami pagal šiuos parametrus:

SAUGOMŲ AUGALŲ RŪŠIŲ MONITORINGAS			
<i>Rūšis</i>	<i>Stebimi parametrai (metodo aprašymas)</i>	<i>Stebėjimų periodiškumas</i>	<i>Minimalūs ar ribiniai rodikliai</i>
Dvilapis purvuolis	Registruojamas tinkamos augavietės plotas ir žydinčių individų skaičius pagal skalę 0–5, 5–20, 20–50, 50–100, 100–500	kartą per metus / kas 3 metai	Debesnų pelkės vakarinėje plynėse – augavietė – 0,1 ha, ind. sk. – 50–100 vnt Kitur, augavietė – 0,05 ha Ind. sk. – 5–20 vnt.
Žvilgančioji riestūnė	Registruojamas tinkamos augavietės plotas	kartą per metus / kas 3 metai	0,03 ha
Dėmėtoji gegūnė, gelsvoji gegūnė, siauralapė gegūnė, baltijinė gegūnė, raudonoji gegūnė, pelkinė lanksva	Išskirtose augavietėse apytiksliai vertinamas žydinčių individų skaičius pagal skalę 0–4, 5–20, 21–50, 51–100, 101–500, 501–1000, >1000. Augavietės kartografuojamos. Kasmet vertinama tose pačiose augavietėse prisilaikant to paties vertinamo ploto. Identifikavus naujas augavietes, kuriose aptinkama gausi populiacijos dalis, ji įtraukiama į tolimesnį monitoringą pažymint įtraukimo datą. Pavieniai individai, nepatenkantys į vertinamas augavietes, neregistruojami išskyrus tas rūšis, kurių randami tik pavieniai individai. Tokiu atveju vertinamas rūšies aptikimas/neaptikimas. Radvietės kartografuojamos pagal koordinates.	kartą per metus / kas 3 metai	Registruojamų gegužraibių rūšių skaičiaus sumažėjimas 2 rūšimis

Sibirinis vilkdalgis	Registruojamas augaviečių plotas, vykdomas jų foto-monitoringas. Fotografuojama visuomet tuose pačiuose kartografuotuose taškuose.	kartą per metus / kas 3 metai	Augavietės plotui sumažėjus 30 % arba krūmų lajų padengimui pasiekus 30 % tikslinga numatyti tvarkymo priemones.
----------------------	--	-------------------------------	--

Lūksto ir Paršežerio ežerų vandens kokybės ir ichtiofaunos, o taip pat BAST saugomų EB svarbos buveinių ir rūšių populiacijų pokyčiai taip pat vertinami pagal Aplinkos apsaugos agentūros pateikiamus valstybinio monitoringo duomenis.

Už teritorijoje atliekamą saugomų rūšių ir buveinių monitoringą atsakinga Varnių regioninio parko direkcija.

Gamtotvarkos planas turi būti peržiūrimas 6-tais jo galiojimo metais apibendrinus visus iki tol pasiektus rezultatus. Už Gamtotvarkos plano peržiūrą ir ataskaitos parengimą ir pateikimą Valstybinei saugomų teritorijų tarnybai atsakinga Varnių regioninio parko direkcija. Ataskaita rengiama pagal LR aplinkos ministro 2011 m. rugsėjo 6 d. įsakymu Nr. D1-684 „Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. gruodžio 14 D. įsakymo Nr. D1-645 „Dėl reikalavimų gamtotvarkos plano turiniui aprašo patvirtinimo” pakeitimo” 3 priede esančias rekomendacijas.

Atliekant Gamtotvarkos plano peržiūrą, įvertinama:

- a) gamtotvarkos plano uždavinių įgyvendinimas. Jei uždaviniai neįgyvendinti, nurodomos pagrįstos to priežastys;
- b) gamtotvarkos plano priemonių finansavimas ir lėšų panaudojimas;
- c) pasiekti rezultatai (įgyvendinimo rodikliai, pagal pateiktus Gamtotvarkos plano 2.1 skyriuje);
- d) Gamtotvarkos plano įgyvendinimo poveikis Europos Bendrijos svarbos rūšių populiacijų ir jų buveinių būklei, vadovaujantis šių objektų stebėsenos rezultatais;
- e) Gamtotvarkos plano įgyvendinimo poveikis Europos Bendrijos svarbos buveinių rūšių buveinių bei populiacijų būklei, vadovaujantis šių objektų stebėsenos rezultatais;
- f) būtinybė pakeisti vykdomas Gamtotvarkos plano priemones ar numatyti naujas;

Gamtotvarkos planas gali būti peržiūrimas ir tikslinamas anksčiau, jei nustatoma, kad mažėja saugomų rūšių populiacijos, blogėja saugomų buveinių būklė, atsiranda naujų, nenumatytų aplinkybių, esminiai įtakojančių gamtotvarkos plano įgyvendinimą ir (ar) tikslines gamtos vertybes, surandama efektyvesnių būdų užtikrinti teritorijos palankią apsaugos būklę.

NAUDOTA LITERATŪRA IR DUOMENŲ BAZĖS

Aplinkos apsaugos agentūros Aplinkos monitoringo duomenų bazė (ežerų vandens kokybės duomenys).

Basalykas A. (1965). Lietuvos TSR fizinė geografija, II tomas. Vilnius.

Balevičienė J., Balevičius A. ir kt. 2009. Restauruotinių Lietuvos ežerų nustatymas ir preliminarus restauravimo priemonių parinkimas šiems ežerams, siekiant pagerinti jų būklę (Ataskaita).

Biologinės įvairovės tyrimai Telšių rajone, 1997 m., Lietuvos mokslininkų sąjunga. L. Balčiauskas, L. Balčiauskienė, J. Balvočiūtė, E. Budrys, R. Juškaitis, D. Makavičius, V. Monsevičius, S. Pakalniškis, D. H. Pauža, N. Paužienė, G. Trakimas, A. Ulevičius.

Bukantis A. (1994). Lietuvos klimatas. Vilnius.

Ichtiofaunos tyrimai bei ekologinės būklės pagal žuvų rodiklius įvertinimas Lietuvos upėse ir ežeruose (Ataskaita), 2013 m. Gamtos tyrimų centras

Ichtiofaunos tyrimai bei ekologinės būklės pagal žuvų rodiklius įvertinimas Vakarų Lietuvos upėse ir ežeruose (Ataskaita), 2009 m. Klaipėdos universitetas.

Lazdauskaitė Ž., Rašomavičius V., Sinkevičienė Z. Augalų rūšių, bendrijų ir svarbių buveinių inventorizacija Debesnų telmologiniame draustinyje (Ataskaita). 2002. Botanikos institutas. Vilnius.

Lietuvos Respublikos miškų valstybės kadastro skaitmeniniai duomenys ©Lietuvos respublikos aplinkos ministerija, Valstybinė miškų tarnyba, 2010.

Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų valstybės kadastro skaitmeniniai duomenys © Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos, 2010.

Makrofitų tyrimai upėse, ežeruose ir ekologinės būklės kokybės klasių pagal makrolitus parengimas, 2011. Gamtos tyrimų centras.

Paršezerio ir Stervo ežerų žuvų bendrijų tyrimai (Ataskaita), 2008 m., Klaipėdos universiteto, Baltijos pajūrio aplinkos tyrimų ir planavimo institutas. J. m. d. N. Nika, lektorius A. Kontautas, j.m.d. K. Matiukas, j.m.d. T. Ruginis.

Rašomavičius V. (redaktorius ir sudarytojas). 2001. Europinės svarbos buveinės Lietuvoje. Vilnius. 138.

Stončius D. 2002. Debesnų pelkės (Varnių regioninis parkas) tvarkymo schema 2002–2006 m. Lietuvos gamtos fondas. Vilnius.

Varnių regioninio parko (Varnių istorinio nacionalinio parko) planavimo schema, 1998 m., UAB „Archprojektas“ (P. Kavaliauskas, G. Daniulaitis, A. Steponavičius, A. Mituzas, V. Daugirdas, V. Naureckaitė, V. Čebatorius, A. Girininkas, M. Jankauskaitė, M. Jankauskienė, G. Margis, M. Dumbliauskienė).

VĮ Rietavo miškų urėdijos vidinės miškotvarkos projektas. 2006. Valstybinis miškotvarkos institutas. Kaunas.

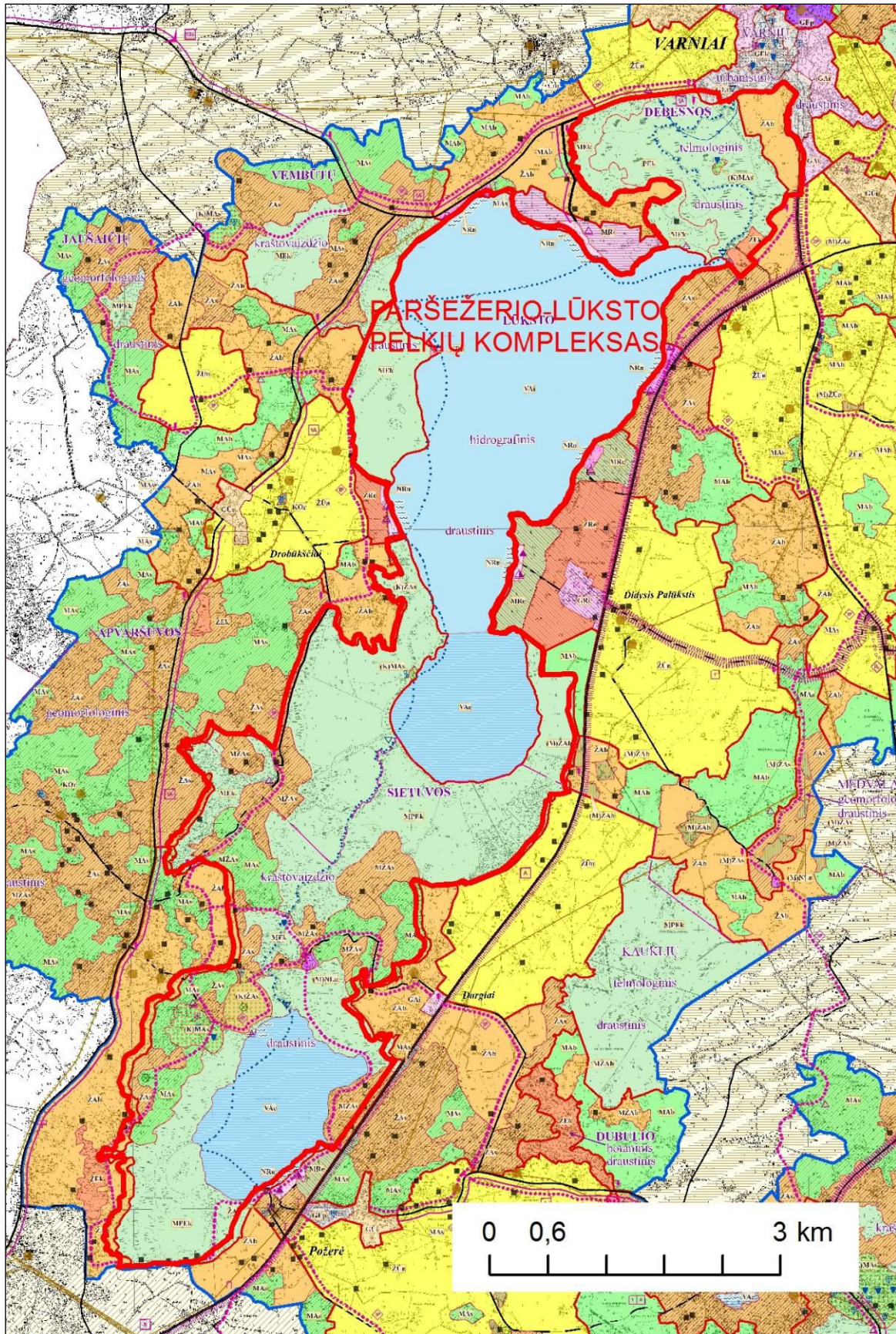
VĮ Telšių miškų urėdijos vidinės miškotvarkos projektas. 2006. Valstybinis miškotvarkos institutas. Kaunas.

Zimblytė G. 2002. Debesnų pelkė ir jos augalija. Varnių vidurinės mokykla.

PRIEDAI

1 priedas. Varnių regioninio parko tvarkymo plano iškarpa.

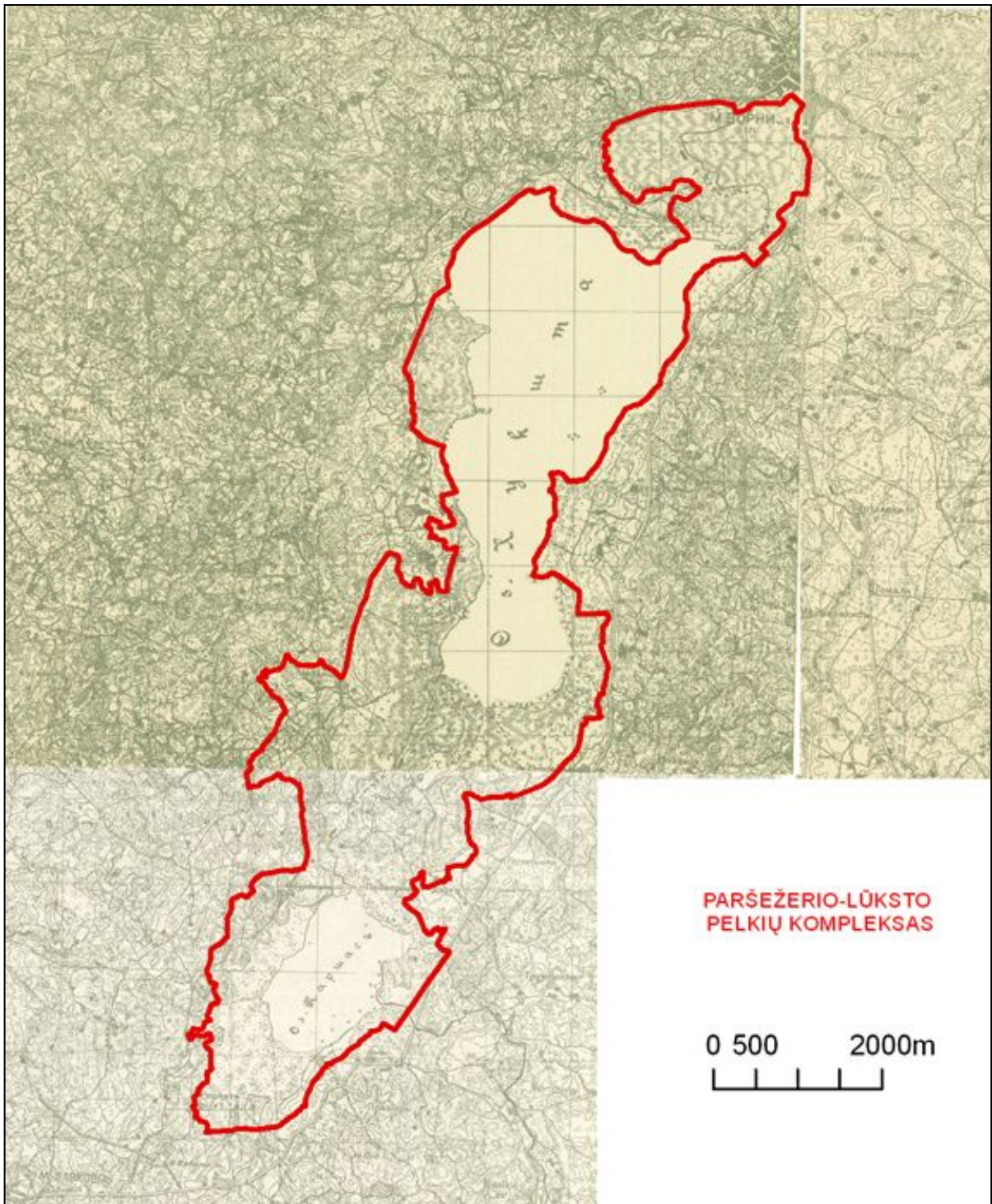

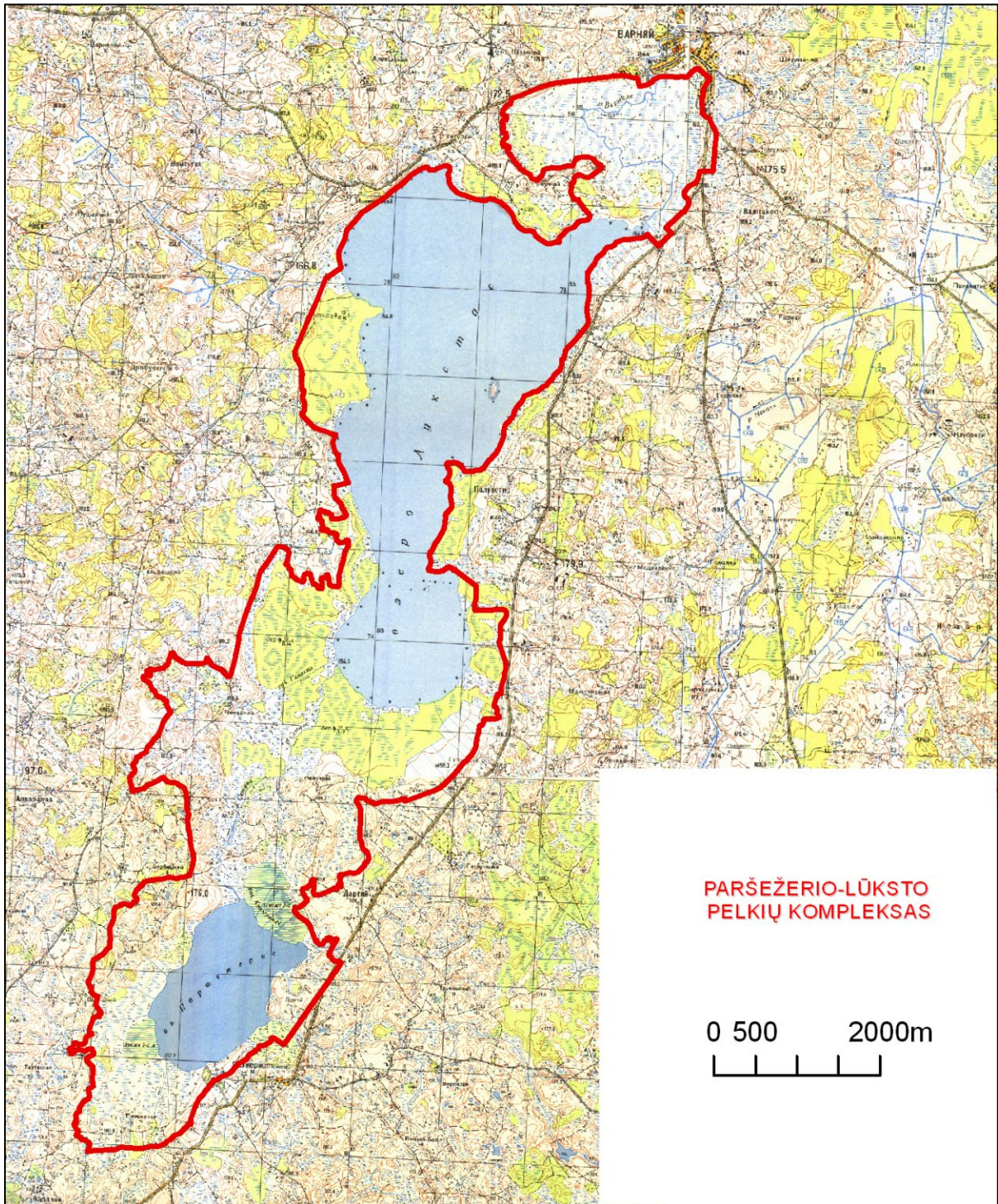
Varnių regioninio parko tvarkymo plano iškarpos legenda.

REKREACINĖ INFRASTRUKTŪRA <ul style="list-style-type: none"> PARKO LANKYTOJŲ CENTRAS LANKYTOJŲ CENTRO INFORMACINIAI PADALINIAI ESAMI IR SIŪLOMI REKREACINIAI VIEŠBŪČIAI BEI KOMPLEKSAI (BAZĖS) PAPLŪDIMIAI ESAMI (IR ENGSTINI) MUZIEJAI IR EKSPONICIJOS KEMPINGAI SU NAKVYNĖS NAMELIAIS AUTOTURISTAMS STOVYKLA VIETĖS STOVYKLA VIETĖS VANDENS TURISTAMS POHLIAVIETĖS ATOKYĖPIO VIETA DVIRATININKŲ IR PĖSČIŲ TURISTŲ SUSTOJIMO AIKŠTELĖS MOKOMŲJŲ VANDENS TRASŲ SUSTOJIMO AIKŠTELĖS PILNAI IR ENGIAMOS REGVĖLOS APŽVALGOS BOKŠTAS 		B. MIŠKŲ ŪKIO PASKIRTIES ŽEMĖ <ul style="list-style-type: none"> PEk, MPEk, MEk, MEr, MPEr, P: IŠSAUGANČIO (KONSERVACINIO) ŪKININKAVIMO EKOSISTEMŲ APSAUGOS MIŠKAI IR PELKĖS ATKURIANČIO (REKUPERACINIO) ŪKININKAVIMO EKOSISTEMŲ APSAUGOS MIŠKAI IR PELKĖS MRe: EKSTENSYVAUS PRITAIKYMO REKREACINIAI MIŠKAI (miško parkai) MRI: INTENSYVAUS PRITAIKYMO REKREACINIAI MIŠKAI (miško parkai) MAB, MPAb, PAb, MAs, MPAs, PAs, (K)MAs: BENDROJO ŪKININKAVIMO APSAUGINIAI MIŠKAI IR PELKĖS (K)MAs: SPECIALIZUOTO ŪKININKAVIMO APSAUGINIAI MIŠKAI IR PELKĖS MŪ: ŪKINIAI MIŠKAI (M)ŽAb, (M)ŽAs, (M)ŽŪ: SIŪLOMOS TRANSFORMUOTI Į MIŠKŲ ŪKIO PASKIRTĮ AGRARINĖS TERITORIJOS 	
PAŽINTINIO TURIZMO TRASOS AUTOTURIZMAS <ul style="list-style-type: none"> ŽEMAITIJS PARKŲ ŽIEDO TRANZITINĖ TRASA BIDYNS ŽIEDAS TRUMPINANČIOS, PAPILDOMOS IR IVAIŽIOJAMOSIOS ATKARPOS TRUMPINANČIŲ, PAPILDOMŲ IR IVAIŽIOJAMŲJŲ TRASŲ INDEKSAI DVIRATININKŲ-PĖSČIŲJŲ TURIZMAS PIETINIS (LŪKSTO) ŽIEDAS RYTINIS (GIRGŽDĖTĖS) ŽIEDAS ŠIAURVYČIŲ (ŠATRILOS) ŽIEDAS ŠIAURVAKARIŲ (ŽAŠČUGALOS) ŽIEDAS PAPILDOMOS IR JUNGIAMOSIOS ATKARPOS PAPILDOMŲ IR JUNGIAMŲJŲ TRASŲ INDEKSAI VANDENS TURIZMAS PAŽINTINĖS ARBA SPORTINĖS TRASOS SPECIALIOS MOKOMOSIOS TRASOS SLIDINĖJIMO TRASA 		C. ŽEMĖS ŪKIO PASKIRTIES ŽEMĖ <ul style="list-style-type: none"> ŽEk: EKOSISTEMAS IŠSAUGANČIO (KONSERVACINIO) ŪKININKAVIMO AGRARINĖS TERITORIJOS (jšk. miškuose) ŽRe: EKSTENSYVAUS PRITAIKYMO REKREACINĖS AGRARINĖS TERITORIJOS ŽAb, MŽAb: BENDROJO ŪKININKAVIMO APSAUGINĖS AGRARINĖS TERITORIJOS (jšk. miškuose) ŽAs, MŽAs: SPECIALIZUOTO ŪKININKAVIMO APSAUGINĖS AGRARINĖS TERITORIJOS (jšk. miškuose) (K)ŽAs ŽŪn, MŽŪn: ŪKINĖS AGRARINĖS TERITORIJOS (jšk. miškuose) (Ž)MAB, (Ž)MAS: SIŪLOMOS TRANSFORMUOTI Į ŽEMĖS ŪKIO PASKIRTĮ MIŠKŲ TERITORIJOS 	
VIZUALINIAI KELIO ŽENKLAI <ul style="list-style-type: none"> PARKO VARTAI PARKO RIBOS ŽENKLAI KONSERVACINIŲ ZONŲ ŽENKLAI SAUGOMŲ KRAŠTOVAIZDŽIO OBJEKTŲ ŽENKLAI REKREACINIŲ OBJEKTŲ ŽENKLAI 		E. VANDENŲ FONDAS (VANDENS ŪKIO PASKIRTIES ŽEMĖ) <ul style="list-style-type: none"> VEk: IŠSAUGANČIO (KONSERVACINIO) ŪKININKAVIMO EKOSISTEMŲ APSAUGOS VANDENYS VRe: EKSTENSYVAUS PRITAIKYMO REKREACINIAI VANDENYS VAe: EKSTENSYVAUS BENDROJO NAUDOJIMO (BENDROSIOS APSAUGOS) VANDENYS Vai: INTENSYVAUS BENDROJO NAUDOJIMO (BENDROSIOS APSAUGOS) VANDENYS 	
KRAŠTOVAIZDŽIO TVARKYMO ZONAVIMAS A. KONSERVACINĖS PASKIRTIES ŽEMĖ <ul style="list-style-type: none"> KM, KMp, KMP, Kp: GRIEŽTOS APSAUGOS REZERVATINIAI MIŠKAI (PELKĖS) KMP, Kp, Kp: REGULIUOJAMOS APSAUGOS REZERVATINIAI MIŠKAI (PELKĖS) KV, KVp: GRIEŽTOS APSAUGOS REZERVATINIAI VANDENYS KVp: REGULIUOJAMOS APSAUGOS REZERVATINIAI VANDENYS Kc: REGULIUOJAMOS APSAUGOS SAUGOMI KRAŠTOVAIZDŽIO OBJEKTAI 		D. KITOS PASKIRTIES ŽEMĖ GYVENAMOJI KONSERVACINIO PRIORITETO <ul style="list-style-type: none"> GEk: KRAŠTOVAIZDŽIO IŠSAUGANČIO TVARKYMO GYVENVIETĖS GEr: KRAŠTOVAIZDŽIO ATNAUJINAMOJO TVARKYMO GYVENVIETĖS GEp: KRAŠTOVAIZDŽIO PERTVARKOMOJO TVARKYMO GYVENVIETĖS 	
REKREACINIO PRIORITETO <ul style="list-style-type: none"> GRr: EKSTENSYVIAI TVARKOMOS REKREACINĖS GYVENVIETĖS GRi: INTENSYVIAI TVARKOMOS REKREACINĖS GYVENVIETĖS 		APSauginio PRIORITETO <ul style="list-style-type: none"> GAe: GEOEKOLOGIŠKAI SIUGRIEŽTINTAI TVARKOMOS GYVENVIETĖS GAi: VIZUALIAI SIUGRIEŽTINTAI TVARKOMOS GYVENVIETĖS GRr: EKSTENSYVAUS TVARKYMO ŪKINĖS GYVENVIETĖS GRi: INTENSYVAUS TVARKYMO ŪKINĖS GYVENVIETĖS 	
REKREACINĖ <ul style="list-style-type: none"> NRr: NEURBANIZUOJAMI REKREACINIAI SKLYPAI NRi: URBANIZUOJAMI REKREACINIAI SKLYPAI 		SAUGOMI KRAŠTOVAIZDŽIO OBJEKTAI (sąrašas tekste) <ul style="list-style-type: none"> ● (2): GAMTOS PAMINKLAI (jšk. siūlomus) ○ (2): GAMTOS PAVELDO OBJEKTAI (jšk. siūlomus) ▼ (7): KULTŪROS PAMINKLAI (jšk. siūlomus) ⦶ (7): KULTŪROS PAVELDO OBJEKTAI (jšk. siūlomus) 	
EKSPLoATACINĖ <ul style="list-style-type: none"> NIr, NIi: TECHNOGENIZUOTOS APLINKOS GYVYBINIAI SKLYPAI (KARJERAI, jšk. siūlomus apimkiant) 		PRAMONINĖ-KOMUNALINĖ <ul style="list-style-type: none"> NIr: EKSTENSYVIAI TECHNOGENIZUOTOS APLINKOS PRAMONĖS BEI KOMUNALINIO ŪKIO SKLYPAI 	

2 priedas. 1893 m. topografinė nuotrauka (M 1: 21 000).

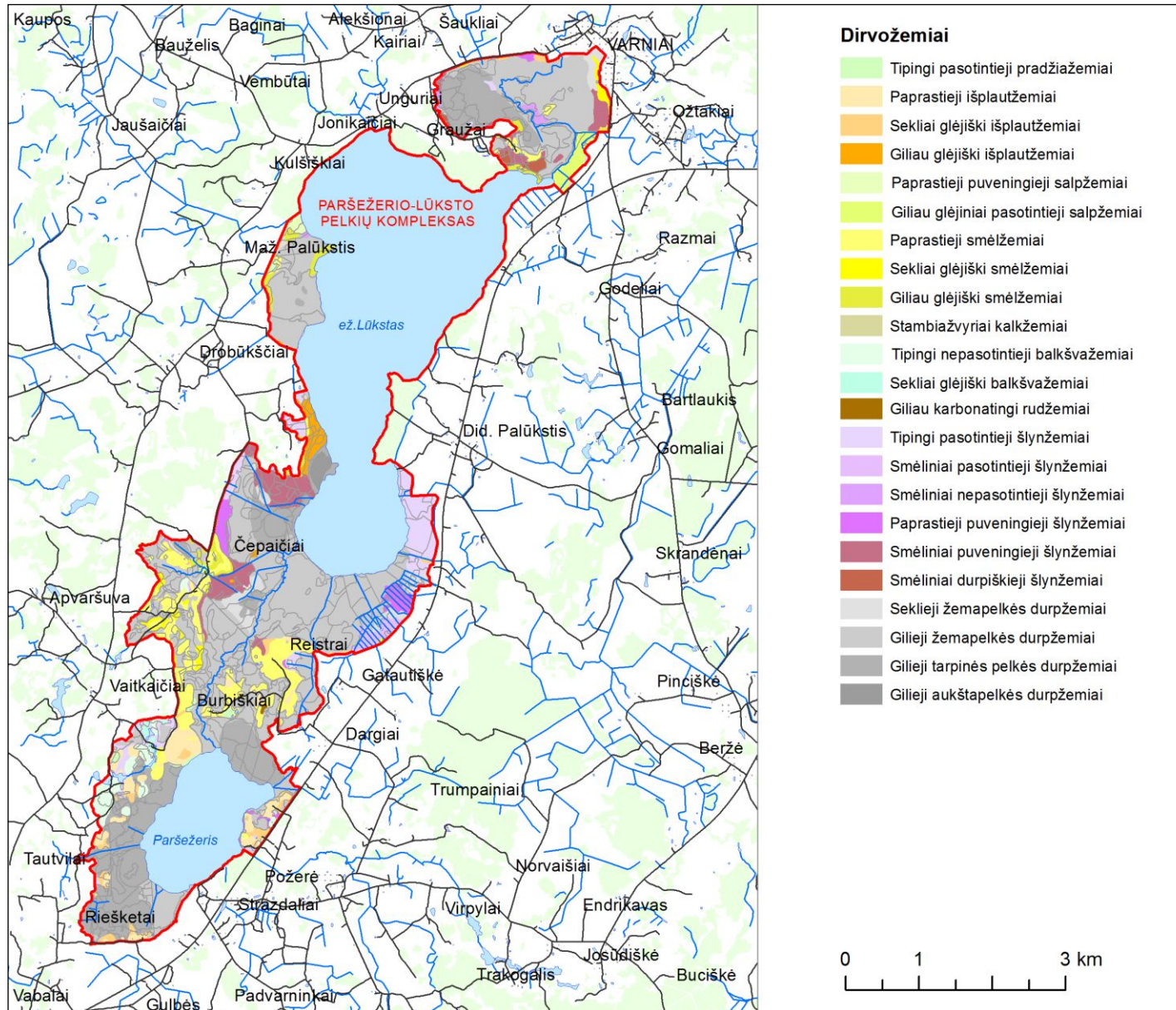

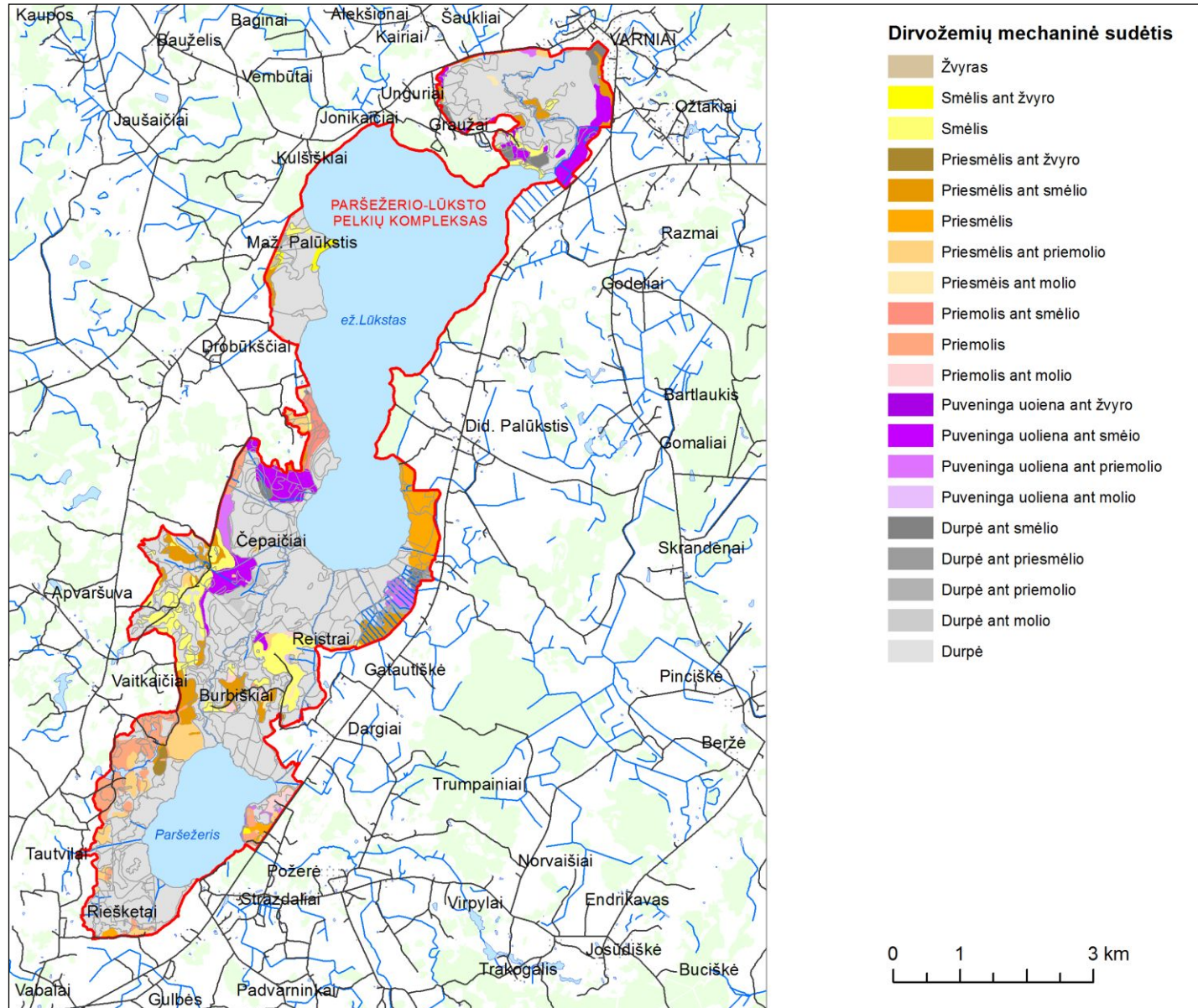

4 priedas. Dirvožemiai.

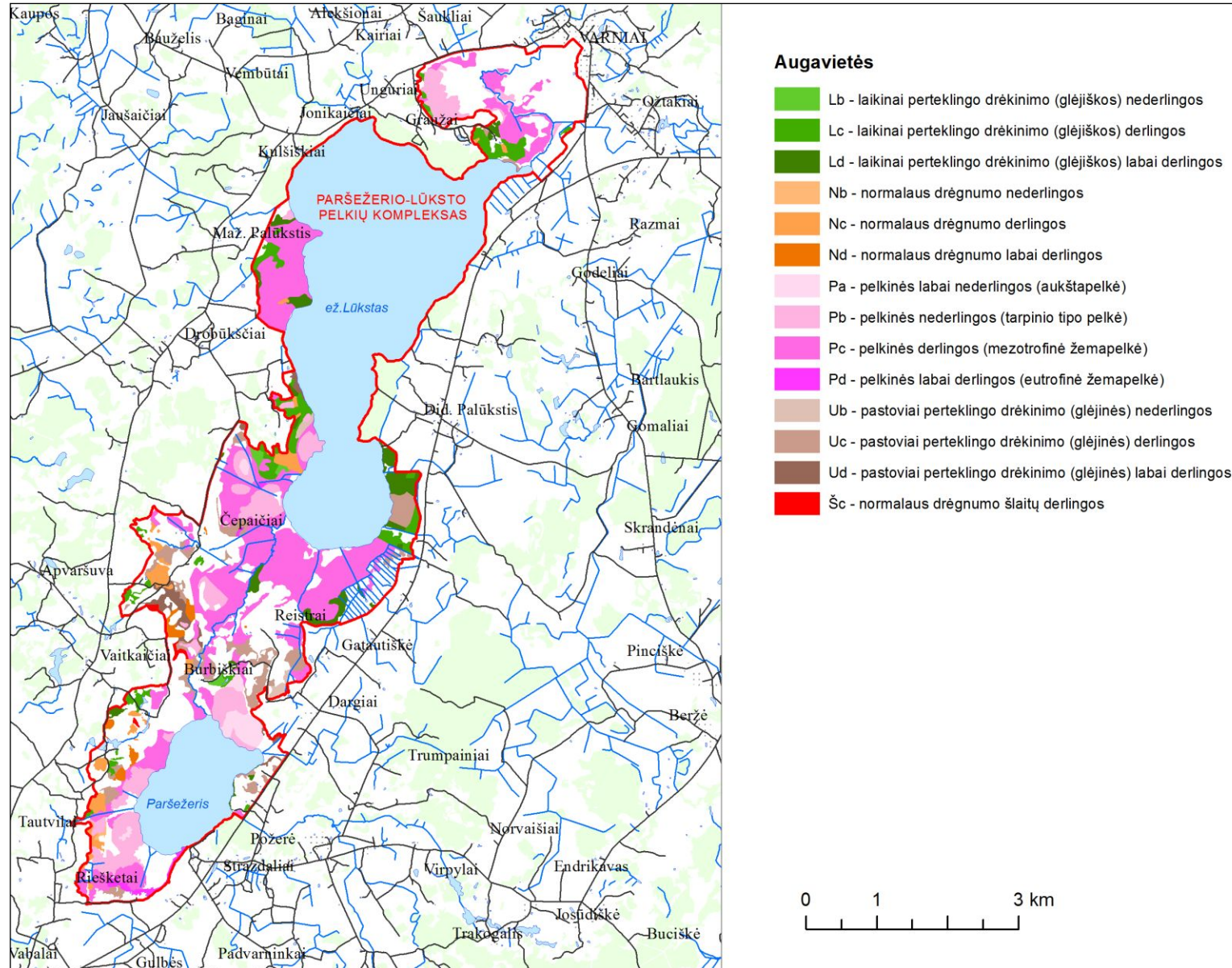

5 priedas. Dirvožemių mechaninė sudėtis.

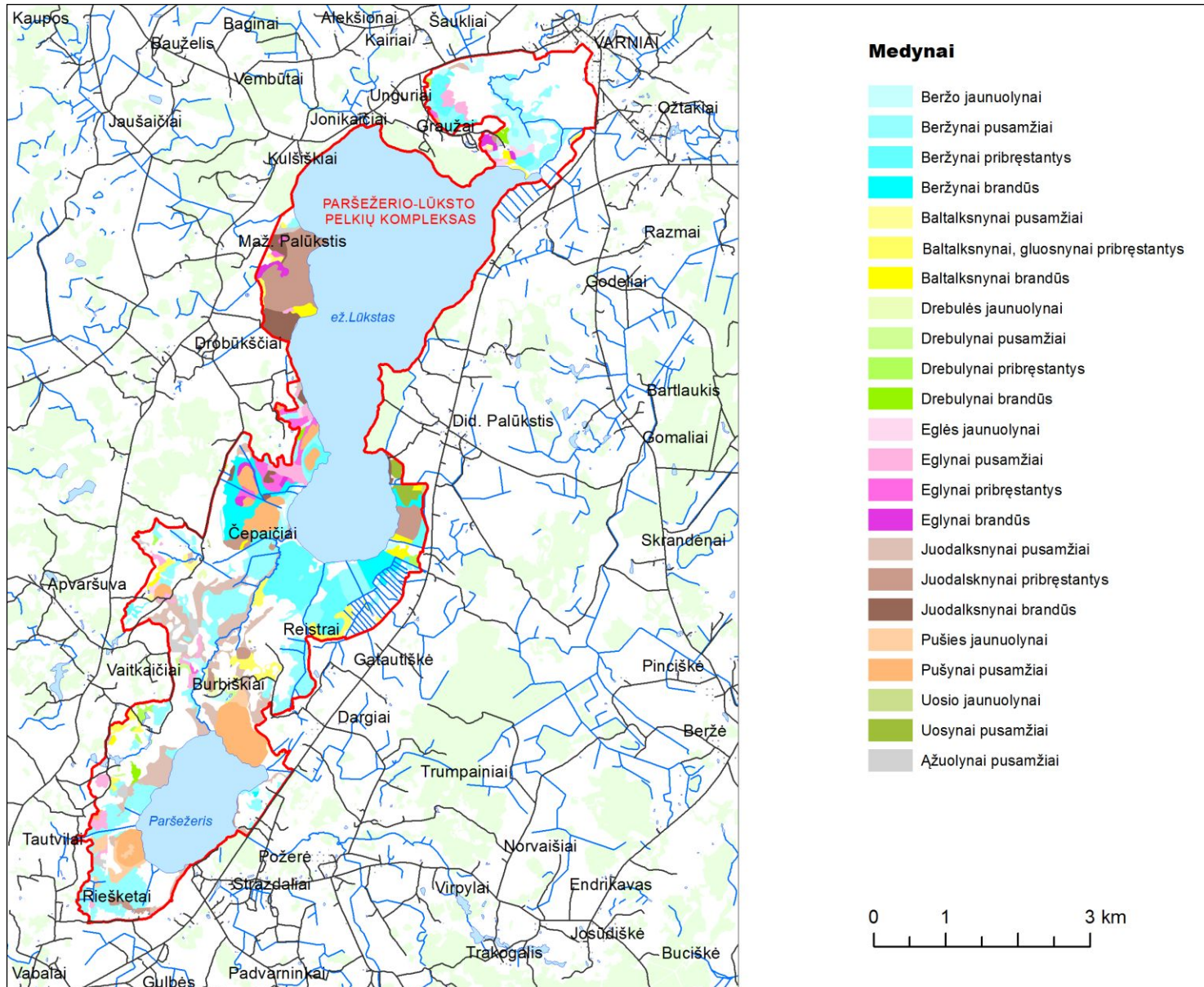

6 priedas. Miško augavietės.

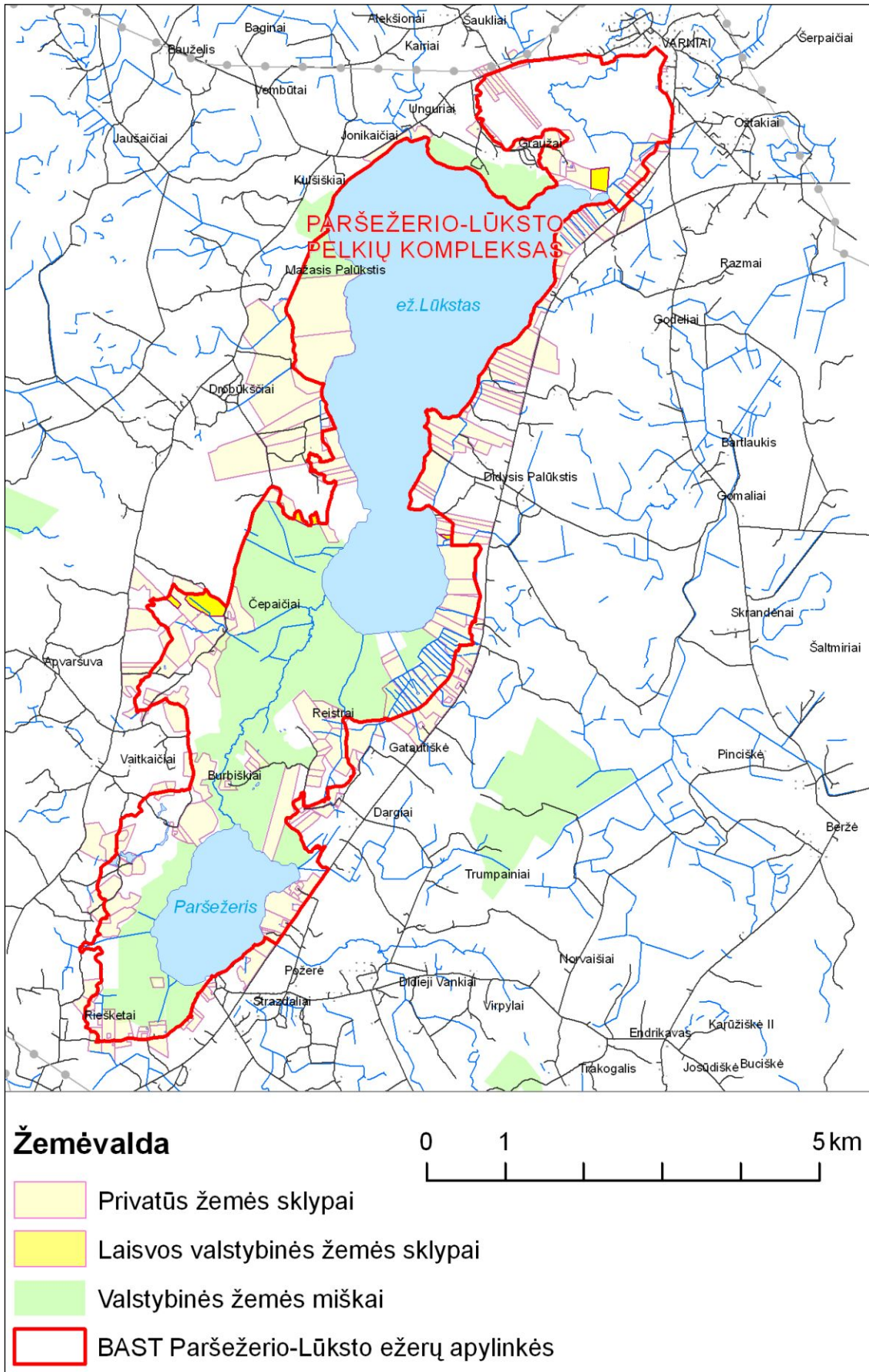

7 priedas. Medynai.

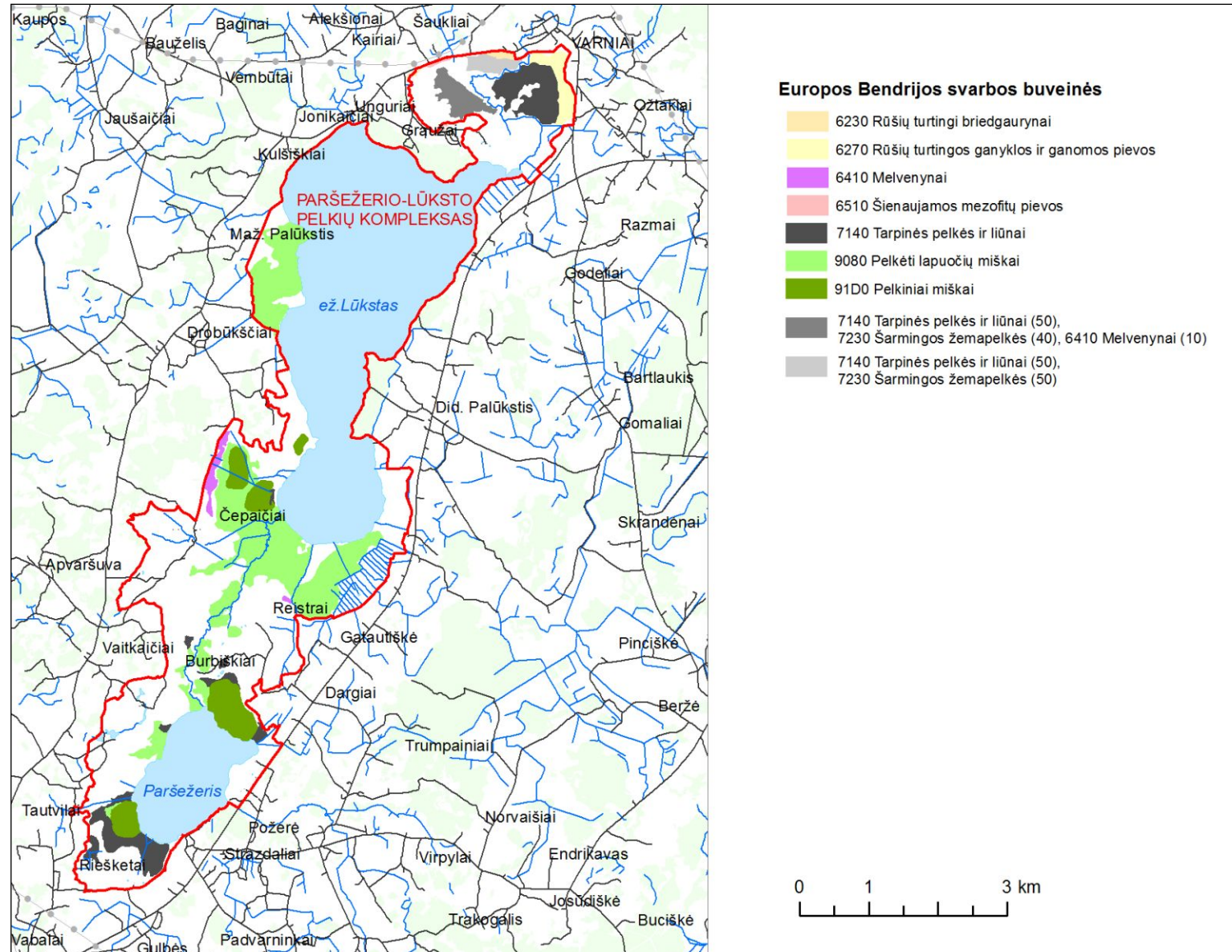

8 priedas. Žemėvalda.

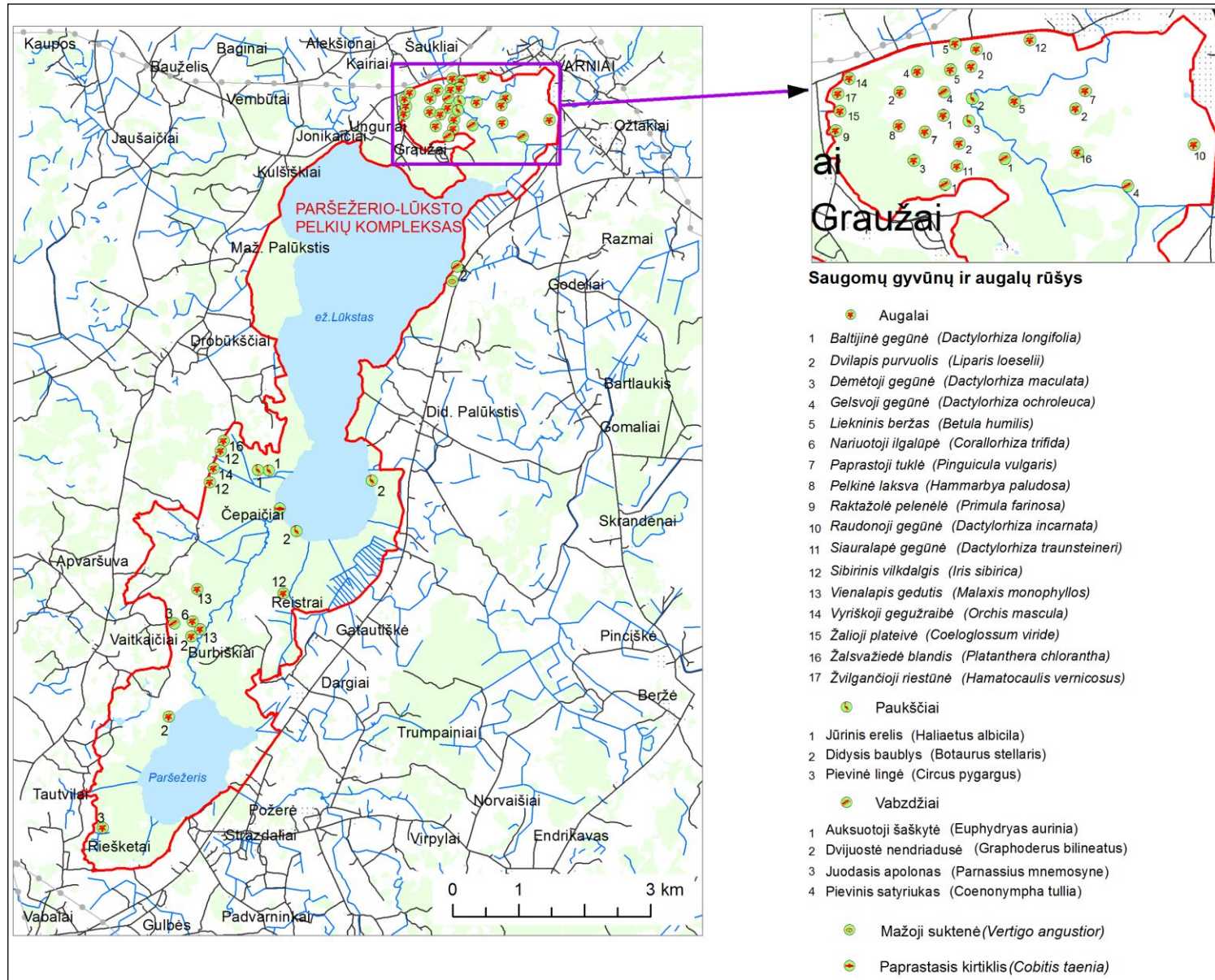

9 priedas. Europos Bendrijos svarbos buveinės.

10 priedas. Saugomų rūšių radavietės.

11 priedas. Teritorijos tvarkymo priemonių lokalizavimo brėžinys.

